

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi pelastuslakia, ajoneuvolakia ja autoverolakia.

Esityksessä ehdotetaan pelastuslakia muutettavaksi siten, että väestönsuojan käyttöönottoa, ylläpitoa sekä materiaalista varautumista koskevaa sääntelyä selkeytetään ja tarkennetaan. Lisäksi Puolustusvoimien puolustustarkoitusta varten rakennettavista rakennuksista poistettaisiin väestönsuojan rakentamisvelvoite. Väestönsuojelua ja siihen varautumista koskevaa sääntelyä täydennettäisiin ja selkeytettäisiin laissa systemaattisesti. Pelastustoimen määritelmälliseen tehtävälleen lisättäisiin aiempaa sääntelyä vastaavasti väestönsuojelu. Pelastustoimen eri viranomaisten tehtäviä ja keskinäistä työnjakoa väestönsuojeluun varautumisessa ja väestön varoitamisessa selkeytettäisiin. Esityksessä täsmennettäisiin Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan toimeenpanoa.

Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle säädettäisiin mahdollisuus avotulen tekemiseen maastopalovaroituksen aikana räjähteiden käyttöön maanpuolustustehtävään kuuluvassa sotilaskoulutuksessa sekä rajaturvallisuustehtävään kuuluvassa koulutuksessa Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle pysyvästi osoitetuilla alueilla. Avotulen tekemisen kieltö ei koskisi myöskään sotilas- tai siviiliräjähteiden raivaamista, jos toiminta on Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle laissa säädettyjen tehtävien kannalta tai yleisen turvallisuuden vuoksi välttämätöntä eikä sitä voida toteuttaa muulla tavoin.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksien tilannekeskuspäivystäjien sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoiminnoissa toimivien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksiin.

Ajoneuvolakia ja autoverolakia muutettaisiin niin, että pelastusautoiksi määriteltäisiin myös sopimuspalokuntien käytössä oleva nelivetoinen henkilö- tai pakettiauto, jossa on avoin tai katettu lava. Tällaiset sopimuspalokuntien pelastusautot olisivat muiden pelastusautojen tavoin vapaita auto- ja ajoneuvoverosta, mutta niihin ei sovellettaisi muille pelastusautoille säädettyä autoverotuen 48 kuukauden kuoleentumisaikaa. Muilta osin nykyisiin sopimuspalokunnan pelastusautoja koskeviin säännöksiin ei tulisi muutoksia.

Esityksen tarkoituksena on pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti toteuttaa pelastuslain uudistuksen toinen vaihe.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioehdotuksen ja tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ...

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
1.3 Soveltaminen Ahvenanmaalla.....	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1 Väestönsuojat	6
2.1.2 Väestönsuojelu	10
2.1.3 Pelastustoiminta, sopimuspalokunnat, vapaaehtoistoiminta	11
2.1.4 Sopimuspalokuntien pelastusautot	11
2.1.5 Avotulen teko	12
2.1.6 Lupa- ja valvontavirasto.....	13
2.1.7 Kansainväliset sopimukset ja Euroopan unioni	13
2.2 Nykytilan arviointi	16
3 Tavoitteet	18
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	19
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	19
4.1.1 Väestönsuojat	19
4.1.2 Väestönsuojelu	20
4.1.3 Poikkeus avotulen tekemiskiellosta	20
4.1.4 Pelastustoiminta ja kelpoisuusvaatimukset	20
4.1.5 Pelastuslaitoksen tarkastusoikeuden ja hallinnollisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn tarkentaminen.....	20
4.1.6 Sopimuspalokuntien pelastusautot	21
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	21
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	21
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	24
4.2.3 Ympäristövaikutukset	25
4.2.4 Ammattien sääntelyä koskeva suhteellisuusarviointi.....	26
4.2.4.1 Turvallisuus.....	27
4.2.4.2 Työllisyys ja työelämä	28
4.2.4.3 Kuntavaikutukset	29
4.2.4.4 Hyvinvointialueet.....	29
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	29
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	29
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	30
6 Lausuntopalautte	31
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	32
7.1 Laki pelastuslain muuttamisesta	32
7.2 Laki ajoneuvolain 30 §:n muuttamisesta.....	56
7.3 Laki autoverolain 14 §:n muuttamisesta	57
8 Lakia alemman asteinen sääntely	58

9 Voimaantulo	60
10 Toimeenpano ja seuranta	60
11 Suhde muihin esityksiin.....	60
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	60
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	61
12 Suhde perustuslakiin ja säätämijärjestys	61
LAKIEHDOTUKSET	68
1.Laki pelastuslain muuttamisesta	68
2.Laki ajoneuvolain 30 §:n muuttamisesta.....	79
3.Laki autoverolain 14 §:n muuttamisesta	80
LIITE	81
RINNAKKAISTEKSTIT	81
1.Laki pelastuslain muuttamisesta	81
2.Laki ajoneuvolain 30 §:n muuttamisesta.....	101
3.Laki autoverolain 14 §:n muuttamisesta	102

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pelastuslaki (379/2011) tuli voimaan 1.7.2011. Pelastuslakia on uudistettu sen jälkeen useampaan kertaan. Pelastuslain uudistamista lähdettiin toteuttamaan sisäministeriön 3.2.2020 asettaman esiselvityshankkeen pohjalta (SMDro 2019–2078). Pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen (Lain rakenne ja yhteiset säännökset -raportti; Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta -raportti; Pelastustoiminta -raportti; Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu -raportti) tavoitteena oli laatia selvitys pelastuslain uudistamiseksi.

Pelastuslain ensimmäisen vaiheen uudistuksessa toteutettiin esiselvitysten pohjalta kiireelliseksi arvioidut muutokset (HE 184/2022 vp), jotka tulivat pääosin voimaan vuoden 2024 alusta lukien. Pelastuslakia muutettiin vuonna 2023, kun pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille (HE 56/2021 vp). Myös tämän jälkeen pelastuslakiin on tehty pienempiä muutoksia.

Pelastuslain toisen vaiheen uudistuksen valmistelun pohjana ovat pelastuslain esiselvityshankkeessa selvitetty ja arvioidut pelastuslain uudistustarpeet, joita ei ole jo toteutettu. Pelastuslain esiselvityshankkeen aineiston lisäksi uudistuksessa huomioidaan muun muassa sisäministeriön vuosina 2022-2023 toteuttamien väestönsuojia (Väestönsuojien nykytila Suomessa) ja väestönsuojelujärjestelmää (Väestönsuojelun nykytila ja kehittämistarpeet: Selvityshankkeen loppuraportti) koskevien selvitysten sekä pelastustoimen materiaallinen varautuminen ja huoltovarmuus -hankkeen johtopäätökset ja lainsäädännön kehittämisehdotukset (<https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM023:00/2022>).

Pelastuslain toisen vaiheen uudistaminen on osa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa, jonka mukaan hallitus toteuttaa pelastuslain uudistuksen toisen vaiheen¹. Pelastuslain uudistus toteuttaa osaltaan hallitusohjelman luvun 10 ”Turvallinen ja kriisinkestävä oikeusvaltio” toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on sääntelyn sujuvoittaminen. Hankkeessa tarkastellaan mahdolliset säännösten päällekkäisyydet ja huomioidaan kustannussäästöt. Lähtökohta on, että säännösmuutokset eivät saa aiheuttaa lisäkustannuksia viranomaisille, yrityksille ja muille tahoille.

Hyväksyessään hallituksen esityksen ajoneuvolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 3/2025 vp) eduskunta antoi lausuman EV 37/2025 vp, jossa se edellytti, että sisäministeriö varmistaa verovapauden laajentamisen uusiin avolavatyypisiin pelastusautoihin hallitusohjelman mukaisesti sopimuspalokuntien aseman ja toimintakyvyn turvaamiseksi.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti pelastuslain toisen vaiheen uudistamishankkeen 19.8.2024 (VN/9218/2024). Hankkeen toimikausi on 1.9.2024–31.12.2025. Sisäministeriö jatkoi 17.12.2025 hankkeen toimikautta 31.12.2026 asti. Asettamispäätöksen mukaan hankkeen

---

¹ Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023, s 187. Haettu osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>

työsuunnitelmassa linjataan, mitkä esiselvityshankkeessa ja aikaisemmissa muissa selvityksissä ehdotetut muutokset pelastuslakiin toteutetaan.

Valmistelussa tuli painottaa hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamista. Lisäksi hankkeen valmistelussa tuli huomioida kustannussäästöt ja se, etteivät säännösmuutokset saa aiheuttaa viranomaisille, yrityksille tai muille tahoille lisäkustannuksia. Hankkeessa tuli tarkastella myös mahdollisia säännösten päällekkäisyyksiä tavoitteena sisäministeriön strategisen roolin korostaminen. Lisäksi valmistelussa oli otettava huomioon hallituksen tavoite, jonka mukaan yrityksiin kohdistuva hallinnollinen taakka ei hallituskauden aikana saa kasvaa.

Työ organisoitiin asettamalla seurantaryhmä ja työryhmä. Työryhmän tehtävänä oli valmistella työsuunnitelma sekä pelastuslain muutokset hallituksen esityksen muotoon. Seurantaryhmän tehtävänä oli esittää näkemyksensä pelastuslain uudistamista koskevista säännösten kehittämistarpeista kommentoimalla hankkeen työsuunnitelmaluonnosta ja hallituksen esitysluonnosta ennen sen lähettämistä lausuntokierrokselle.

Pelastusautoja koskeva ehdotus oli alun perin osa liikenne- ja viestintäministeriön valmistelemaa hallituksen esityksen luonnosta, joka sisälsi muun muassa ajoneuvolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (VN/3743/2024, HE 3/2025 vp). Luonnos hallituksen esityksestä oli avoimella lausuntokierroksella lausuntopalvelu.fi -sivustolla 2.10.–13.11.2024. Lausuntoja pyydettiin usealta ministeriöltä, viranomaiselta ja Ahvenanmaan maakunnalta sekä auto- ja kuljetusalan, kaupan alan ja sopimuspalokuntien etujärjestöiltä. Lausunnoissa kannatettiin pääosin ehdotusta, jonka mukaan pelastusauto olisi jatkossa myös nelivetoinen henkilö- tai pakettiauto, jossa on avolava. Tällaiset myös sopimuspalokunnan käytössä olevat pelastusautot eivät kuitenkaan olisi olleet muiden pelastusautojen tavoin vapaita auto- ja ajoneuvoverosta. Lausunnoissa esitettiin eriäviä näkemyksiä pelastusautojen verovapaudesta. Jatkovalmistelussa päätettiin, että pelastusautoja koskeva ehdotus vaatii lisävalmistelua. Ehdotus päätettiin sisällyttää osaksi pelastuslain toisen vaiheen uudistuksen hallituksen esitystä, johon se asiallisen sisältönsä puolesta sopii.

[Lausuntopyyntö]

[Hallituksen esitysluonnosta on käsitelty 12.6.2026 Hyvinvointialueneuvottelukunnassa (HVANEK).]

[Hallituksen esitysluonnos on annettu tiedoksi xx.xx.202x kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnalle.]

[Esitysluonnos on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.]

[Esitys on käynyt valtioneuvoston oikeuskanslerin ennakkotarkastuksessa.]

Säädöshankkeen asiakirjat löytyvät valtioneuvoston hankeikkunasta hanketunnisteella SM025:00/2024.

1.3 Soveltaminen Ahvenanmaalla

Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövallasta säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:ssä. Valtakunnan lainsäädäntövallasta säädetään lain 27 §:ssä. Maakunnalla on Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 6 kohdan mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat palo- ja pelastustointia. Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 28 kohdan mukaan väestönsuojelu ja itsehallintolain 27 §:n 34 kohdan mukaan valmius poikkeusolojen varalta kuuluvat

valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Päätös maakunnassa asuvien henkilöiden siirtämisestä maakunnan ulkopuolella sijaitsevalle paikkakunnalle voidaan kuitenkin tehdä vain maakunnan hallituksen suostumuksella.

Valmiuslaissa (1552/2011) säädetään viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin. Valmiuslain yleistä varautumisvelvollisuutta koskevan 12 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valmiuslain mukainen yleinen varautumisvelvollisuus koskee siten myös Ahvenanmaan viranomaisia. Perustuslakivaliokunta on lausunut valmiuslain soveltamisesta Ahvenmaalla muun muassa PeVL 6/2009 vp, PeVM 1/2021 vp ja PeVL 29/2022 vp.

Pelastuslaissa säädetään väestönsuojeluun varautumisesta. Pelastuslain säännökset täydentävät valmiuslain mukaista yleistä varautumisvelvollisuutta poikkeusolojen varalle. Koska väestönsuojelu kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan, on katsottu, että pelastuslain säännökset väestönsuojelusta ja väestönsuojien rakentamisesta tulevat sovellettaviksi myös Ahvenanmaan maakunnassa. Tämä on todettu myös pelastuslain esitöissä (HE 257/2010 vp, s. 11 ja HE 18/2018 vp, s. 57). Pelastuslain säännökset täydentävät valmiuslain mukaista yleistä varautumisvelvollisuutta poikkeusolojen varalle.

Ne toimivallan alat, jotka aseellisten selkkausten aikana vastaavat Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjassa määritellyjä väestönsuojelutehtäviä, kuten pelastustoimi, kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla yleisesti maakunnalle. Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan maakunnan viranomaiset osallistuvat väestönsuojeluun siten kuin sopimusasetuksella säädetään. Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla on annettu tasavallan presidentin asetus poikkeusoloihin varautumista koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa (900/2000). Sopimusasetuksessa on säännökset yleisestä poikkeusoloihin varautumisesta, väestönsuojelusta ja huoltovarmuudesta Ahvenanmaalla.

Pelastusautoja koskeva esitys koskee tieliikennettä, joka Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 21 kohdan mukaan kuuluu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Väestönsuojat

Pelastuslaissa 11 luvussa ja 12 ja 105 §:ssä säädetään väestönsuojista.

Rakennuksen omistajan on uudisrakentamisen yhteydessä tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen väestönsuoja, jonka suuruudeltaan voidaan arvioida riittävän rakennuksessa asuvia, pysyvästi työskenteleviä tai muutoin oleskeleviä henkilöitä varten. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei kuitenkaan koske rakentamislain (751/2023) 10 §:ssä tarkoitettua väliaikaista rakennusta eikä muuta sellaista rakennusta, jonka väestönsuojan rakennuskustannukset olisivat erityisen korkeat suhteessa koko rakennuksen rakentamiskustannuksiin.

Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jos sen kerrosala on vähintään 1 200 neliometriä ja siinä asutaan tai

työskennellään tai oleskellaan muutoin pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumISRakennusta varten väestönsuoja on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava, jos rakennuksen tai rakennusryhmän kerrosala on vähintään 1 500 neliometriä.

Rakentamislain 9 §:n 2 momentin mukaan rakennuksen kerrosalaan lasketaan kerrosten alat ulkoseinien ulkopinnan mukaan laskettuina ja se kellarikerroksen tai ullakon ala, johon sijoitetaan tai voidaan näiden tilojen sijainnin, yhteyksien, koon, valoisuuden ja muiden ominaisuuksien vuoksi sijoittaa rakennuksen pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaisia tiloja. Rakennettavaksi sallitun kerrosalan saa ylittää ulkoseinän paksuuden 250 millimetriä ylittävältä osalta, huoneistoa rajaavan sisäseinän paksuuden 200 millimetriä ylittävän osan, sekä väestönsuojan ja taloteknisten järjestelmien edellyttämän kuilun, hormin tai yleisiin tiloihin avautuvan teknisen tilan rakentamiseen tarvittavan pinta-alan verran. Rakentamislaisissa syntyy näin kaksi kerrosalaa, rakennuksen kerrosala sekä rakennuksen rakennusoikeuteen laskettu kerrosala. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ja kokoa määriteltäessä on tarkoituksenmukaista käyttää rakentamispaikan rakennusoikeuteen käytettyä kerrosalaa, josta on tehty edellä mainitut vähennykset. Nykyisin on esiintynyt käytännössä jonkin verran tulkintaepäselvyyttä kumpaa rakentamislain kerrosalaa tulisi käyttää väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ja kokoa määriteltäessä.

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tontilla tai rakennuspaikalla tai yhteisessä väestönsuojassa on ennestään pelastuslaisissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetty määrä vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja. Samalla tontilla tai rakennuspaikalla jo olevia rakennuksia, joita varten on väestönsuoja, ei oteta huomioon uudisrakennuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta määrittäessä eikä myöskään rakennuksia, joiden osittaisesta loppukatselmuksesta on kulunut yli viisi vuotta ennen rakentamislupahakemuksen vireille tuloa.

Pelastuslaisissa säädetään väestönsuojan kunnostamisvelvollisuudesta muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Jos rakennuksessa, jossa on väestönsuoja, tehdään rakentamislain 42 §:n 3 momentin mukainen rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- tai muutostyö tai käyttötarkoituksen muutos, myös väestönsuoja on kunnostettava siten, että se täyttää pelastuslain 74 §:ssä säädettyt väestönsuojan teknisiä yksityiskohtia koskevat vaatimukset.

Voimassa olevan pelastuslain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske maatilatalouden tuotantorakennuksia taikka olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa rakentamislupaa edellyttävää korjaus- tai muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla. Pelastuslain 73 §:ssä säädetään helpotusten myöntämisestä eräissä tilanteissa väestönsuojan rakentamisvelvollisuuteen.

Rakentamisluvan myöntävä viranomainen voi pelastusviranomaista kuultuaan sallia rakennettavaksi kahta tai useampaa rakennusta varten yhteisen väestönsuojan, jos se rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta. Rakentamisluvan myöntävä viranomainen voi sallia yhteisen väestönsuojan rakennettavaksi myöhemminkin kuin viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta, jos siihen on perusteltu syy eikä poikkeuksen tekeminen olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia.

Väestönsuojat ovat suunniteltu sodan ajan käyttöä varten ja ovat tärkeä osa väestönsuojelun kokonaisuutta. Väestönsuojia on rakennettu Suomessa 1930-luvulta alkaen, ja ne ovat luonnollinen osa rakennettua ympäristöä.

Sisäministeriön tekemän selvityksen mukaan Suomessa oli vuonna 2022 noin 50 500 väestönsuojaa, joissa oli noin 4,8 miljoonaa väestönsuojapaikkaa.² Selvityksen mukaan väestönsuojat ovat verrattain hyvässä kunnossa Suomessa ja tähän erityisenä syynä on väestönsuojien monikäyttöisyys. Väestönsuojia rakennetaan Suomessa aina siten, että niillä on suojakäytön lisäksi normaaliolojen käyttö esimerkiksi irtaimistovarastona. Selvityksen mukaan väestönsuojien kuntoa merkittävämpi asia on väestönsuojiiin liittyvä tieto ja osaaminen.

Sisäministeriö teetti 2024–2025 tutkimuksen Ukrainan sodan vaikutuksista siviiliyhteiskuntaan sekä väestön suojaamiseen³. Kun Suomen väestönsuojia verrattiin Ukrainassa havaittuihin tarpeisiin, esille nousi muun muassa varavoiman sekä tietoliikenneyhteyksien tarve. Lisäksi nostettiin esille tarpeita, jotka liittyvät väestönsuojien esteettömyyteen sekä varusteluun. Nykytilanteessa Suomen väestönsuojat kaipaavat nykyaikaistamista todellisiin, Ukrainan sodassa havaittuihin tarpeisiin verrattuna.

Väestönsuojat ovat jakautuneet suhteessa väestöön epätasaisesti. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla väestönsuojapaikkoja on vain noin 48 prosentille väestölle, kun taas Helsingissä väestönsuojapaikkoja on 34 prosenttia enemmän kuin väestölle. Tarkemmin suojapaikkojen kohdentumista tarkastellessa havaittiin, että alueiden sisällä suojapaikkoja on erityisen vähän suhteessa väestöön uusilla tiiviisti rakennetuilla asuinalueilla ja alueilla, joissa rakennuskanta on pienikokoista. Väestönsuojia on siellä, missä ihmisiä on paljon ja rakennukset ovat suuria, eli pääasiassa kaupungeissa ja asutuskeskuksissa.

Väestönsuojia on rakennettu Suomessa rakennuspaikkakohtaisina suojina, rakennuspaikkojen yhteisinä väestönsuojina ja yleisinä väestönsuojina. Yleiset väestönsuojat on rakennettu suojaamaan liikkuvaa väestöä sekä suuriin kaupunkeihin täydentämään väestönsuojatarvetta. Suomessa on alle 100 yleistä väestönsuojaa, pääosin suurimpien kaupunkien keskustoissa. Yleisten väestönsuojien rakentaminen poistettiin lainsäädännöstä vuoden 2011 pelastuslain uudistamisen yhteydessä, samalla kun nostettiin väestönsuojien rakentamisvelvoitteen neliömäärää.

Nykytilanteessa suurin osa väestönsuojista on kiinteistökohtaisia väestönsuojia. Näitä rakennetaan normaalin rakentamisen yhteydessä, kun rakennuksen koko on riittävän suuri. Väestönsuoja mitoitetaan tällöin riittävän suureksi kyseisen rakennuksen asukkaille ja käyttäjille. Kiinteistökohtaiset väestönsuojat voivat olla myös toteutettu useamman rakentamispaikan yhteisenä väestönsuojana.

Harvaan asutuilla alueilla, maaseudulla ja omakotialueilla rakennetaan tyypillisesti pienempiä rakennuksia, jolloin rakentamisen yhteydessä ei synny velvoitetta rakentaa väestönsuojaa. Näillä alueilla väestöä voidaan suojata rakentamalla tilapäisiä väestönsuojia tai evakuoimalla väestöä turvallisemmille alueille. Sekä tilapäisten väestönsuojien rakentaminen että väestön evakuointi tapahtuvat pääosin omatoimisesti.

Väestönsuoja suojaaa räjähdys- ja sirpalevaikutuksilta, rakennussortumilta, paineaalloilta sekä säteilyltä ja terveydelle vaarallisilta aineilta. Väestönsuojan tulee antaa siinä oleskeleville suoja asevaikutuksilta ja rakennussortumilta sekä ionisoivalta säteilyltä ja myrkyllisiltä aineilta.

---

² Väestönsuojien nykytila Suomessa, Valtioneuvoston julkaisu 2023:57. Haettu osoitteesta: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165109/VN_2023_57.pdf?sequence=4&isAllowed=y

³ Ukrainan opit: Ukrainan sodan vaikutukset siviiliyhteiskuntaan sekä väestön suojaaminen sodan aikana, Pelastusopiston julkaisu B-sarja: tutkimusraportit. Haettu osoitteesta: http://info.smedu.fi/kirjasto/sarja_B/B4_2025.pdf

Väestönsuojan lämpötilan, ilmanlaadun ja hygieenisen varustetason tulee olla tilan käyttötarkoitus huomioon ottaen riittävä. Väestönsuojien rakenteellisista ja muista vaatimuksista säädetään pelastuslain 74 §:ssä. Lisäksi asetuksella säädetään tarkemmin väestönsuojan teknisistä vaatimuksista.

Väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa. Jotta väestönsuojan käyttöönotto onnistuu 72 tunnissa ja suojaa voidaan tarvittaessa käyttää sille tarkoitettulla tavalla, tulee huolehtia väestönsuojan kunnossapidosta sekä sen käyttöönotto ja käyttö tulee suunnitella etukäteen. Väestönsuojan käyttöönotto ja käyttö tulee suunnitella osana pelastussuunnitelmaa ja tätä varten tulee varata sellainen materiaali, jota ei oletettavasti ole saatavilla, kun väestönsuojaa otetaan käyttöön. Väestönsuojan käyttöönoton ja käytön suunnittelu on osa pelastussuunnitelman sisältöä. Pelastuslain 15 §:n mukainen rakennuksen pelastussuunnitelma sisältää tarvittavat tiedot väestönsuojan käyttöön ottamiseksi ja käyttämiseksi.

Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (407/2011) 2 §:n 2 momentti edellyttää, että pelastussuunnitelmassa tulee selvittää, miten pelastuslain 14 §:n mukainen omatoiminen varautuminen toteutetaan poikkeusoloissa. Väestönsuojan osalta se tarkoittaa sitä, että jos rakennuksessa on väestönsuoja, tulee laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma.

Väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta annetun sisäasiainministeriön asetuksen (506/2011) 20 §:n mukaan väestönsuojan laitteiden toimintakunnon varmistamiseksi ne tulee tarkastaa ja huoltaa vähintään kymmenen vuoden välein. Tarkastus suoritetaan yksityisen palveluntarjoajan toimesta.

Väestönsuojien tarkastajille tai väestönsuojien tarkastuspalveluja tarjoaville yrityksille ei ole säädetty pätevyysvaatimuksia. Väestönsuojien tarkastajille on Suomessa olemassa vapaaehtoinen henkilösertifiointi, jossa sertifiointipalvelua tarjoaa Eurofins Expert Services Oy. Väestönsuojan tarkastajan sertifiointin saamiseksi edellytetään Pelastusopiston väestönsuojan tarkastajan kolme päiväisen koulutuksen suorittamista ja vähintään kuuden kuukauden työkokemusta väestönsuojien tarkastamisesta tai väestönsuojalaitteiden asentamisesta ja huollosta. Lisäksi edellytetään kaksiosaista näyttötyötä.

Myönnetty sertifikaatti on voimassa vuoden kerrallaan ja voimassaolon jatkaminen edellyttää toimimista alalla ja osallistumista alaan liittyvään täydennyskoulutukseen. Voimassa olevat väestönsuojien tarkastajien sertifikaatit julkaistaan Sertifikaattihaku-fi -palvelussa. Palvelussa on tiedot 16 väestönsuojan tarkastajasta.

Useat eri tahot tarjoavat väestönsuojan hoitajille suunnattuja kurseja, jotka antavat valmiuksia väestönsuojan kunnossapitoon ja käyttökuntoon saattamiseen. Lähiopetuksena toteutettavat kurssit ovat yleensä yksipäiväisiä. Lisäksi kurseja tarjotaan myös itsenäisesti suoritettavina verkkokursseina. Pelastusopisto järjestää kaksi kertaa vuodessa kolmepäiväisen väestönsuojan tarkastajan kurssin, jonka sisältö painottuu väestönsuojien toimintakunnon tarkastuksiin ja kunnossapitotoimiin.

Väestönsuojien nykytilaa koskevassa selvityksessä havaittiin, että kiinteistöjen omistajat eivät tienneet tarkastusvelvoitettaan ja toisaalta väestönsuojien toimintakunnon tarkastamisessa oli suuria eroja.

Pelastusviranomainen valvoo, että väestönsuojan laitteet ja varusteet on huollettu ja tarkastettu asianmukaisesti. Lisäksi pelastusviranomainen valvoo, että väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma on toteuttamiskelpoinen. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitos tekee

palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Pelastuslain 80 §:ssä säädetään hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle toimivaltuus palotarkastukseen tai muuhun pelastuslain mukaisen valvontatehtävään.

Väestönsuojilla on usein jokin normaaliolojen käyttö. Asuinrakennusten väestönsuojat ovat pääsääntöisesti asukkaiden varastoina. Isoja kalliosuojia käytetään parkkihalleina ja urheilutiloina.

2.1.2 Väestönsuojelu

Väestönsuojelulain (438/1958) mukaan väestönsuojelun tarkoituksena oli, siten kuin kyseisessä laissa säädettiin, väestön ja omaisuuden turvaaminen sodan ja muiden siihen verrattavien olosuhteiden aiheuttamilta tuhoilta sekä niiden vahinkojen rajoittaminen ja niiden seurausten lieventäminen. Laissa säädettiin rakenteellisista suojelutoimenpiteistä, väestönsuojeluviranomaisista ja väestönsuojelun kustannuksista.

Pelastustoimilaila (561/1999) kumottiin palo- ja pelastustoimesta annettu laki (559/1975) ja väestönsuojelulaki (438/1958). Lakiin lisättiin väestönsuojelua koskeva sääntely ja laissa väestönsuojelulla tarkoitettiin kyseisen lain 1 §:n mukaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista, yhteiskunnan toimintojen kannalta tärkeiden virastojen, laitosten ja tuotantolaitosten toiminnan turvaamista ja pelastustoimintaan liittyvien tehtävien hoitamista valmiuslain (1080/1991) 2 §:ssä ja puolustustilalain (1083/1991) 1 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä niihin varautumista. Pelastustoimeen kuului lain mukaan myös väestönsuojelu. Kyseisen lain 3 §:n mukaan pelastustoimesta vastaava ministeriö huolehti myös eri ministeriöiden toimialaan kuuluvien pelastustoiminnan ja väestönsuojelun tehtävien yhteensovittamisesta. Lain 4 §:n mukaan kunta vastasi pelastustoimesta alueellaan ja siinä tarkoituksessa muun muassa väestönsuojelun valmiuden ylläpitämisestä ja tarvittaessa siihen kuuluvista tehtävistä.

Pelastuslailla (468/2003) kumottiin 1999 annettu pelastustoimilaki ja kyseinen vuoden 2003 pelastuslaki kumottiin voimassa olevalla pelastuslailla (379/2011). Valmiuslain jälkeisissä pelastuslaeissa väestönsuojelua koskevat säännökset sisältyivät pelastuslakiin, mutta vuoden 2011 laista poistettiin väestönsuojelu pelastustoimen määritelmän sisällöstä lain tasolla.

Voimassa olevassa pelastuslaissa väestönsuojelulla tarkoitetaan valmiuslain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvaa humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojelu vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Pelastuslaki sisältää pelastustoimen kannalta keskeiset säännökset pelastustoimen viranomaisten varautumisesta väestönsuojeluun ja pelastustoimen yhteistyöstä väestönsuojelussa eri viranomaisten kanssa. Pelastuslain 67 § sisältää säännöksen väestönsuojelukoulutukseen osallistumisesta sisäministeriön ja Lupa- ja valvontaviraston määräyksestä enintään kymmeneksi vuorokaudeksi vuodessa. Ahvenanmaan maakunnassa esityksen tekee Ahvenanmaan valtionvirasto.

Väestönsuojelu on laaja kokonaisuus, jossa eri viranomaiset varautuvat toimintaan poikkeusoloissa etukäteissuunnitelmin ja harjoittelemalla väestön suojaamista eri toimenpitein. Väestönsuojelun suunnittelu ja varautuminen on osa kaikkien viranomaisten tehtäviä. Viranomaiset kouluttavat ja varaavat henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin sekä huolehtivat johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien rakentamisesta ja ylläpidosta. Väestöä varaudutaan suojaamaan asevaikutuksilta muun muassa väestönsuojien ja evakuointien avulla. Evakuoinnilla tarkoitetaan väestön siirtämistä turvallisemmalle alueelle sodan tai muun konfliktin aikana.

2.1.3 Pelastustoiminta, sopimuspalokunnat, vapaaehtoistoiminta

Pelastustoimen alueelliset ja valtakunnalliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt on koottu viidelle pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavalle pelastuslaitokselle tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen kokoamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (145/2024). Kyseiset pelastuslaitokset ovat perustaneet yhteistyöalueelle pelastustoimen tilanne- ja johtokeskukset kevään 2025 aikana, mikä on tuonut valtakunnallista yhdenmukaisuutta pelastustoimen tilanne- ja johtokeskustoimintaan. Toiminnan käynnistäminen on edellyttänyt myös uusien tilanne- ja johtokeskuspäivystäjien palkkaamista.

Pelastuslain 32 §:ssä säädetään pelastustoiminnan sisällöstä, joista useaan tilanne- ja johtokeskusten päivystyshenkilöstö tehtävässään osallistuu, kuten esimerkiksi hälytysten vastaanottamiseen, väestön varoittamisen toimenpiteisiin sekä pelastustoimintaan liittyviin johtamis-, viestintä-, huolto- ja muihin tukitoimintoihin.

Pelastuslain 57 §:n 1 momentissa on säädetty pelastustoimintaan osallistuvan pelastuslaitoksen päätoimisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Jos pelastustoimen tilanne- ja johtokeskusten päivystyshenkilöstö on työssään osallistunut pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen, on kyseisessä tehtävässä pitänyt edellyttää kelpoisuusvaatimuksena pelastuslain 57 §:n 1 momentissa säädettyä virkaa tai tehtävää vastaavaa pelastusalan tutkintoa.

Pelastuslain 2 a §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan sopimuspalokunnalla tarkoitetaan pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt hyvinvointialueen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

Hyvinvointialueista annetun lain (611/2021) 6 §:n mukaan hyvinvointialue järjestää sille lailla säädetyt tehtävät. Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 4 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan siten kuin kyseisessä ja muussa laissa säädetään.

Hyvinvointialuelain 7 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta. Hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle. Lisäksi hyvinvointialueiden tehtävien järjestäminen voidaan koota yhdelle tai useammalle hyvinvointialueelle, jos se on välttämätöntä palvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi, riittävien henkilöstö- ja muiden voimavarojen tai tehtävässä tarvittavan erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi taikka muusta vastaavasta ja perustellusta syystä. Hyvinvointialue vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle hyvinvointialueelle tai tehtävän hoitamisesta vastaa lain nojalla toinen hyvinvointialue.

Pelastustoimen sopimushenkilöstö koostuu sopimuspalokuntien ja muiden pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen tehneiden yhteisöjen henkilöstöstä. Suomessa on noin 700 sopimuspalokuntaa ja 112 päätoimista paloasemaa. Sopimuspalokunnat ovat mukana noin puolessa pelastustoimen tehtävistä, ja niillä on vuosittain noin 50 000 hälytystehtävää. Sopimuspalokunnissa on noin 15 000 koulutettua, hälytyskelpoista palokuntalaista ja kaikkiaan palokuntalaisia on noin 41 000. Pelastustoimen sopimushenkilöstö ei ole palvelussuhteessa hyvinvointialueen pelastuslaitokseen.

2.1.4 Sopimuspalokuntien pelastusautot

Ajoneuvolain (82/2021) 30 §:n mukaan pelastusauto on pelastustoimen käyttöön erityisesti valmistettu, kokonaismassaltaan yli 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan ajoneuvo (eli henkilö- tai

pakettiauto). Pelastusauto on myös muu M- tai N-luokan ajoneuvo, joka on hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tai valtion pelastushallinnon viranomaisen, Pelastusopiston tai lentoaseman pitäjän hallinnassa ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin. Pelastusauto on myös palokunnan omistuksessa oleva miehistöauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle. Pelastusauton on oltava pelastustoimen käyttöön soveltuva.

Ajoneuvoihin liittyvä sääntely kuuluu liikenne- ja viestintäministeriön ja ajoneuvolainsäädäntöön liittyvä verotuksellinen sääntely valtiovarainministeriön valmisteluvastuulle. Sisäministeriö vastaa hyvinvointialueiden ohjauksesta pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) ja pelastuslain mukaisesti. Sisäministeriön tehtävänä on muun muassa huolehtia pelastuslain 23 §:n mukaisesti pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa.

Hyvinvointialueet vastaavat pelastustoimen järjestämisestä alueellaan. Hyvinvointialueet voivat tuottaa pelastuslain 32 §:n mukaisia pelastustoimintaan kuuluvia palveluita hankkimalla niitä sopimuspalokunnalta tai muulta pelastusalalla toimivalta yhteisöltä siten kuin siitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään.

Sopimuspalokuntien toimintaa tuetaan hyvinvointialueiden ja palosuojelurahaston avustuksilla. Palosuojelurahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka toiminta perustuu palosuojelurahastolakiin (306/2003) ja valtioneuvoston asetukseen palosuojelurahastosta (625/2003). Palosuojelurahastosta voidaan myöntää avustuksia tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi

Ajoneuvolain pelastusauton määritelmän täyttävät ajoneuvot ovat verovapaita autoverolain 23 §:n 1 momentin ja ajoneuvoverolain 12 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla. Ajoneuvoverolain verovapaus koskee ajoneuvoveron perusveroa ja käyttövoimaveroa. Pelastusautojen autoverovapaus kuoleentuu autoverolain 14 §:n 3 momentin mukaan 48 kuukauden kuluttua siten, että auton voi tämän ajanjakson jälkeen myydä ilman autoveroseuraamuksia. Kyseiset verovapaudet ovat verotukia, sillä ne poikkeavat M1- ja N1- luokan ajoneuvojen yleisestä veronalaisuudesta. Myös viranomaisten ajoneuvot ovat pääsääntöisesti veronalaisia.

2.1.5 Avotulen teko

Pelastuslain 2 luvussa säädetään yleisistä velvollisuuksista. Lain 3 §:n mukaan jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin. Pelastuslain 4 §:n mukaan jokaisen on oltava huolellinen tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi. Lisäksi jokaisen on mahdollisuuksiensa mukaan valvottava, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan tulipalon ja muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Pelastuslain 5 §:n mukaan tulta sekä syttyvää, räjähtävää tai muuta vaarallista ainetta on käsiteltävä huolellisesti ja riittävää varovaisuutta noudattaen. Edelleen ryhdyttäessä tulityöhön tai sellaiseen korjaustyöhön tai muuhun työhön, jonka takia tulipalon tai muun onnettomuuden vaara tuntuvasti lisääntyy, on huolehdittava riittävästä varotoimista.

Pelastuslain 6 §:ssä säädetään avotulen teosta. Pykälän mukaan avotulta ei saa sytyttää Ilmatieteen laitoksen antaman maastopalovaroituksen aikana tai jos olosuhteet kuivuuden, tuulen tai muun syyn takia ovat sellaiset, että maastopalon tai muun tulipalon vaara on ilmeinen. Avotulella tarkoitetaan nuotiota tai muuta vastaavaa tulen käyttöä, josta tulen on mahdollista päästä

irti maapohjan kautta tai kipinöinnin vuoksi. Avotulta ei saa myöskään tehdä toisen maalle ilman maanomistajan lupaa. Lisäksi hyvinvointialueen pelastusviranomaisen voi perustellusta syystä kieltää avotulen teon hyvinvointialueella tai osassa sitä määrääjäksi. Päätöksestä tulee tiedottaa tarpeellisessa laajuudessa.

Sotilaskoulutuksen antaminen on Puolustusvoimien yksi lakisääteisistä tehtävistä (laki Puolustusvoimista (551/2007)). Sotilaskoulutuksesta on lisäksi säädetty erikseen asevelvollisuuslaissa (1438/2007). Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos antavat sotilaskoulutukseen liittyvää ase- ja ampumakoulutusta riippumatta sääolosuhteista eli myös maastopalovaroituksen ollessa voimassa.

2.1.6 Lupa- ja valvontavirasto

Laki Lupa- ja valvontavirastosta (530/2025) tuli voimaan 1.1.2026. Lailla kumottiin muun muassa aluehallintovirastoista annettu laki (896/2009). Muutoksen myötä aluehallintovirastoille kuuluneet pelastustoimen toimialan tehtävät ja varautumisen alueelliset tehtävät siirtyivät uuteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon. Aluehallintouudistuksen yhteydessä aluehallintovirastojen metsäpalojen tähytyksen hallinnointi- ja ohjaustehtävät siirrettiin sisäministeriöön.

Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan virasto hoitaa sille erikseen säädettyjä tehtäviä pelastustoimi ja varautuminen -toimialalla, johon sisältyy pelastustoimen valvonta, pelastustoimen palvelujen laadun, saatavuuden ja tason valvonta ja arviointi, erityistä varaa aiheuttavien kohteiden ulkoisen pelastussuunnitelman ja harjoitusten toteutumisen valvonta, pelastustoimen valtionavustuksiin liittyvät tehtävät, varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen ja alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen. Lupa- ja valvontavirastolla on pelastustoimen ja varautumisen osasto, joka hoitaa lupa- ja valvontavirastolain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä.

Lupa- ja valvontavirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen (896/2025) 1 §:n 4 momentin mukaan lupa- ja valvontaviraston pelastustoimen ja varautumisen osaston tehtäviin kuuluu Lupa- ja valmiusvirastosta annetun lain 13 §:ssä tarkoitettu varautumisen alueellinen yhteistyö ja sen järjestäminen.

Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 13 §:n mukaan Lupa- ja valvontaviraston tehtävänä on varautumisen alueellisen yhteistyön järjestäminen varautumisen yhteistyöalueilla. Varautumisen yhteistyöalueella tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 35 §:ssä tarkoitettujen yhteistyöalueiden kanssa maantieteellisesti yhteneväisiä alueita. Lupa- ja valvontaviraston apuna toimii alueellisia valmiustoimikuntia, jotka virasto asettaa. Ne toimivat varautumisen alueellisen yhteistyön suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Alueellisten valmiustoimikuntien asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä on säädetty tarkemmin Lupa- ja valvontavirastosta annetun valtioneuvoston asetuksessa.

2.1.7 Kansainväliset sopimukset ja Euroopan unioni

Geneven yleissopimus ja sen I ja II lisäpöytäkirja

Geneven vuoden 1949 neljällä yleissopimuksella (SopS 7–8/1955) pyritään maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamiseen (I yleissopimus), merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamiseen (II yleissopimus), sotavankien kohtelun parantamiseen (III yleissopimus) sekä siviilihenkilöiden suojelemiseen sodan aikana (IV yleissopimus).

Sopimusten tarjoamaa suojaa laajentamaan hyväksyttiin vuonna 1977 kaksi täydentävää instrumenttia, lisäpöytäkirjat kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja) ja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (II pöytäkirja). Yhdessä nämä sopimukset ja pöytäkirjat muodostavat kirjoitetun kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rungon. Lisäpöytäkirjoista ensimmäinen on sisällöltään laajempi, ja se on tarkoitettu sovellettavaksi kansainvälisiin aseellisiin selkkauksiin. Tämä pöytäkirja sisältää lähinnä Geneven ensimmäistä, kolmatta ja neljättä yleissopimusta ajanmukaistavia määräyksiä. Toinen lisäpöytäkirja on sen sijaan tarkoitettu sovellettavaksi valtion sisäisiin selkkauksiin. Se pyrkii lähinnä kehittämään niitä Geneven yleissopimusten yhteisiä määräyksiä, jotka sisältävät valtion sisäisissä selkkauksissa noudatettavat inhimillisen kohtelun perustakeet.

Ensimmäisellä lisäpöytäkirjalla vahvistetaan sekä sairaiden että haavoittuneiden sotilaiden sekä siviiliväestön suojelua. Lisäpöytäkirjalla vahvistetaan ja kehitetään myös vuoden 1907 Haagin sopimuksien määräyksiä sallituista ja kielletyistä taistelumenetelmistä ja -välineistä. Pöytäkirja sisältää yksityiskohtaisia sääntöjä siviiliväestön suojasta. Sillä kielletään umpimähkäiset pommitukset, vaikutukseltaan laskemattomat hyökkäykset siviiliväestöä vastaan sekä rajoitetaan pitkälti oikeutta hävittää siviiliväestön henkiinjäämiselle tärkeää omaisuutta. Pöytäkirjalla annetaan väestönsuojelulle suojaa ja määrätään erityistoimista naisten ja lasten hyväksi. Sillä kielletään muun ohessa lapsisotilaiden eli alle 15-vuotiaiden värväminen asevoimiin.

Suomi on ratifioinut Geneven yleissopimuksen (SopS 8/1955) ja sen lisäpöytäkirjan (SopS 82/1980). Geneven sopimusten I lisäpöytäkirjan 66 artiklan (Tunnistaminen) mukaan (SopS 81–82/1980).

1. Jokaisen selkkauksen osapuolen on pyrittävä varmistamaan, että sen väestönsuojeluorganisaatio, sen henkilöstö, rakennukset ja materiaali ovat tunnistettavissa niiden toimiessa yksinomaan väestönsuojelutehtävissä. Siviiliväestön suojien tulee olla samalla tavoin tunnistettavissa.
2. Jokainen selkkauksen osapuoli pyrkii myös hyväksymään ja toteuttamaan keinoja ja menetelmiä, joiden avulla väestönsuojat, väestönsuojeluhenkilöstö, -rakennukset ja -materiaali, jotka on merkitty väestönsuojelun kansainvälisellä tunnuksella, voidaan tunnistaa.
3. Miehitetyillä alueilla ja alueilla, joilla taisteluja käydään tai saatetaan käydä, väestönsuojelutehtävissä toimivat siviilihenkilöt tulee voida tunnistaa väestönsuojelun kansainvälisestä tunnuksesta ja henkilökortista, joka vahvistaa heidän asemansa.
4. Väestönsuojelun kansainvälinen tunnus väestönsuojeluorganisaation, sen henkilöstön, rakennuksien ja materiaalin sekä väestönsuojien suojelemiseksi on tasasivuinen sininen kolmio oranssinvärillä pohjalla.
5. Tunnuksen lisäksi selkkauksen osapuolet voivat sopia väestönsuojelun tunnistamiseen käytettävistä erityisistä merkinannoista.
6. Tämän artiklan 1–4 kappaleen soveltamisesta määrätään tämän pöytäkirjan I liitteen V luvussa.
7. Rauhan aikana 4 kappaleessa tarkoitettua tunnusta voidaan asianomaisten kansallisten viranomaisten luvalla käyttää väestönsuojelun tunnistamiseen.
8. Korkeat sopimuspuolet ja selkkauksen osapuolet ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin väestönsuojelun kansainvälisen tunnuksen käytön valvomiseksi ja väärinkäytön ehkäisemiseksi.

9. Väestönsuojeluun kuuluvan lääkintä- ja hengellisen henkilöstön, lääkintäyksiköiden ja -kulkuneuvojen tunnistamisesta määrätään myös 18 artiklassa.

YK:n vammaissopimus

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (*vammaissopimus*) tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 2008. Suomessa eduskunta hyväksyi vammaissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan maaliskuussa 2015. Suomi ratifioi vammaissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan 11.5.2016 (SopS 26–27/2016), ja ne tulivat Suomessa voimaan 10.6.2016. Sopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet. Tämän toteutumiseksi sopimusvaltiot ovat sitoutuneet muun muassa toteuttamaan kaikki asianmukaiset lainsäädännölliset, hallinnolliset ja muut toimet yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien täytäntöön panemiseksi ja toteuttamaan kaikki asianmukaiset toimet vammaisia henkilöitä syrjivien säädösten, määräysten, tapojen ja käytäntöjen muuttamiseksi tai poistamiseksi.

Vammaissopimuksen 1–9 artiklat sisältävät määräykset sopimuksen tarkoituksesta, yleisistä periaatteista ja velvoitteista, tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta, vammaisista naisista ja lapsista, tietoisuuden lisäämisestä ja esteettömyydestä sekä sopimusta koskevien käsitteiden määritelmät. Nämä artiklat on huomioitava läpileikkaavasti kaikkia muita artikloja sovellettaessa. Muut yleissopimuksen artiklat sisältävät tarkempia määräyksiä yleissopimuksen edellyttämistä kansallisista toimenpiteistä sekä määräyksiä kansainvälisestä yhteistyöstä, kansallisesta valvontajärjestelmästä, yleissopimuksen kansainvälisestä valvontajärjestelmästä ja sopimuspuolten kokouksesta.

Osallisuus, syrjintäkielto, esteettömyys ja saavutettavuus ovat vammaissopimuksen johtavia periaatteita. Yleissopimuksen 4 artikla korostaa vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen osallistamista ja osallistumista kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon. Yhdenvertaisuutta koskeva 5 artikla on tärkeä sopimuksen määräysten toteutumiseksi erityisesti kohtuullisten mukautusten ja muiden positiivisten erityistoimien toteuttamisessa. Vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi tehtäviä tarpeellisia erityistoimia ei pidetä syrjintänä eikä syrjivinä. Vammaissopimuksen 19 artikla (eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä) korostaa vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta, valinnanvapautta ja osallisuutta sekä riittävien palveluiden merkitystä oikeuksien toteutumisessa.

Euroopan unioni

Euroopan unionin perussopimukseen sisältyy vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevia määräyksiä. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklassa mainitaan vähemmistöihin kuuluvien oikeudet unionin perustana olevina arvoina. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 10 artiklassa todetaan unionin pyrkivän politiikkojensa ja toimiansa määrittelyssä ja toteuttamisessa torjumaan kaiken muun muassa vammaisuuteen perustuvan syrjinnän. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa kielletään vammaisuuteen perustuva syrjintä ja 26 artiklassa unioni tunnustaa vammaisten oikeuden päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklan mukaan lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon, lapsen on saatava ilmaista vapaasti mielipiteensä, lapsen mielipide on otettava huomioon häntä koskevissa asioissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti ja kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Saman sopimuksen 25 artiklassa unioni tunnustaa ikääntyneiden henkilöiden oikeuden ihmisarvoiseen ja itsenäiseen elämään sekä oikeuden osallistua yhteiskunnalliseen elämään.

Euroopan unioni pyrkii vammaisstrategiassaan 2021–2030 saamaan aikaan merkittäviä lisäparannuksia kaikilla vammaisten henkilöiden elämänaloilla. Strategialla tuetaan sekä jäsenvaltioita että EU:n toimielimiä vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanossa.

Yksi keskeinen direktiivi vammaispolitiikan kannalta on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882 tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (*esteettömyysdirektiivi*), joka tuli voimaan 17.4.2019. Esteettömyysdirektiivissä määrätään toiminnalliset esteettömyysvaatimukset pakollisiksi. Tavoitteena on, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada palveluja ja tuotteita. Esteettömyyttä ja kaikkia palvelevaa suunnittelua on tulkittava vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean laatiman yleisen huomautuksen nro 2 (2014) 9 artiklan (Esteettömyys) mukaisesti. Esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan eurooppalaiseen hätänumeroon ”112” saapuviin hätäviesteihin vastaamiseen.

2.2 Nykytilan arviointi

Väestönsuojat

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on nostanut väestönsuojien merkityksen esille.

Väestönsuoja nauttii Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan mukaista erityissuojelua, jolloin tällaisen kohteen rakentaminen sotilaskohteeseen ja ylläpitäminen sotilaskohteessa on ristiriidassa Geneven sopimusten kanssa. Väestöä ei tule suojata sotilaskohteeseen.

Puolustusvoimat määrittelee erityissuojattavien sotilaskohteidensa rakenteellisen suojauksen (suojarakentaminen) sotilaalliseen uhka-arvioon perustuen. Tämä edellyttää usein huomattavasti parempaa rakenteellista suojausta, kuin mitä pelastuslaki ja sen perusteella annetut asetukset velvoittavat. Suojarakentamisen vaatimuksina näissä kohteissa ei voi käyttää sellaisenaan pelastuslain mukaisia vaatimuksia väestönsuojan rakenteellisista ja muista vaatimuksista. Tästä huolimatta edellä mainittuihin kohteisiin rakennetaan usein myös väestönsuoja pelastuslain 71§:n perusteella. Suojaa ei voi kuitenkaan suunnitella eikä käyttää pelastuslain tarkoittamaan väestön suojaamiseen, jos suojaa sijaitsee Puolustusvoimien erityissuojattavassa kohteessa, jolloin se on aseellisen selkkauksen tai sodan aikana erityisessä vaarassa joutua vihollisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Tästä syystä ei ole perusteltua, että puolustusvoimien sotilaallisiin kohteisiin, jotka eivät nauti Geneven yleissopimuksen suojaa, tulisi rakentaa väestönsuojia. Vastaavasti pelastuslain velvoite väestönsuojan kunnossapidosta kyseessä olevien kohteiden osalta on perusteeton.

Rakentamislain 9 §:ssä syntyy kaksi kerrosalaa, rakennuksen kerrosala sekä rakennuksen rakennusoikeuteen laskettu kerrosala. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ja kokoa määriteltäessä on tarkoituksenmukaista käyttää rakentamispaikan rakennusoikeuteen käytettyä kerrosalaa, josta on tehty edellä mainitut vähennykset.

Voimassa olevasta pelastuslaista puuttuu selkeä säännös käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmasta. Voimassa olevan pelastuslain 15 §:ssä on säädetty vaatimus laatia pelastussuunnitelma. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan pelastussuunnitelmassa on selvitettävä myös, miten pelastuslain 14 §:n mukainen omatoiminen varautuminen toteutetaan poikkeusoloissa. Käytännössä säädöksissä on edellytetty väestönsuojan käytönoton- ja käytönsuunnittelua osana pelastussuunnitelmaa. Käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmasta on tarpeen säätää selkeästi lain tasolla, koska perustuslain mukaan yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista on säädettävä lain tasolla. Samasta syystä myös käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman tarkastuksesta on säädettävä lain tasolla. Nykyisin väestönsuojan laitteiden toimintakunnon tarkastamisesta

säädetään väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa.

Väestönsuojelu

Nykyisessä maailmantilanteessa on perusteltua palauttaa ja täsmentää väestönsuojelu systemaattisesti pelastuslakiin. Vastaavasti on tarpeen tarkentaa ja tehostaa sisäministeriön pelastusviranomaisen tehtäviä väestönsuojeluun varautumisen valtakunnallisessa koordinaatiossa sekä pelastustoimen viranomaisten varautumista väestönsuojeluun.

Suomi on ratifioinut Geneven yleissopimuksen (SopS 8/1955) ja sen lisäpöytäkirjat (SopS 82/1980). Geneven sopimusten I lisäpöytäkirjan 66 artikla (Tunnistaminen) viittaa pääosin konfliktin osapuoliin ja miehittäjään, mutta Geneven yleissopimuksen kommentaarissa (Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977. Commentary of 1987, Art. 66, para. 2693[1]) todetaan, että velvoitteiden toimeenpano on joka tapauksessa aloitettava jo rauhan aikana. Artiklan velvoitteista ei ole kansallista sääntelyä, mutta niistä olisi perusteltua säätää lain tasolla, jotta viranomaisten vastuut eivät jäisi epäselviksi. Vaikka väestönsuojelun henkilökortin myöntäminen sekä henkilöstön, materiaalien ja rakennusten merkitseminen ei ole rauhan aikana välttämätöntä, siitä tulisi kuitenkin huolehtia aseellisen konfliktin aikana. Lain tasoinen sääntely mahdollistaisi jo rauhan aikana esimerkiksi pelastustoimen viranomaisten uusien ajoneuvojen merkitsemisen väestönsuojelutunnuksella.

Pelastustoiminta sekä sopimuspalokunnat ja vapaaehtoistoiminta

Pelastustoimen alueelliset ja valtakunnallisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt on koottu viidelle pelastustoiminnan yhteistyönjärjestämisestä vastaavalle pelastuslaitokselle Valtioneuvoston asetuksella (145/2024). Kyseiset pelastuslaitokset ovat perustaneet yhteistyöalueelle pelastustoimen tilanne- ja johtokeskukset kevään 2025 aikana, mikä on tuonut valtakunnallista yhdenmukaisuutta pelastustoimen tilanne- ja johtokeskustoimintaan. Toiminnan käynnistäminen on edellyttänyt myös uusien tilanne- ja johtokeskuspäivystäjien palkkaamista.

Pelastuslain 32 §:ssä säädetään pelastustoiminnan sisällöstä, joista useaan tilanne- ja johtokeskusten päivystyshenkilöstö tehtävässään osallistuu, kuten esimerkiksi hälytysten vastaanottamiseen, väestön varoittamiseen toimenpiteisiin sekä pelastustoimintaan liittyviin johtamis-, viestintä-, huolto- ja muihin tukitoimintoihin.

Pelastuslain 57 §:n 1 momentissa on säädetty pelastustoimintaan osallistuvan pelastuslaitoksen päätoimisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Jos pelastustoimen tilanne- ja johtokeskusten päivystyshenkilöstö on työssään osallistunut pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen, on kyseisessä tehtävässä pitänyt edellyttää kelpoisuusvaatimuksena pelastuslain 57 §:n 1 momentissa säädettyä virkaa tai tehtävää vastaavaa pelastusalan tutkintoa.

Pelastustoiminnan viestintä-, huolto- ja muihin tukitoimintoihin sekä tilanne- ja johtokeskustyöskentelyyn on osallistunut myös sellaisia pelastuslaitoksen päätoimisia henkilöitä, jotka eivät päätyökseen osallistu pelastustoimintaan. Tällaisia ovat esimerkiksi hälytysmuonitus ja korjaamohenkilöstön toteuttamat huoltotoimenpiteet onnettomuuspaikalla sekä viestintä- ja hallintohenkilöstön osallistuminen johtokeskustyöskentelyyn. Muun muassa tällaisten henkilöiden osalta on ollut erilaisia tulkintoja sen suhteen, edellytetäänkö heiltä pelastuslain 57 §:n 1 momentin mukaista kelpoisuutta.

Sopimuspalokuntien toimintaa tuetaan hyvinvointialueiden ja palosuojelurahaston avustuksilla. Palosuojelurahastosta voidaan myöntää avustuksia esimerkiksi sopimuspalokunnille pelastusautojen hankintaan.

Ajoneuvolain mukaan sopimuspalokuntien käytössä olevat ajoneuvot luokitellaan pelastusautoksi, jos ne ovat kokonaismassaltaan yli 3,5 tonnia olevia M- tai N-luokan ajoneuvoja tai miehistöautoja, joissa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle. Nykyisen ajoneuvolain 30 §:n perusteella sopimuspalokuntien hankkimat muunlaiset paketti- tai henkilöautot, kuten avolavalla varustetut henkilö- ja pakettiautot, eivät siten ole pelastusautoja. Tämä tarkoittaa, että sopimuspalokunta ei saa pelastusautoa koskevaa verovapautta eikä Palosuojelurahaston avustusta voida myöntää pelastusauton määritelmän ulkopuolelle jääviin ajoneuvoihin.

Toimintaympäristön muutoksilla on vaikutusta pelastustoimeen. Pelastustoimen tehtävien hoitamiseksi tarvitaan riittävät henkilöstö- ja kalustovoimavarat. Sään ääri-ilmiöt, kuten rankkasateet, kuivuudet ja matalapainemyrskyt edellyttävät pelastustoimen ajoneuvokalustolta hyvää etenemiskykyä erilaisissa tieolosuhteissa ja maastoissa. Toimintaympäristön muutoksiin vastaamiseksi pelastustoimen kalustoon olisi tarpeen hankkia lisää nelivetoisia, riittävällä maavarakalla olevia henkilöstön ja kaluston kuljettamiseen soveltuvia pelastusautoja. Erityisesti sopimuspalokuntien osalta on perusteltua niiden toiminnan tukemiseksi ja vahvistamiseksi, että pelastusautoihin lisättäisiin nykyisten paloautojen määritelmän lisäksi muunlaiset paketti- tai henkilöautot, kuten avolavalla varustetut henkilö- ja pakettiautot. Tämä mahdollistaisi myös sen, että sopimuspalokunnat voisivat jatkossa hakea avustusta kyseisiin pienempiin paloautoihin Palosuojelurahastosta.

Avotulen teko

Puolustusvoimat on valmiusorganisaatio. Sen henkilökunta sekä palveluksessa olevat asevelvolliset ovat jatkuvassa valmiudessa suorittamaan Puolustusvoimien maanpuolustustehtävää. Valmiuden ylläpitämiseen kuuluu olennaisena osana jatkuva sotilaskoulutus. Suuri osa sotilaskoulutusta on ampuma- sekä taistelukoulutusta. Niissä käytetään erilaisia ampumatarvikkeita, räjähteitä, savuheitteitä sekä tulenkuvausvälineitä. Näissä kaikissa (pl. käsiaseiden tavanomaiset patruunat) muodostuu avotulta (palaminen, räjähdys, tulisuihku). Annettava ampuma- sekä taistelukoulutus on välttämätön osa sotilaskoulutusta, jolla pystytään turvamaan Puolustusvoimien suorituskykyä maan sotilaallisessa puolustuksessa. Ilman tätä valmius päätehtävän suorittamiseen heikkenee merkittävästi.

Ampuma- sekä taistelukoulutusta annetaan ympäri vuoden. Koulutus tapahtuu pääasiassa Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen pysyvästi käytössä olevilla alueilla. Puolustusvoimat antaa ase- ja ampumakoulutusta riippumatta sääolosuhteista. Vaikka voimassa olevassa pelastuslaissa ei ole ollut Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle poikkeusta avotulen tekemiseen, ovat ne käyttäneet koulustoitinnassaan räjähteitä myös maastopalovaroituksen ollessa voimassa. Vaikka menettely on ristiriidassa pelastuslain 6 §:n kanssa, ei pelastusviranomaisen ole puuttunut tähän yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta. Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen koulutuksen varmistamiseksi olisi perusteltua, että nykyinen hiljaisesti hyväksytty käytäntö tuotaisiin lakiin. Vastaavan tyyppinen poikkeussäädös on säädetty pelastuslain 7 §:ssä metsähoitolliselle kulotukselle.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaa. Hallitus näkee pelastustoimen ja Häätäkeskuslaitoksen keskeisinä sisäisen turvallisuuden palveluina, joilla on tärkeä rooli myös vakavissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Hallitusohjelman mukaisesti esityksen tavoitteena on toteuttaa pelastuslain uudistuksen toinen vaihe. Esityksen tavoitteena on toteuttaa pelastustoimen häiriö- ja kriisitilanteiden sääntelyn kokonaistarkastelu.

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti väestönsuojelun vahvistaminen muun muassa uudistamalla väestönsuojeluun varautumista koskeva sääntely ja kehittämällä väestönsuojelutyön organisointia. Esityksessä ehdotetaan pelastuslakia muutettavaksi siten, että, väestönsuojan käyttöönottoa, käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmaa, ylläpitoa sekä materiaalista varautumista koskevaa sääntelyä selkeytetään ja tarkennetaan muun muassa lisäämällä pelastustoimen määritelmälliseen tehtävälään aiempaa sääntelyä vastaavasti väestönsuojelu. Pelastustoimen eri viranomaisten tehtäviä ja keskinäistä työnjakoa väestönsuojeluun varautumisessa ja väestön varoittamisessa selkeytettäisiin ja samalla täsmennettäisiin Geneven yleissopimuksen toimeenpanoa.

Esityksen tavoitteena on kehittää pelastustoimen valtakunnallista ohjausta ja valvontaa sekä korostaa sisäministeriön strategista ohjausta säätämällä sisäministeriön tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa sekä valtakunnallisessa väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisessä ja yhteensovittamisessa.

Tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti sopimuspalokuntien aseman ja toimintakyvyn turvaaminen. Pelastusautoksi katsottaisiin jatkossa myös nelivetoinen henkilö- tai pakettiauto, jossa on avoin tai katettu lava. Tällaiset sopimuspalokunnan pelastusautot olisivat muiden pelastusautojen tavoin vapaita auto- ja ajoneuvoverosta, mutta niihin ei sovellettaisi muille pelastusautoille säädettyä autoverotuen 48 kuukauden kuoleentumisaikaa. Muutos mahdollistaisi lisäksi sen, että sopimuspalokunnat voisivat hakea avustusta jatkossa tällaisiin pelastusautoihin Palosuojelurahastosta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Väestönsuojat

Esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi väestönsuojia koskevaa sääntelyä kokoamalla väestönsuojia säätelevät säännökset pelastuslain 11 lukuun ja nostamalla asetustasolta velvoittavia säännöksiä laintasolle.

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuuteen liittyen selkeytettäisiin kerrosalan määritelmää yhdenmukaiseksi rakentamislain kanssa. Ehdotuksessa esitetään, että väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei koskisi Puolustusvoimien käyttöön välittömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavia rakennuksia, jotka ovat aseellisen selkkauksen tai sodan aikana erityisessä vaarassa joutua vihollisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Vastaavasti ehdotetaan, ettei väestönsuojien kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä koskisi Puolustusvoimien puolustustarkoitusta varten rakennettuja rakennuksia.

Väestönsuojien käyttöönottovalmiutta parannettaisiin säätämällä lain tasolla väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmasta ja väestönsuojan toimintakunnan tarkastamisesta. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laatimisesta vastaisi rakennuksen haltija. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman tulisi sisältää toimenpiteet, joita tarvitaan väestönsuojan käyttöön ottamiseksi ja käyttämiseksi. Väestönsuojan haltijan tulisi huolehtia siitä, että väestönsuoja ja väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman toteutumiskelpoisuus tarkastetaan ennen rakentamislain 122 §:n mukaista loppukatselmusta tai rakentamislain 123

§:n mukaista osittaista loppukatselmusta tämän jälkeen kymmenen vuoden välein. Ehdotetuilla muutoksilla varmistettaisiin, että väestönsuojat ovat tarvittaessa käyttöönotettavissa 72 tunnissa. Pelastuslaitokset valvoisivat väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmaa sekä väestönsuojan varusteita ja laitteita vastaavalla tavalla kuin pelastuslaitokset ovat valvoneet niitä nykyisinkin.

4.1.2 Väestönsuojelu

Väestönsuojelua ja siihen varautumista koskevaa sääntelyä täydennettäisiin ja selkeytettäisiin laissa systemaattisesti. Pelastustoimen määritelmälliseen tehtävälleen lisättäisiin aiempaa sääntelyä vastaavasti väestönsuojelu. Pelastustoimen eri viranomaisten tehtäviä ja keskinäistä työnjakoa väestönsuojeluun varautumisessa ja väestön varoittamisessa selkeytettäisiin. Pelastuslakiin ehdotetaan lisättäväksi erilliset pykälät sisäministeriön, Lupa- ja valvontaviraston ja hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä varautumisessa väestönsuojeluun.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi pykälä väestön varoittamisesta. Sisäministeriö vastaisi valtakunnallisesta väestön varoittamisesta ja vaaratiedottamisesta kehittämistä ja yhteensovittamisesta sekä päättäisi varoittamiseen käytettävistä merkeistä ja menetelmistä.

Esityksessä täsmennettäisiin Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan 66 artiklan toimeenpanoa. Esityksessä ehdotetaan, että kukin viranomainen huolehtisi vastuullaan olevista väestönsuojelutehtävistä huolehtivan henkilöstön sekä väestönsuojelutehtävissä käytettävien rakennusten ja materiaalien merkitsemisestä väestönsuojelun kansainvälisellä tunnuksella siten kuin eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain (947/1979) 5 §:ssä säädetään. Lisäksi kukin viranomainen myöntäisi vastuullaan olevalle väestönsuojelutehtäviä hoitavalle siviilihenkilölle henkilökortin.

4.1.3 Poikkeus avotulen tekemiskiellosta

Esityksessä ehdotetaan avotulen tekemistä koskevasta kiellosta poikkeussäännöstä tietyissä tilanteissa Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle. Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos vastaisivat ase- ja ampumakoulutuksessa syttyneiden tulipalojen sammutustöiden aiheuttamista kustannuksista sekä muille kuin valtiolle aiheutuneista taloudellista vahingoista. Alueen pelastusviranomaisella olisi kuitenkin oikeus keskeyttää toiminta, mikäli se aiheuttaa merkittävää uhkaa alueelle tai sen ympäristöön.

4.1.4 Pelastustoiminta ja kelpoisuusvaatimukset

Esityksessä ehdotetaan, että pelastuslain 57 §:n 1 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset poistettaisiin pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvilta henkilöstöltä sekä pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksien tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä toimivalta henkilöstöltä, jotka eivät tehtävässään tarvitse pelastuslain 36 §:ssä säädettyjä toimivaltuuksia.

4.1.5 Pelastuslaitoksen tarkastusoikeuden ja hallinnollisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn tarkentaminen

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että pelastusviranomaisella olisi mahdollisuus määrätä uhkasakko ja teettämishukka sille, joka laiminlyö käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laatimisvelvoitteen.

4.1.6 Sopimuspalokuntien pelastusautot

Ajoneuvolain 30 §:ää muutettaisiin niin, että pelastusauto on myös sopimuspalokunnan käytössä oleva M- tai N-luokan nelivetoinen ajoneuvo, jossa on avoin tai katettu lava ja joka on kokonaismassaltaan enintään 3,5 tonnia. Lisäksi edellytyksenä on, että ajoneuvoa käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin. Ajoneuvojen määrittelyminen ajoneuvolaissa pelastusautoiksi olisi edellytys sille, että näiden ajoneuvojen hankintaan voidaan myöntää yhteiskunnan tukea hyvinvointialueiden tai palosuojelurahaston varoista. Ajoneuvolain 32 §:n perusteella sopimuspalokunnan pelastusautot olisivat myös hälytysajoneuvoja, jos ne on varustettu sinistä valoa näyttävällä vilkkuvalla varoitusvalaisimella ja hälytysajoneuvon äänimerkinantolaitteella. Hälytysajoneuvojen käyttöön tiellä liittyy tieliikennelaisissa (729/2018) säädettyjä erityisiä oikeuksia ja velvollisuuksia, kuten oikeus esteettömään kulkuun ja oikeus poiketa liikennesääntöjen noudattamisesta tehtävän sitä edellyttäessä.

Jollei verolaissa säädetä rajoituksista, pelastusauton määritelmän laajennus tarkoittaisi, että tällainen sopimuspalokunnan auto olisi autoverolain mukaisesti verovapaa hankinnan yhteydessä maksettavasta autoverosta ja ajoneuvoveron nojalla verovapaa vuotuisesta ajoneuvoveron perusverosta ja käyttövoimaverosta. Jotta autoverovapaudesta aiheutuva hyöty kohdistuisi siihen ajanjaksoon, jolloin avolava-auto on sopimuspalokunnan käytössä, täsmennettäisiin autoverolain 14 §:n 2 ja 3 momenttia siten, että sopimuspalokuntien lava-autoihin ei sovellettaisi muille pelastusautoille säädettyä verotuen 48 kuukauden kuoleentumisaikaa. Tällöin sopimuspalokunnan myydessä kyseisen auton, siihen sovellettaisiin autoverolain pääsääntöä, jonka mukaan verovapaan ajoneuvon käyttötarkoituksen, omistuksen tai rakenteen muuttuessa auto verotetaan kuten käytetty ajoneuvo. Autoveroa tulisi siten maksettavaksi vain siitä laskennallisesta vähittäismyyntiarvosta, joka autolla on silloin, kun se siirtyy pois sopimuspalokunnan pelastusajoneuvokäytöstä. Ajoneuvoveron osalta sopimuspalokuntien pelastusautot olisivat vapautettuja verosta nykyisen ajoneuvoverolain säännösten mukaisesti.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Väestönsuojat

Suomessa oli vuoden 2022 lopussa noin 50 500 väestönsuojaa ja näissä oli suojapaikkoja noin 4,8 miljoonalle ihmiselle. Väestönsuojien yhteenlaskettu arvo on noin 8 miljardia euroa.

Vuosina 2017–2021 Suomeen rakennettiin vuosittain keskimäärin noin 800 väestönsuojaa, joissa oli noin 100 000 suojapaikkaa. Väestönsuojien rakentaminen vaihtelee vuosittain ja riippuu rakentamisen volyyymistä. Vuosittain väestönsuojien rakentamiseen käytetään noin 60–80 miljoonaa euroa, josta noin puolet on tilojen väestönsuojaominaisuuksista johtuvia lisäkustannuksia eli normaalien rakentamiskustannusten ylittäviä kustannuksia. Väestönsuojan rakentamisesta aiheutuvat lisäkustannukset ovat eri lähteiden mukaan 30–60 euroa neliömetrille jaetuna rakennuksen huoneistoalalle. Väestönsuojan rakentamisen lisäkustannuksia laskee rakentamislain 9 §:n 2 momentti, jonka mukaan väestönsuojan koko voidaan vähentää rakennuksen rakennusoikeutta laskettaessa rakennuksen kerrosalaan. Rakentamisaikasta ja suunnitteluratkaisusta riippuen rakennusoikeuden lisäys voi kompensoida valtaosan väestönsuojan rakentamisen lisäkustannuksista erityisesti kasvukeskuksissa, joissa tontin tai rakennuspaikan rakentamisoikeuden hinta on erityisen kallis.

Väestönsuojan kunnossapitovaatimukseen ei esitetä muutoksia. Voimassa olevan lain mukaan väestönsuojan tulee olla kunnossa. Väestönsuojien kunnossapitoon liittyvistä kustannuksista on

hyvin vaikeaa saada täsmällisiä tietoja, sillä kunnossapidon kustannukset riippuvat erityisesti rakennusten peruskorjaamisen tarpeesta. Väestönsuojan tarkastamisessa havaitut puutteet saatavatkin johtua kunnossapidon puutteista tai jopa rakennusvirheistä. Tällöin puutteet eivät johdu tarkastuksesta, vaan ne tulevat esille tarkastuksen yhteydessä. Tarkastuksen pohjalta tulee usein pienehköjä kunnostustarpeita, joiden kustannukset ovat keskimäärin noin 150 euroa (esimerkiksi haurastuneiden tiivisteiden vaihto uuteen, öljyn lisääminen laitteisiin tai muu laitteiden säätö). Silloin tällöin tarvitaan viemärin sulkuventtiilin vaihto (1 000–2 000 euroa), joka on kalteimmasta päästä korjaustarpeista). Vanhempiin väestönsuojoihin vaihdetaan nykyisin uudenkainen ilmanvaihtolaitteisto, jonka vaihto maksaa reilu 10 000 per laite. Ilmanvaihtolaitteita on usein suojassa kaksi kappaletta.

Väestönsuojan tarkastusvelvollisuus on jo voimassa olevaa lainsäädäntöä. Ehdotuksessa väestönsuojan tarkastamisesta säädettäisiin lain tasolla. Väestönsuojan tarkastuskustannukseksi arvioidaan noin 500–800 euroa.

Väestönsuojan rakentamis- ja kunnostamiskustannuksia laskee hieman se, että Puolustusvoimille myönnetään poikkeus väestönsuojan rakentamis- ja kunnostamisvelvollisuudesta. Puolustusvoimien antaman arvion mukaan ehdotettu uudistus aiheuttaisi kahden väestönsuojan rakennuskustannusten säästön vuosittain.

Poikkeus avotulen tekemiskiellosta

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos vastaisivat sammutustoimintaan ja koulutustoimintaan liittyvästä varautumisesta sekä aiheutuneista sammutuskustannuksista. Näin ollen kustannukset kohdistuisivat Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle, eivätkä alueen pelastustoimelle.

Uusi ehdotettava sääntely ei muuttaisi Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen koulutuksissa ja harjoituksissa jo nyt noudatettavia turvallisuutta koskevia käytäntöjä avotulen tekemisen ja tulipaloihin varautumisen osalta. Yllättävien syitten takia on aina mahdollista, että avotulen aiheuttamaan tulipaloon on pyydetävä paikalle ulkopuolista sammutusapua varautumistoimista huolimatta. Tällöin kyse on vahingosta, jonka kustannuksista vastaa vahingon aiheuttaja. Uusi ehdotettava sääntely ei siten tältä osin aiheuta välittömiä lisäkustannuksia tai muitakaan merkittäviä vaikutuksia Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen toimintaan.

Tämän tyyppisiin kustannuksiin ei myöskään ole oikeudellisesti perusteltua etukäteen varata rahoitusta viranomaistoiminnassa, vaan ne kuuluvat valtion vastattaviksi.

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos ovat jo nykyisellään varautuneet syttyneiden maastopalojen sammuttamiseen omilla suorituskyvyillään. Lakimuutoksella ei olisi merkittävää kustannusvaiikutusta. Koska lakimuutos edellyttää Puolustusvoimilta ja Rajavartiolaitokselta toimenpiteitä ja erityistä harkintaa toiminnan välttämättömyydestä ja turvallisesta suorittamisesta, voidaan muutoksella olettaa olevan syttyviä paloja lukumääräisesti vähentävä vaikutus.

Koska myös Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos vastaisi omalta osaltaan varautumisesta sammutustoimintaan sekä koulutustoiminnan osalta myös aiheutuneista sammutuskustannuksista, kohdistuisivat aiheutuneet kustannukset niiden aiheuttajalle eikä alueen pelastustoimelle.

Väestön varoittaminen

Väestön varoittamisen yhdenmukaistamiseen liittyen hyvinvointialueille ei aiheudu uusia kustannuksia. Esityksen mukainen sisäministeriön tehtävä valtakunnallisesta väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta ei mahdollista, että

hyvinvointialueita voitaisiin velvoittaa valitsemaan tiettyä teknistä tai toiminnallista järjestelmää. Esityksellä ei puututa hyvinvointialueiden päätösvaltaan lakisääteisten tehtävien hoitamiseen ja itsemääräämisoikeuteen.

Geneven yleissopimusten mukainen suojele

Ehdotuksen 66 §:n 3 momentin mukaan kukin viranomaisen huolehtisi vastuullaan olevan väestönsuojelutehtävistä huolehtivan henkilöstön sekä väestönsuojelutehtävissä käytettävien rakennusten ja materiaalien merkitsemisestä väestönsuojelun kansainvälisellä tunnuksella siten kuin eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain 5 §:ssä säädetään. Lisäksi kukin viranomaisen myöntäisi vastuullaan olevalle 1 momentissa tarkoitettulle siviilihenkilölle henkilökortin.

Väestönsuojelun henkilökortin myöntäminen sekä henkilöstön, materiaalien ja rakennusten merkitseminen ei olisi rauhan aikana välttämätöntä, mutta siitä tulisi huolehtia aseellisen konfliktin aikana, jos sisäministeriö on päättänyt asianomaisen ministeriön tai hyvinvointialueen pelastusviranomaisen esityksestä, mitä henkilöitä, materiaalia ja tiloja 66 §:n 1 momentissa tarkoitettu suojele koskee. Muutos mahdollistaisi jo rauhan aikana esimerkiksi pelastustoimen viranomaisten ajoneuvokaluston merkitsemisen tunnuksella esimerkiksi uusia ajoneuvoja hankittaessa, jos sisäministeriö olisi antanut siihen suostumuksensa eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaisesti.

Väestönsuojelun henkilökortti tulisi ehdotetun muutoksen myötä myöntää sopimusmääräysten mukaisesti väestönsuojelutehtäviä hoitavalle henkilöstölle, jotka toimivat miehityillä alueilla ja alueilla, joilla taisteluja käydään tai saatetaan käydä. Muutoksella voidaan arvioida olevan vähäisiä taloudellisia vaikutuksia väestönsuojelutehtävistä vastaaville viranomaisille.

Pelastustoimella on pelastusajoneuvoja, maastoajoneuvoja, aluksia ja veneitä, kontteja sekä perävaunuja, jotka ovat tarpeen merkitä väestönsuojelutilanteessa. Väestönsuojelumerkkien määrät vaihtelevat ajoneuvon koon ja tyyppin mukaisesti. Väestönsuojelumerkkien kiinnittäminen paikoilleen pelastusautoihin voitaneen hoitaa pelastuslaitoksen henkilöstön toimesta.

Ajoneuvokaluston lisäksi paloasemia ja muita merkittäviä rakennuksia on myös tarpeen merkitä väestönsuojelumerkinnöillä.

Väestönsuojelutehtäviä hoitava henkilöstö nauttii suojele aseellisen selkkauksen aikana. Näin ollen myös väestönsuojeluun osallistuva henkilöstö tulee käyttää väestönsuojelumerkintöjä.

Pelastustoimen ajoneuvojen, paloasemarakennusten sekä henkilöstön merkinnöistä voisi aiheutua yhden laskentamallin mukaisesti noin 1 300 000 euron kustannukset. Lisäksi väestönsuojelun henkilökortista sotilaallisessa tilanteessa voisi aiheutua esimerkiksi noin 250 000 euron kustannukset.

Väestönsuojelumerkkien hankinnoista ja asentamisesta vastaisi jokainen hyvinvointialueen pelastustoimi itse. Sama koskisi väestönsuojelun henkilökorttien hankintaa.

Kustannukset konkretisoituisivat vasta aseellisen selkkauksen aikana tai sen uhatessa, tai jos sisäministeriön suostumukseen perustuen merkitsemistoimia tehdään jo rauhan aikana. Kustannustehokkainta voisi olla laittaa väestönsuojelumerkinnät automaattisesti uusiin pelastusajoneuvoihin lain voimaantulon jälkeen.

Sopimuspalokuntien pelastusautot

Pelastusautojen määritelmään tehtävän muutoksen takia sopimuspalokuntien pelastuskäyttöön hankitut avolava-autot olisivat autoverottomia ja ajoneuvoverottomia. Kyseiset verovapaudet ovat verotukia, sillä ne poikkeavat M1- ja N1- luokan ajoneuvojen yleisestä veronalaisuudesta. Myös viranomaisten ajoneuvot, hälytysajoneuvot mukaan lukien, ovat pääsääntöisesti veronalaisia. Verotuen kokonaismäärä riippuisi muun muassa siitä, paljonko avolava-autoja hankittaisiin sopimuspalokuntien pelastuskäyttöön. Jos näitä autoja hankittaisiin Suomen 700 sopimuspalokunnan käyttöön esimerkiksi 150–250 ja autojen pitoaika pelastuskäytössä olisi keskimäärin viisi vuotta, olisi auto- ja ajoneuvoverotuoton menetys yhteensä arviolta puolen miljoonan euron – vajaan miljoonan euron suuruusluokkaa vuodessa.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Väestönsuojat

Esityksen merkittävin vaikutus olisi se, että Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan vaatimus siviilien suojelusta toteutuisi eikä olisi ristiriidassa pelastuslain säädöksen kanssa, joka velvoittaa rakentamaan väestönsuojia myös Puolustusvoimien käyttöön välittömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavien rakennusten väestönsuojiiin. Väestönsuojat ovat yleisessä käytössä eikä siviiliväestöä ole järkevää suojata aseellisen selkkauksen tai sodan aikana puolustustarkoitusta varten varatuille alueille.

Väestönsuojelu

Väestönsuojelua koskevien säännösten uudistaminen ei aiheuta varsinaisia uusia tehtäviä viranomaisille. Uudistus selkeyttää väestönsuojeluun varautumisen ja sen koordinaation työnjakoa jo olemassa olevien tehtävien osalta. Jo nykyisellään väestön suojaamista ja väestönsuojelua koordinoivat pelastustoimelle pääasiallisesti kuuluvien tehtävien osalta pelastustoimen viranomaiset. Työnjako eri hallinnontasoilla toimivien pelastustoimen viranomaisten kesken selkeytyy.

Poikkeus avotulen tekemiskiellosta

Ehdotettu lakimuutos edellyttää Puolustusvoimilta ja Rajavartiolaitokselta toimenpiteitä ja erityistä harkintaa toiminnan välttämättömyydestä ja turvallisesta suorittamisesta. Tästä syystä voidaan muutoksella olettaa olevan syttyviä paloja lukumääräisesti vähentävä vaikutus.

Vastuu toiminnan turvallisesta suorittamisesta sekä aiheutetuista seurauksista siirtyisi Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle organisaationa. Tällöin esitys parantaisi myös Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen henkilöstön, erityisesti asevelvollisten oikeusturvaa, koska yksittäinen henkilö ei tällöin suorittaessaan käskettyä tehtävää joutuisi asiaa tiedostamattaan oikeudelliseen eikä korvausvastuuseen.

Uusi ehdotettava sääntely ei muuttaisi Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien koulutuksissa ja harjoituksissa jo nyt noudatettavia turvallisuuksiin koskevia käytäntöjä avotulen tekemisen ja tulipaloihin varautumisen osalta.

Sopimuspalokuntien pelastusautot

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 4 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan ja vastaa pelastustoimen palvelutasosta. Lain 3 §:n mukaan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutaso tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon

myös toiminta valmiuslain 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Pelastuslain 2 a §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan sopimuspalokunnalla tarkoitetaan pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt hyvinvointialueen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Palokuntasopimuksissa määritetyn mukaisesti sopimuspalokunnat osallistuvat hyvinvointialueen järjestämistä vastaavalla olevien pelastustoimen tehtävien hoitamiseen, pelastusviranomaisen johtamana, hyvinvointialueen oman pelastuslaitoksen rinnalla.

Hyvinvointialueesta annetun lain 9 §:n mukaan, jollei lailla toisin säädetä, hyvinvointialue voi tuottaa järjestämistä vastaavalleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy järjestämistä vastuu. Sopimuspalokunnilla on keskeinen rooli pelastustoimen palvelujen tuottamisessa, ja ne mahdollistavat pelastustoimen palvelujen tuottamisen kustannustehokkaasti. Sopimuspalokuntalaiset osallistuvat lähes puoleen pelastustoiminnan tehtävistä. Sopimuspalokuntien rooli korostuu erityisesti harvaanasutuilla seuduilla, jossa sopimuspalokunnan yksikkö on usein ensimmäinen ja joskus ainoakin onnettomuuspaikalle pelastustoiminnan apua antamaan saapuva resurssi. Harvaan asutulla maaseudulla sopimuspalokuntalaiset osallistuvat yli 90 prosenttiin pelastustoiminnan tehtävistä.

Nelivetoiset avolava-autot osana sopimuspalokuntien ajoneuvokalustoa turvaisivat hyvinvointialueen järjestämistä vastaavalla olevien pelastustoimen palvelujen toteutumista laissa edellytetyllä tavalla. Kyseiset autot maasto- ja etenemiskykyisinä turvaisivat kiireellisen pelastustoiminnan avun toimittamista myös vaikeissa sääolosuhteissa ja maastossa. Tällä osaltaan turvattaisiin pelastustoimen suorituskykyä ja kyvykkyyttä muun muassa metsäpalojen torjunnassa, maastopelastustehtävissä sekä vaikeissa sääolosuhteissa kuten lumimyrskyjen aikana. Esitetty muutos parantaisi osaltaan pelastustoimen varautumista sään ääri-ilmiöistä aiheutuviin haasteisiin.

Liikenne- ja viestintävirastolle tulisi vähäisesti uutta tehtävää autoveropäätöksistä. Viraston tulisi tehdä sopimuspalokuntien avolavamallisten henkilö- ja pakettiautojen autoveropäätökset, kun ne siirtyvät yksityiseen omistukseen.

4.2.3 Ympäristövaikutukset

Väestönsuojat

Ehdotuksen mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain ja sen nojalla annettujen säädösten noudattamista jokaiselle kuuluvien yleisten velvollisuuksien osalta ja erityisesti rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvien järjestelyiden osalta. Valvonnalla voidaan arvioida olevan tulipalojen vähentymisen lisäksi vaikutuksia laajemminkin ympäristön hyväksi. Hyvin toimivat ja riittävästi valvotut turvallisuusjärjestelyt rakennuksissa ja muissa kohteissa vähentävät osaltaan ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta, jota voi aiheutua esimerkiksi vaarallisten ja tulenherkkien aineiden säädösten vastaisesta säilyttämisestä ja käytöstä.

Väestönsuojan rakentamisen ympäristövaikutuksia ei voida pitää merkittävänä verrattuna muun rakentamisen ympäristövaikutuksiin. Väestönsuojilla on käytännössä aina myös normaaliolojen

käyttötarkoitus. Väestönsuojien normaaliolojen käyttöä pyritään monipuolistamaan sillä, että suojan käyttöönottoaikaa pidennetään yhdestä vuorokaudesta kolmeen vuorokauteen. Väestönsuojatilojen osoittaminen normaalioloissa esimerkiksi urheiluhalli- tai paikoitustilakäyttöön vähentää tarvetta rakentaa edellä mainittuja tiloja erikseen. Väestönsuojan rakentaminen on kiinteä osa kiinteistön rakentamisen kokonaisuutta. Tämän vuoksi väestönsuojan rakentamisen vaikutukset ympäristöön eivät poikkea muusta rakentamisesta. Teräsbetoniväestönsuojien elinikäri on noin 100 vuotta ja kallioon rakennettavien väestönsuojien jopa satoja vuosia.

4.2.4 Ammattien sääntelyä koskeva suhteellisuusarviointi

Suomen perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 15 artiklan 1 kohdassa turvataan jokaiselle oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia. Työntekijöiden vapaa liikkuvuus, sijoittautumisvapaus ja palvelujen tarjoamisen vapaus ovat Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen kirjattuja sisämarkkinoiden peruseräitä. Säänneltyjen ammattien harjoittamisen aloittamista koskevat kansalliset säännöt eivät saisi muodostaa perusteettomia tai suhteettomia esteitä näiden perusoikeuksien käyttämiselle.

Ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2005/36/EY on vahvistettu säännöt, joiden mukaisesti tiettyä ammattia sääntelevän jäsenvaltion on tunnustettava ammattipätevyys, joka on hankittu yhdessä tai useammassa muussa jäsenvaltiossa ja joka antaa kyseisen pätevyyden haltijalle oikeuden harjoittaa siellä samaa ammattia. Suomessa direktiivi on pantu täytäntöön ammattipätevyyden tunnustamisesta annetulla lailla (1384/2015). Pelastuslain 57 §:n 2 momentin mukaan pelastuslain 57 §:n 1 momentissa tarkoitettun tutkintovaatimuksen täyttää myös henkilö, jolla on ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa tarkoitettu päätös muussa Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa saavutettua muodollista pätevyyttä osoittavien asiakirjojen tuottamasta kelpoisuudesta. Ammattipätevyyden tunnustamisesta säädetään myös Pelastusopistosta annetun lain 2 a §:ssä, jonka mukaan Pelastusopisto päättää ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain (1384/2015) soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa muussa Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa hankitun ammattipätevyyden tuottamasta oikeudesta toimia pelastuslain 57 §:n 1 momentissa ja 63 §:ssä sekä hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä noudattaen ammattipätevyyden tunnustamisesta annettua lakia.

Ennen kuin Euroopan unionin jäsenvaltiot ottavat käyttöön uusia tai muuttavat voimassa olevia säänneltyjen ammattien harjoittamisen aloittamista tai niiden harjoittamista rajoittavia lakeja, asetuksia tai hallinnollisia määräyksiä, niiden on arvioitava tällaisten säännösten oikeasuhtaisuus Euroopan parlamentin ja neuvoston uuden ammatteja koskevan sääntelyn hyväksymistä edeltävästä suhteellisuusarviointista annetun direktiivin (2018/958/EU jäljempänä *suhteellisuusarviointidirektiivi*) ja ammatteja koskevan sääntelyn hyväksymisen edeltävästä suhteellisuusarviointista annetun valtioneuvoston asetuksen (376/2020) säännösten mukaisesti.

Osana vaikutusarviointia on tehty ammatteja koskevan sääntelyn hyväksymistä edeltävästä suhteellisuusarviointista annetun valtioneuvoston asetuksen edellyttämä oikeasuhteisuuden arviointi. Arviointi on tehtävä, kun säädetään uutta tai muutetaan jo aikaisemmin säädettyä lainsäädäntöä, joka koskee ammattien sääntelyä. Säänneltyjä ammatteja koskevan sääntelyn valmistelusta vastaavan viranomaisen on varmistettava, että sääntely voidaan perustella yleisen edun mukaisilla tavoitteilla. Arvioinnissa on erityisesti harkittava, voidaanko uusia säädöksiä tai säädösten muuttamista perustella objektiivisesti yleiseen järjestykseen, yleiseen turvallisuuteen tai

kansanterveyteen liittyvillä syillä taikka yleiseen etuun liittyvillä suhteellisuusarviointidirektiivin 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuilla syillä.

Säännellyllä ammatilla tarkoitetaan virkaa tai tehtävää, jonka aloittamisen tai harjoittamisen edellytyksenä on, että henkilö täyttää lainsäädännössä asetetut ammattipätevyyttä koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset. Ammattipätevydellä tarkoitetaan pätevyyttä, josta on osoituksena muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja, pätevyystodistus tai ammattikokemus taikka näiden yhdistelmä. Vaatimukset voivat liittyä koulutukseen, työkokemukseen tai esimerkiksi tietyn kokeen suorittamiseen. Säänneltyksi ammatiksi ei sen sijaan lueta tehtävää, johon edellytetään ainoastaan soveltuvaa koulutusta ja johon kelpoisuuden määrittää viime kädessä työnantaja tai viranomainen.

Pelastuslain 57 §:n mukaisia säänneltyjä ammatteja ovat pelastustoimintaan osallistuvan pelastuslaitoksen päätoimisen miehistön, alipäällystön ja päällystön virka tai tehtävä. Esityksessä ehdotetaan, että kelpoisuusvaatimus ei koskisi pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä eikä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoiminnoissa toimivia henkilöitä. Tällaiset henkilöt, joilla ei ole 1 momentissa säädettyä kelpoisuutta, eivät kuitenkaan voisi tehtävässä toimiessaan käyttää pelastuslain 36 §:ssä säädettyjä pelastusviranomaisen toimivaltuuksia. Sääntely on kansallista.

Ehdotetulla muutoksella laajennettaisiin sellaisten henkilöiden joukkoa, jotka voisivat toimia pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä. Vastaava muutos koskisi myös pelastustoimen huolto- ja tukitehtäviin osallistuvia. Yleisen edun näkökulmasta tarkasteltuna muutos mahdollistaisi henkilöstön riittävän saatavuuden ja sen myötä varmistaisi palvelujen saatavuutta. Ehdotettu muutos mahdollistaa sen, että pelastustoimen tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä voisi työskennellä ilman pelastusalan tutkintoa ja hyödyntää tällaisissa tehtävissä tarvittavaa monenlaista osaamista.

Kelpoisuusvaatimusten poistaminen on perusteltavissa, koska vaikka kyseiset tehtävät ovat erityisosaamista vaativia, ei kelpoisuusvaatimuksesta säätämistä katsota välttämättömäksi. Käytännössä sen varmistaminen, että tehtävissä toimivilla henkilöillä on tarvittava osaaminen ja ammattitaito, perustuu työnantajan harkintaan.

Ehdotetun kelpoisuusvaatimuksen poistamista voidaan edellä mainituin pitää oikeasuhtaisena ja perusteltuna.

Ammatteja koskevan sääntelyn hyväksymistä edeltävästä suhteellisuusarvioinnista annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n mukaan toimivaltainen viranomainen vastaa siitä, että perustelut yhdessä uusien tai muutettujen säännösten kanssa ilmoitetaan Euroopan komissiolle ammattipätevyysdirektiivin 59 artiklan 5 kohdan mukaisesti mainitun artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun säänneltyjen ammattien tietokantaan. Ehdotettu pätevyysvaatimuksen poistaminen ilmoitetaan tietokantaan ehdotetun lain vahvistamisen jälkeen.

4.2.4.1 Turvallisuus

Väestönsuojat

Väestönsuojat ovat tärkeä osa Suomen puolustuskykyä ja varmistavat Suomen siviiliväestön suojaamisen asevaikutuksilta. Suomeen on kyetty muodostamaan vuosikymmenten aikana väestön rakenteellisen suojaamisen kriittinen infrastruktuuri kohtuullisilla kustannuksilla.

Esitetyillä muutoksilla pyritään parantamaan väestönsuojien käyttöönottovalmiutta siten, että ne olisivat tarvittaessa otettavissa käyttöön 72 tunnissa säädösten mukaisesti.

Väestönsuojelu

Väestönsuojelu ja väestönsuojelutehtävien hoitamiseen varautuminen jakautuvat Suomen lainsäädännössä useiden eri hallinnonalan viranomaisten vastuualueille. Osa tehtävistä vaatii usean eri hallinnonalan ja viranomaisen yhteistoimintaa, esimerkiksi evakuoinnit. Väestönsuojeluun varautumisessa korostuu eri toimijoiden vastuiden tunnistaminen ja suunnittelun- sekä toimeenpanon yhteensovittaminen. Väestönsuojelun nykytila ja kehittämistarpeet -selvityshankkeen loppuraportissa (Sisäministeriö, 2024) yhdeksi kehityskohdaksi on tunnistettu tarve selkeyttää väestönsuojelun suunnittelun, toimeenpanon ja näiden koordinaation vastuita. Toisaalta selvityksessä havaittiin puutteita väestönsuojeluun varautumisessa laajasti. Osaltaan nämä selittyvät epäselvillä vastuilla.

Pelastuslain uudistamisessa pyritään selkeyttämään vastuita väestönsuojeluun varautumisen, valmiussuunnittelun ja näiden koordinaation osalta ja sitä kautta kehittämään väestönsuojeluun varautumisen laatua. Tavoitteena on parantaa edellytyksiä tehokkaalle toiminnalle väestön suojaamiseksi. Esityksellä ei säädettäisi uusia vastuita väestönsuojeluun varautumisessa. Suunnittelu- ja koordinaatiiovastuiden selkeyttämisestä ei aiheudu uusia kustannuksia, sillä kyseiset tehtävät kuuluvat jo nykyllä lainsäädännössä kyseessä olevien viranomaisten tehtäviin.

Väestönsuojeluun varautumista koskevan sääntelyn uudistaminen niitä selkeyttämällä edistää ihmisten mahdollisuutta hahmottaa nykyistä helpommin pelastustoimen eri viranomaisten varautumistehtävät.

Pelastusautot

Sopimuspalokunnilla on merkittävä rooli pelastustoimen järjestelmässä ja sen myötä turvallisuuden tuottamisessa yhteiskunnassamme. Sopimuspalokuntien rooli korostuu erityisesti harvaanasutuilla seuduilla, joissa sopimuspalokunnan yksikkö on usein ensimmäinen ja joskus ainoakin onnettomuuspaikalle pelastustoiminnan apua antamaan saapuva resurssi. Sopimuspalokuntatoiminnan ja sen jatkuvuuden turvaaminen onkin nähty erityisen tärkeäksi.

Sopimuspalokunnat tarvitsevat toiminnassaan asianmukaisen ja käyttötarkoitukseen soveltuvan ajoneuvokaluston. Muutos mahdollistaisi myös sen, että sopimuspalokunnat voisivat jatkossa hakea valtionavustusta Palosuojelurahastosta kyseessä olevien pelastusautojen hankintaan. Esitys palvelisi tältä osin sopimuspalokuntien toimintakyvyn turvaamista, kun sopimuspalokunnan käyttöön voitaisiin hankkia pelastustehtävien hoitamiseksi tarkoituksenmukaisia pelastusautoksi rekisteröityjä nelivetoisia avolava-autoja.

4.2.4.2 Työllisyys ja työelämä

Väestönsuojat

Väestönsuojan tarkastusvelvollisuus on jo voimassa olevassa lainsäädännössä. Väestönsuojan tarkastajia on tällä hetkellä arviolta 300–500, jotka tekevät tarkastuksia vaihtelevia määriä. Viimeisten vuosien aikana on markkinoille tullut paljon uusia toimijoita, jotka tekevät tarkastuksia. Ennen Venäjän hyökkäyssodan alkua tarkastajia lienee ollut muutamia kymmeniä, mutta alle 100 tarkastajaa.

4.2.4.3 Kuntavaikutukset

4.2.4.4 Hyvinvointialueet

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Väestönsuojat

Yhtenä toteuttamisvaihtoehtona on arvioitu väestönsuojien rakentamisvelvoitteen palauttamista pelastuslain (468/2003) tasolle sekä yleisten väestönsuojien rakentamisvelvoitteen palauttamista. Pelastuslain (468/2003) 60 §:n 2 momentin mukaan väestönsuoja oli rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 m² ja jossa asuttiin tai työskenneltiin pysyvästi. Tätä väestönsuojan rakentamisvelvoitteen laukeamista nostettiin voimassa olevan pelastuslain sääntelyssä 1 200 m²:iin. Lisäksi lakiin tehtiin muitakin väestönsuojien rakentamiseen liittyviä kevennyksiä. Tämä on johtanut siihen, että joillakin alueilla Suomessa ei ole riittävästi väestönsuojia alueen väestölle. Myös asuin- ja muihin rakennuksiin rakennettavien väestönsuojien määrä on vähentynyt niiden rakentamisvelvoitteiden kevennysten takia.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon (Valtioneuvoston julkaisu 2024:33) mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tehdään vakavassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä. Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti. Venäjä on osoittanut, ettei se kunnioita valtioiden suvereniteettia tai alueellista koskemattomuutta, ja se on räikeästi loukannut YK:n peruskirjaa sekä rikkonut eurooppalaista sopimusperusteista turvallisuusjärjestystä. Venäjän vihamieliset hybridi- ja sabotaasitoimet ovat ulottuneet laajasti Eurooppaan. Suomeen kohdistuva hybridi- ja sabotaasitoimien erityisesti Venäjän toimesta on kasvanut merkittävästi. On todennäköistä, ettei uhka lähiaikoina pienene, vaan Suomeen kohdistuvan hybridi- ja sabotaasitoimien intensiteetti ja keinovalikoima vaihtelevat. Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, mutta sotilaalliseen voimankäyttöön tai sillä uhkaamiseen Suomea vastaan on varauduttava.

Nykyisessä turvallisuustilanteessa olisi perusteltua myös lisätä väestönsuojien rakentamista. Väestönsuojien rakentaminen on kustannustehokkainta yleisen rakentamisen yhteydessä. Vastavaa järjestelmää ja siviiliväestön suojaa on melko mahdoton saavuttaa jälkikäteisellä rakentamisella.

Erityisesti Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on tuonut esiin sen, että myös Suomen väestönsuojien osalta on tunnistettu tarve päivittää vaatimukset liittyen suojien varavoiman sekä tietoliikenneyhteyksien toimivuuteen sekä suojien esteettömyyteen ja varusteluun. Nykytilanteessa Suomen väestönsuojat kaipaavat nykyaikaistamista, jotta ne vastaisivat todellisiin tarpeisiin sodan aikana.

Väestönsuojien rakentamisvelvoitteen lisäämiseen tai väestönsuojien teknisten vaatimusten ja varustelun velvoitteiden nostamiseen lainsäädännöllä ei kuitenkaan ole ollut mahdollisuutta siitä aiheutuvien lisäkustannusten takia. Vastaavasti väestönsuojien erillisten varusteluun liittyvien esteettömyysvaatimusten nostaminen pelastuslakiin ei ole ollut mahdollista lisäkustannusten takia. On kuitenkin huomioitava, että vammaisyleissopimus ja Suomen kansallinen lainsäädäntö edellyttävät jo nyt vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta. Tämä tarkoittaa, että ilman pelastuslain muutoksiakin väestönsuojien rakentamisessa, varustelussa ja nyt esitetyissä

käyttönottosuunnitelmissa tulee jo nyt ottaa huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet siten, että väestönsuojat ovat käytettävissä esteettömästi myös vammaisille henkilöille.

Sopimuspalokuntien pelastusautot

Sopimuspalokuntien pelastusautojen osalta ajoneuvolain muuttamista koskevassa aiemmassa hankkeessa (VN/3743/2024, HE 3/2025 vp) harkittiin pelastusauton määritelmän laajentamista sopimuspalokuntien avolava-autoihin tavalla, joka rajaisi ne auto- ja ajoneuvoverolakien verotuen ulkopuolelle. Rajauksen taustalla olisi ollut se, että budjettimenoista irrallaan olevat verotuet heikentävät budjettitalouden läpinäkyvyyttä ja voivat vaikeuttaa julkisen talouden resurssien tehokasta kohdentamista. Viime vuosien aikana auto- ja ajoneuvoverotukseen liittyviä verotukia on karsittu ja muutoinkin verotukien toimivuutta on tarkasteltu kriittisesti. Tällöin autoverolain 23 §:ään olisi lisätty verovapautta koskeva rajausta pelastusautojen osalta. Verovapaus ei tällöin koskisi sopimuspalokunnan käytössä olevia, kokonaisuudessaan enintään 3,5 tonnia olevia M- tai N-luokan nelivetoisia avolava-autoja.

Sopimuspalokuntien käytössä olevien paketti- tai henkilöautoiksi luokiteltavien pelastusautojen kohdalla on otettava huomioon se, että kyseiset ajoneuvot vastaavat ominaisuuksiltaan yleisesti myynnissä olevia autoja. Verovapautukseen oikeutetut ajoneuvot voidaan myydä ilman autoveroseuraamuksia neljän vuoden karenssiajan jälkeen, vaikka myyntihintaan käytännössä jää tällöin yhä merkittävä määrä verotukea. Näiden ajoneuvojen rajaaminen verotuen ulkopuolelle olisi voitu nähdä tarkoituksenmukaiseksi myös siitä syystä, ettei synny tilannetta, jossa verotuki kohdentuisi tavalla, johon sitä ei ole tarkoitettu. Sopimuspalokuntien ajoneuvohankintoihin voidaan kohdistaa suoria avustuksia, jolloin taloudellinen tuki voisi kohdistua verotukea tarkoituksenmukaisemmin. Kokonaisuudessaan ajoneuvojen verollisuus saattaisi kuitenkin laskea sopimuspalokuntien hankkimien ajoneuvojen määrää, mikä ei edistäisi sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä. Nyt kyseessä olevalla esityksellä varmistettaisiin tasapainoisuus julkisten varojen käytön läpinäkyvyyden ja sopimuspalokuntien toimintaedellytysten parantamisen välillä. Näin ollen kyseessä olevat pelastusautot olisivat autoverolain 23 §:n 1 kohdan mukaan vapaita autoverosta ilman että autovero kuoleentuu neljän vuoden kuluessa.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Pelastusopiston Ukrainan opit -tutkimushankkeessa⁴ yhtenä tarkastelun kohteena oli Venäjän tapa sotia ja sodan vaikutukset siviiliyhteiskuntaan ja väestönsuojelun toteuttamiseen. Väestönsuojelun kannalta Ukrainassa merkittävin Venäjän voimankäytön tapa ovat olleet kaukovaikutteisten aseiden iskut. Venäjä on kaukovaikutteisilla aseillaan iskenyt runsaasti kriittistä infrastruktuuria ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden suojaamia siviilikohteita vastaan. Infrastruktuurin lisäksi kohteina ovat olleet muun muassa sairaalat ja julkisen hallinnon rakennukset.

Ukrainan oppien perusteella on selvää, että samalla kun varaudutaan aseelliseen maanpuolustamiseen, myös siviilien suojaamisen merkitys sodan vaikutuksilta kasvaa. Väestön suojaamisen ja väestönsuojeluun liittyvän säätelyn on siten oltava mahdollisimman selkeää ja nykysodankäynnin vaikutukset mahdollisimman hyvin huomioon ottavaa.

Ukraina on sodan aikana ryhtynyt nopeaan erityyppisten suojien rakentamiseen ja parantanut suojiin pääsyä sekä kunnossapidon vaatimuksia. Suuri osa suojista on tyypiltään pommisuoja, jotka suojaavat sirpaleilta ja räjähdysvaikutukselta. Suojien vaikuttavuutta on myös parannettu

---

⁴ http://info.smedu.fi/kirjasto/sarja_B/B4_2025.pdf

varustamalla ne sähköpistokkeilla, langattomalla verkolla ja mukavuuksilla, jotka lisäävät väestön halukkuutta hakeutua ja viettää aikaa suojissa

Ukraina on puolustussotansa aikana kehittänyt omaa väestön varoitussuojajärjestelmäänsä menestyksekkäästi ja ottanut käyttöön innovaatioita, joista myös Suomi voi ottaa oppia omassa kehitystyössään. Ukrainassa on nopeassa tahdissa otettu käyttöön joukko sovelluksia, jotka varoittavat väestöä erilaisista sodan aiheuttamista vaaroista, opastavat väestönsuojiiin, mahdollistavat vapaaehtoistoimintaan ilmoittautumisen jne. Tutkimusnäyttö viittaa vahvasti siihen, että näillä ratkaisuilla on ollut selkeä vaikutus ihmishenkien pelastamisessa. Kehitystyön osalta on osoittautunut tärkeäksi, että vastuut on selkeästi määritelty.

Kun Suomen väestönsuojia verrattiin Ukrainassa havaittuihin tarpeisiin, esille nousi muun muassa varavoiman sekä tietoliikenneyhteyksien tarve. Lisäksi nostettiin esille tarpeita, jotka liittyvät väestönsuojien esteettömyyteen sekä varusteluun. Nykytilanteessa Suomen väestönsuojat kaipaavat nykyaikaistamista todellisiin, Ukrainan sodassa havaittuihin tarpeisiin verrattuna. Lisäksi Ukrainan kokemukset ja opit siviileiden tarpeista painottuvat kansalaisen osaamiseen, kykyyn ja tahtoon toimia, johon tulee panostaa rauhan aikana.

Monissa Euroopan maissa on havahduttu nykyiseen turvallisuustilanteeseen ja panostetaan siviiliyhteiskunnan valmiuteen ja resilienssiin myös sodan uhkaa ajatellen, mukaan lukien väestön suojaaminen sodan vaikutuksilta. Esimerkiksi Norjan hallitus julkaisi selonteon yhteiskunnan kokonaisvarautumisesta tammikuussa 2025, joka asettaa suunnan siviilivalmiuden ja kokonaisturvallisuuden vahvistamiseen Norjassa. Yksi kolmesta ensisijaisesta tavoitteesta on mahdollistaa Norjan siviiliyhteiskunnan selviytyminen kriiseistä tai sodasta. Selonteossa on listattu yli 100 toimenpide-ehdotusta. Myös Ruotsissa panostetaan siviiliyhteiskunnan varautumiseen, joka on sotilaallisen varautumisen ohella osa kokonaisuuspuolustusta. Ruotsin hallitus on nyt esittänyt kokonaisuuspuolustuslain vuosille 2025–2030. Se sisältää kokonaisuuspuolustuksen merkittäviä vahvistuksia. Väestönsuojeluun osoitetaan 37,5 mrd. kruunua lisärahoitusta vuoteen 2030 mennessä.

Julkisten lähteiden mukaan Ruotsissa väestönsuojajapaikkoja on noin 70 prosentille ja Norjassa noin 45 prosentille väestöstä. Molemmissa maissa on käynnistetty toimenpiteitä suojajapaikkojen lisäämiseksi.

Väestönsuojelun organisointi ja eri organisaatioille kuuluvat väestönsuojeluun varautumisen tehtävät ja vastuut on järjestetty eri maissa toisistaan poikkeavin tavoin. Esimerkiksi Norjassa kunnallisten pelastuslaitosten rinnalla toimii valtion väestönsuojeluorganisaatio, jossa henkilöstöä on noin 8 000 henkilöä. Ruotsissa kunnallisen pelastustoimen ohella vastuita on valtion viranomaisilla, muun muassa Yhteiskuntasuojelu- ja valmiusvirasto, MSB huolehtii varautumiseen liittyvistä koordinaatiotehtävistä ja pelastustoimen osalta valvonnasta.

6 Lausuntopalaute

Täydennetään myöhemmin.

[Käsittely xx.xx.2025 Hyvinvointialueneuvottelukunnassa (HVANEK).]

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki pelastuslain muuttamisesta

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tavoite. Pykälässä säädetään lain tavoitteista. Pelastuslain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Lain tavoitteisiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus siihen, että vaaran uhatessa väestöä varoitetaan ja suojataan. Siten lain tavoitteissa tulisi huomioduksi muutkin vaarat kuin onnettomuudet. Onnettomuus käsitteenä rajaa esimerkiksi aseellisen hyökkäyksen tai muut vaaratilanteet ulos tavoitteesta. Ehdotettu muutos korostaisi siviiliväestön suojaamista lain tavoitekokonaisuudessa. Muilta osin pykälän sisältö pysyisi ennallaan.

2 §. Lain soveltamisala. Lainsoveltamisalaa säatelevää pykälää ehdotetaan täydennettäväksi väestönsuojeluun liittyvillä kohdilla. Ehdotetulla muutoksella pyrittäisiin parantamaan lain systematiikkaa liittyen väestönsuojeluun.

Voimassa olevan lain 2 §:n *1 momentin 5 kohdan* mukaan pelastuslaissa säädetään ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen. Kyseistä kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että lain soveltamisalaan kuuluisi lisäksi velvollisuus osallistua väestönsuojeluun varautumiseen.

Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin uusi *6 kohta*, jonka mukaan laissa säädettäisiin ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan (SopS 82/1980) edellyttämän suojelun toimeenpanoon varautumisessa.

Pykälän *2 momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 kohta*, jonka mukaan laissa säädetään lisäksi pelastustoimen viranomaisten tehtävistä ja velvollisuuksista väestönsuojeluun varautumisessa.

Pykälän *3 momenttia* esitetään tarkennettavaksi siten, että poikkeusoloissa nimenomaan pelastustoimen viranomaisten ja pelastusviranomaisten erityisistä toimivaltuuksista säädettäisiin valmiuslaissa.

2 a §. Määritelmät. Pykälän *1 momentin 1 kohdan* pelastustoimen tehtävälleen esitetään lisättäväksi väestönsuojelu ja pelastustoimen tehtäviin varautuminen. Käytännössä tehtävät ovat sisältyneet nykyisellään pelastustoimen tehtäviin, mutta lainsäädännöstä ne on poistettu aikaisemmissa lainmuutoksissa. Tehtävät esitetään palautettava lakiin vastaamaan tosiasiallista käytäntöä.

Voimassa olevan lain 2 §:n 2 momentin mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat toimialaansa kuuluvista Geneven yleissopimuksissa (SopS 8/1955) ja Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirjoissa (SopS 82/1980) määritellyistä väestönsuojelutehtävistä. Käytännössä on jäänyt jossakin määrin epäselväksi, mitkä ovat niitä Geneven yleissopimusten ja niiden lisäpöytäkirjojen mukaisia pelastustoimen viranomaisille kuuluvia väestönsuojelutehtäviä ja millaisia varautumisvelvoitteita tästä johtuu niille. Muutoksella selkeytettäisiin lain sisäistä systematiikkaa lisäämällä tehtävälleen aiempaa pelastustoimen toimialaa koskenutta sääntelyä vastaavasti

väestönsuojelu. Systematiikan selkeyttämisen lisäksi ehdotetulla muutoksella ei olisi muita suoria vaikutuksia.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan määritelmä ”pelastustoiminta” ehdotetaan kumottavaksi ja siirrettäväksi 32 §:ään ”Pelastustoiminnan sisältö”.

Kyseiseen 2 kohtaan ehdotetaan lisättävän *pelastustoimen viranomaisen* määritelmä. Pelastuslaissa säädetään sekä pelastustoimen viranomaisen että pelastusviranomaisen tehtävistä, mutta vain jälkimmäinen on määritelty lain tasolla 26 §:ssä. Tästä syystä on ilmennyt epäselvyyttä siitä, ketä pelastustoimen viranomaisella tarkoitetaan. Pelastuslain 2 §:n 2 momentin yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (HE 257/2010, s. 32) laissa säädettäisiin pelastustoimen viranomaisille kuuluvista tehtävistä. Pelastustoimen viranomaisilla tarkoitetaan tässä laissa alueen pelastustointia ja sen pelastuslaitosta sekä sisäasiainministeriötä ja aluehallintovirastoja. Hyvinvointialueuudistuksessa hyvinvointialueesta annetulla lailla sekä pelastustoimen järjestämisestä annetulla lailla pelastustoimi siirrettiin vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin järjestettäväksi. Pelastustoimen järjestämisestä vastaa hyvinvointialue ja Helsingin kaupunki ja hyvinvointialueen Helsingin kaupungin pelastustoimen palvelujen omasta tuottamisesta vastaa pelastuslaitos. Pelastustoimen organisaatiosta, järjestämisestä, tuottamisesta, valvonnasta ja ohjauksesta säädetään hyvinvointialueesta ja pelastustoimen järjestämisestä annetuissa laeissa. Hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentin mukaan ”Hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle”. Edellä mainitun perusteella pelastustoimen viranomaisia ovat pelastustoimen järjestämisestä vastaava hyvinvointialue ja Helsingin kaupunki sekä niiden pelastuslaitokset, sisäministeriö ja aluehallintovirasto. Aluehallintovirastojen tilalle tuli Lupa- ja valvontavirasto valtion aluehallinnon uudistuksen myötä 1.1.2026.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan määritelmää *suojaväistöä* esitetään selkeytettävän. Voimassa olevan 3 kohdan mukaan suojaväistöllä tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden kiireellistä evakuointia, joka tapahtuu pelastusviranomaisen määräyksestä tulipalon tai muun onnettomuuden tai niiden välittömän uhkan vuoksi. Evakuoinnilla tarkoitetaan yleisesti ihmisten ja omaisuuden siirtämistä turvaan vaara-alueelta tai vaarallisesta kohteesta. Evakuointi on kuitenkin väljä yläkäsite, jonka käyttäminen ei ole suositeltavaa ilman, että ilmaistaan, mistä asiayhteydestä tai alakäsitteestä on kyse. Nykyisessä määritelmässä alakäsitettä määritellään yleiskäsitteellä evakuointi. Ehdotuksen mukaan voimassa olevan evakuointi-termin sijaan käytettäisiin täsmällisempää ilmaisua kiireellinen siirtäminen suojaamistarkoituksessa, mikä parantaisi määritelmän selkeyttä ja terminologian johdonmukaisuutta. Määritelmää täsmennettäisiin myös niin, että suojaväistöön voitaisiin määrätä siirryttävän tulipalon tai muun onnettomuuden lisäksi myös muun välittömän vaaran vuoksi. Tällainen muu välitön vaara voi olla esimerkiksi ilmahälytystilanne.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan *sopimuspalokunnan* määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että määritelmässä esiintyvä sana ”pelastustoiminta” korvattaisiin sanalla ”pelastustoimi”. Sopimuspalokunnat hoitavat käytännössä myös muita pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä, kuten turvallisuusviestintää. Pelastuslain 51 §:n mukaan pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaistoimivaltuuksien käyttöä taikka tarkastus- tai valvontatoimintaa.

Hallituksen esityksen (HE 18/2018 vp) perusteluissa voimassa olevan pelastuslain 2 a §:n 6 kohdan sopimuspalokunnan määritelmää perustellaan seuraavasti: ”sopimuspalokunnalla tarkoitetaan pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa, sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen

pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Pelastustoimen sopimushenkilöstö koostuu sopimuspalokuntien ja muiden pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen tehneiden yhteisöjen henkilöstöstä. Pelastustoimen sopimushenkilöstö ei ole palvelussuhteessa pelastuslaitokseen”.

2 luku Yleiset velvollisuudet

6 a §. Avotulen tekemistä koskeva poikkeus. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 a §, joka sallisi Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle poikkeuksen avotulen tekemisen kiellosta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että Puolustusvoimilla ja Rajavartiolaitoksella olisi oikeus poiketa siitä, mitä säädetään pelastuslain 6 §:ssä avotulen tekemisestä. Oikeus poiketa pelastuslain 6 §:stä koskisi koulutustoiminnassa räjähteiden käyttöä sekä räjähteiden raivaamista ja hävittämistä. Koulutustoimintaan liittyvä mahdollisuus poiketa avotulen tekoa koskevasta säädöksestä rajoitettaisiin Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen pysyvästi käytössä oleville alueille. Esitys mahdollistaisi myös räjähteiden käytön koulutustoiminnassa esimerkiksi silloin, kun muun valtion joukot harjoittelevat Puolustusvoimien niille osoittamilla alueilla. Avotulen tekemistä koskeva poikkeamisen edellytyksenä olisi, että toiminta on Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle laissa säädettyjen tehtävien kannalta tai yleisen turvallisuuden vuoksi välttämätöntä eikä sitä voida toteuttaa muulla tavoin.

Pykälän 2 momentin mukaan Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen tulisi 1 momentin mukaisessa tilanteessa arvioida toiminnan riskit, ilmoittaa toiminnasta ennakolta pelastuslaitokselle, ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin syttymisvaaran ehkäisemiseksi ja varautua sammutustoimintaan. Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle asetettaisiin velvoite ennakolta varautua erityisin toimenpitein maaston syttymisvaaran ehkäisemiseksi sekä varautumisvelvoite palojen sammuttamiseksi.

Varsinkin pidemmät kuivat jaksot ja niiden myötä tuleva avotulentekokiello voi vaikeuttaa sotilaskoulutuksen ja rajaturvallisuustehtävään kuuluvan koulutuksen järjestämistä sille suunnitellussa aikataulussa ja alueilla. Poikkeaminen avotulentekokiellosta koskisi ainoastaan Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle pysyvästi osoitettuja alueita. Tällaisilla alueilla Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen on mahdollista etukäteen suunnitella ja järjestää erityiset toimenpiteet syttymisvaaran ehkäisemiseksi ja varautua sammutustoimintaan. Kyseisten alueiden maasto on ennestään tuttua ja esimerkiksi sammutusvedenottoaikat ja muut sammutustoiminnan vaativat järjestelyt voidaan suunnitella etukäteen.

Pykälän 3 momentin mukaan hyvinvointialueen pelastusviranomaisella olisi oikeus määrätä toimenpiteistä syttymisvaaran ehkäisemiseksi ja sammutustoimintaan varautumiseksi, kieltää sekä keskeyttää toiminta, jos se aiheuttaisi olosuhteiden tai muun syyn vuoksi merkittävää uhkaa alueelle tai sen ympäristölle.

Pykälän 4 momentin mukaan Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos vastaisivat 1 momentissa tarkoitetussa koulutustoiminnassa välittömästi syttyneiden tulipalojen sammutustöiden aiheuttamista kustannuksista. Sammutustöiden kustannuksista vastaaminen olisi rajattu koulutustoiminnassa syntyneiden tulipalojen sammutustöiden aiheuttamiin kustannuksiin. Korvattavien kustannusten ulkopuolelle olisi rajattu 1 momentissa mainitut sotilas- tai siviiliräjähteiden raivaamisessa syntyneiden tulipalojen sammutustöistä aiheutuvat kustannukset. Sotilas- tai siviiliräjähteiden raivaamistoiminta poikkeaa merkittävästi koulutustoiminnasta ja se on todellista häätätyötä, jos raivaus suoritetaan mainituissa olosuhteissa räjäyttämällä. Toiminta tapahtuu yhteistyössä poliisin kanssa ja usein myös poliisin johdolla. Tällöin poliisin päätöksellä raivaus suoritetaan räjäyttämällä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi.

3 luku **Toiminnanharjoittajan sekä rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuudet**

12 §. Laitteiden kunnossapito. Pykälän 1 ja 3 momenttia tarkistettaisiin suhteessa muihin pelastuslakiin tehtäviin muutoksiin. Lisäksi muutettaisiin asetuksenantovaltuuksia niin, etteivät ne olisi ristiriidassa perustuslain kanssa.

Säännöksen *1 momenttiin* tehtäisiin tekninen muutos, kun kohta 5 väestönsuojien varusteiden ja laitteiden kunnossapidosta poistettaisiin. Väestönsuojien varusteista ja laitteista säädettäisiin jatkossa pelastuslain 11 luvun 76 ja 76 b §:ssä. Muilta osin momentti vastaisi nykyistä sääntelyä.

Pykälän *2 momentti* vastaisi voimassa olevaa momenttia.

Pykälän *3 momentin* asetuksenantovaltuuksista ehdotetaan poistettavaksi 2 ja 3 kohta, jolloin poistettaisiin tarkempien säännösten antaminen laitteiden ja varusteiden tarkastamisesta, tarkastamisen ajankohdasta ja määräväleistä. Tarkastuksista säätäminen muodostaa käytännössä sellaisia velvoitteita, joista perustuslain mukaan olisi säädettävä lakitasolla. Koska momentin 2 ja 3 kohta ehdotetaan poistettavaksi, siirtyy nykyinen momentin 4 kohta kohdaksi 2. Muilta osin momentti vastaisi nykyistä sääntelyä.

Väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta on annettu pelastuslain 12 ja 74 §:n nojalla sisäasiainministeriön asetus väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta, joka on tarkoitus jättää voimaan. Esityksen mukaan väestönsuojien varusteiden ja laitteiden kunnossapitoa koskeva asetuksenantovaltuus olisi pelastuslain 76 §:ssä.

15 §. Pelastussuunnitelma. Pykälän *1 momentin* viittausta 18 §:ään tarkistettaisiin niin, ettei siinä mainittaisi erillisiä laitosten määritelmiä. Muutos olisi tarpeen 18 §:ään ehdotetun päivityksen takia. Sisällöllisesti momentin sisältö vastaisi voimassa olevaa momenttia.

17 §. Palovaroitimet. Pykälän *3 momentin* viittausta 18 §:ään tarkistettaisiin niin, ettei siinä mainittaisi erillisiä laitosten määritelmiä. Momenttia esitetään muutettavan vastaamaan 18 §:ään esitettyä muutosta. Muutoin momentin sisältö vastaisi voimassa olevaa momenttia.

18 §. Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys. Pykälään yhdistettäisiin voimassa olevan lain 19 §:n sisältö. Pykälän nimi muutettaisiin vastaamaan ehdotetun pykälän sisältöä. Pykälän nimessä ei olisi erillisiä laitosten määritelmiä. Pykälä ajantasaistettaisiin vastaamaan voimassa olevaa käytäntöä ja muun muassa sosiaalihuollossa käytettyä yleistä laitospalvelun ja asumispalveluyksikön termistöä. Poistumisturvallisuutta tai sitä koskevaa selvitystä koskevia määräyksiä ja velvoitteita ei muutettaisi, mutta pykälää selkeytettäisiin vastaamaan nykytilaa ja muuttuneita säännöksiä.

Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin siten, että siinä lueteltaisiin kaikki ne toimijat, joiden tulee tehdä selvitys poistumisturvallisuudesta. Esityksellä ei siten laajennettaisi nykyisten selvityselvöllisten piiriä, vaan sääntely tarkennettaisiin vastaamaan lainsäädännön tarkkarajaisuutta ja selkeyttä. Velvollisuus poistumisturvallisuusselvityksen tekemiseen koskisi voimassa olevan sääntelyn tarkoittamalla tavalla sairaaloita ja muuta terveydenhuollon laitoshoidtoa. Terveydenhuoltolain (1326/2010) 67 §:n 1 momentin mukaan laitoshoidolla tarkoitetaan hoitoa ja kuntoutusta sairaalan, terveyskeskuksen tai muun terveydenhuollon toimintayksikön vuodeosastolla tai sitä vastaavissa olosuhteissa. Tällaista laitoshoidtoa on esimerkiksi terveyskeskusten vuodeosastot. Sääntely ei koskisi esimerkiksi avopotilaiden hoitoa terveydenhuollon tiloissa.

Pykälän 1 momentin mukaan sosiaalihuollon palveluihin liittyen velvoite koskisi nykyiseen tapaan sosiaalihuollon laitospalveluja sekä palveluntuottajan tiloissa toteutettuja asumispalveluyksiköjä. Sosiaalihuollossa ei ole enää käytössä vanhainkoteja eikä pelastuslaissa ole tarve luetella erilaisia sosiaalihuollon asumispalvelumuotoja. Sääntelyn tarkoituksena on käyttää yleistä asumispalveluyksikön termiä, joka ei ole riippuvainen tai sidoksissa myöskään mahdollisiin sosiaalihuollon asumispalvelujen termistön muutoksiin.

Asumis- ja laitospalvelujen tuottaminen on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetussa laissa (741/2023) tarkoitettua palvelua, jonka tuottaminen edellyttää, että asumispalvelun tuottaja ja asumisyksikkö on rekisteröity valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin (Soteri) ja rekisteröinnistä on tehty päätös.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaiset asumispalvelut on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat eri syistä tukea ja palveluja asumisensa järjestämiseen esimerkiksi alentuneen toimintakyvyn tai hoidon ja huolenpidon tarpeen kohoamisesta korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyn vuoksi. Pelastuslaissa ei ole perusteltua määritellä asiakkaiden tai potilaiden toimintakykyä, vaan se millaisissa laitoksissa ja asumisyksiköissä poistumisturvallisuusselvitys on tehtävä.

Sosiaalihuollon asumispalvelua on esimerkiksi sosiaalihuoltolain 21 b §:n mukainen yhteisöllinen asuminen, jossa asuminen toteutetaan asiakkaan muista palveluista erillisenä. Kysymys on hyvinvointialueen järjestämästä asumisesta, jossa asumisen järjestäminen perustuu asiakkaan palvelutarpeen arviointiin, palvelusuunnitelmaan sekä yhteisöllisen asumisen järjestämistä tarkoitettavaan hallintopäätökseen. Sosiaalihuoltolain 21 c §:n mukaista ympärivuorokautista palveluasumista tuottavassa hoivakodissa, palvelukodissa tai muussa vastaavassa asumisyksikössä on henkilöstöä paikalla ympärivuorokautisesti. Sosiaalihuollon asumispalveluissa, jotka järjestetään joko laitospalveluna tai palveluntuottajan tiloissa, on tehtävä poistumisturvallisuusselvitys myös jatkossa.

Lastensuojelulain (417/2007) mukaisella lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Sosiaalihuollon laitospalveluja ovat siten myös esimerkiksi lastensuojelulain 57 §:n mukaiset lastensuojelulaitokset, eli lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset. Myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain (1379/2010) 5 §:n mukainen Valtion koulukotien toiminta, joka on järjestetty laitoshuoltona tai laitoksen johdon alaisena perhehoitona lasten laitoshoitona, on esitetyn pykälän mukaista sosiaalihuollon laitospalvelua.

Sosiaalihuollon asumispalveluja järjestetään myös vammaispalvelulain (675/2023) perusteella. Esitetyn pykälän mukaisia toiminnanharjoittajan eli käytännössä sosiaalihuollon palveluntuottajan tiloissa toteutettuja asumispalveluyksiköjä ovat esimerkiksi vammaispalvelulain 18 §:n mukaan ryhmämuotoisesti toteutettu asuminen. Voimassa olevan sääntelyn tarkoituksena on ollut kattaa erilaisissa sosiaalihuollon laitoksissa ja kodin ulkopuolisissa asumispalveluyksiköissä asuvien sosiaalihuollon asukkaiden asumiskäytössä olevat tilat ja rakennukset. Sääntelyä ei ole tarkoitus muuttaa tältä osin ja jatkossakaan poistumisturvallisuusselvitys ei koskisi asiakkaan tai perheen kotiin tuotavia sosiaalihuollon asumispalveluja tai perhehoitona toteutettuja sosiaalihuollon asumispalveluja.

Poistumisturvallisuusselvitys olisi tehtävä myös ympärivuorokautisessa varhaiskasvatuksessa. Pelastuslain esitöiden mukaan pelastuslaissa käytetyt käsitteet perustuvat pääpiirteissään sosiaalihuoltolakiin (710/1982). Varhaiskasvatuksen ohjauksen ja valvonnan siirtäminen sosiaali-

ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön toteutettiin lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (909/2012). Samalla muutettiin sosiaalihuoltolain 17 §:ää siten, että lasten päivähoido ei ole enää sosiaalihuoltolain tarkoittama sosiaalipalvelu (910/2012). Lailla lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta (580/2015) lain nimi muutettiin varhaiskasvatuslaiksi.

Koska varhaiskasvatus ei ole enää sosiaalipalvelu, pelastuslaissa käytetty sosiaalihuollon käsitteistö ei enää kohdenna varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen voidaan kuitenkin katsoa kuuluneen pelastuslain soveltamisalaan aikaisemmin, sillä poistumisturvallisuusselvitys on tullut laatia sairaaloihin, vanhainkoteihin ja muuhun laitoshuoltoon verrattaviin kohteisiin, joissa olevien ihmisten kyky havaita vaaratilanne tai mahdollisuudet toimia vaaratilanteen edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet. Alle kouluikäiset lapset ovat ikänsä ja kehitystasonsa vuoksi erityisen hoidon ja huolenpidon tarpeessa ja heidän voidaan katsoa olevan pelastuslain esitöissä tarkoitettuja henkilöitä, joiden poistumismahdollisuudet ovat rajoittuneet, heikentyneet tai poikkeavan toimintakyvyn seurauksena tavanomaista huonommat. Näin ollen poistumisturvallisuusselvityksen laatimisvelvoite ympärivuorokautisessa varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvatuslain 540/2018, 13 §) olisi tärkeää säilyttää. Pelastuslakia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siitä käy nimenomaisesti ilmi, että poistumisturvallisuusselvitys tulee laatia ympärivuorokautisessa varhaiskasvatuksessa.

Pykälän 1 momentin mukaan poistumisturvallisuudesta olisi tehtävä selvitys voimassa olevan pykälän tarkoittamalla tavalla ja nykyistä käytäntöä vastaavasti myös suljetun rangaistuslaitoksen toimintayksikössä tai poliisin säilytystilassa. Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 1 luvun 2 §:n 6 kohdan mukaan säilytystilalla tarkoitetaan poliisin hallinnoimaa tilaa, jota käytetään poliisin säilyttämien vapautensa menettäneiden säilytykseen. Kyseisen lain 2 luvun 1 §:n mukaan poliisin säilytystilan hyväksyy Poliisihallitus.

Esityksen mukaan toiminnanharjoittajalla tarkoitettaisiin tässä pykälässä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajaa, poliisin säilytönnötilan ja vankeinhoitolaitoksen palvelun järjestämisestä tai tuottamisesta vastaavaa julkisoikeudellista yhteisöä sekä yksityistä yritystä ja muuta yhteisöä. Sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon laitoksissa ja asumisyksiköissä voi olla julkinen tai yksityinen palveluntuottaja. Palveluntuottaja on yleisesti käytössä oleva termi, jota ei kuitenkaan ole erikseen määritelty sosiaalihuoltolaissa tai terveydenhuoltolaissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 4 §:n 2 kohdan mukaan kyseisessä laissa palveluntuottajalla tarkoitetaan hyvinvointialuetta, Helsingin kaupunkia, HUS-yhtymää, valtion liikelaitosta, itsenäistä julkisoikeudellista laitosta taikka evankelis-luterilaista tai ortodoksista kirkkoa tai edellä mainittujen kirkkojen seurakuntaa tai seurakuntayhtymää sekä osakeyhtiötä ja muuta yhtiötä, julkista ja yksityistä yhteisöä, osuuskuntaa, yhdistystä, säätiötä ja yksityistä elinkeinonharjoittajaa, joka tuottaa 3 kohdassa tarkoitettuja sosiaalipalveluja tai 4 kohdassa tarkoitettuja terveystalveluja. Kyseisen lain 1 §:n mukaan kyseisessä laissa säädetään valtion, hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin, HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon ja Kansaneläkelaitoksen korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon ja kuntoutuspalvelujen järjestämisen valvonnasta sekä julkisesti ja yksityisoikeudellisessa muodossa tuotettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen valvonnasta. Laissa säädetään myös palveluntuottajan toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä ja omavalvonnasta. Sosiaali- ja terveystalveluja ei siten voi tuottaa muu kuin rekisteröity palveluntuottaja.

Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin voimassa olevan 19 §:n sisältö siitä, mitä poistumisturvallisuusselvityksen olisi sisällettävä. Selvityksen tarkoituksena on voimassa olevan sääntelyn ja esityksen mukaan selvittää poistumisturvallisuus eli miten laitoksen tai asumisyksikön potilaiden ja asiakkaiden toimintakyky sekä rakennukseen tai yksikköön ja muuhun poistumisturvallisuuteen vaikuttavat tekijät otetaan huomioon tulipaloihin ja muihin vaaratilanteisiin

varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä ja millä toimenpiteillä asukkaat ja potilaiden poistuminen varmistetaan vaaratilanteessa. Rakentamisluvan yhteydessä kohteeseen laadittu turvallisuusselvitys vastaisi jatkossakin poistumisturvallisuusselvitystä. Poistumisturvallisuutta edistävinä toimina laitoksissa ja asumispalveluissa voivat vaikuttavat esimerkiksi tavallisten palohälyttimien rinnalle asennettavat erilaiset vilkkuvalolliset ja värinällä hälyttävät palohälyttimet tai muut potilaiden tai asiakkaiden esteetöntä liikkumista ja poistumista tukevat apuvälineet.

Pykälän 3 momentin mukaan poistumisturvallisuusselvitys olisi laadittava ennen toiminnan aloittamista ja se olisi päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein tai toiminnan muuttuessa olennaisesti. Toiminnan olennaisia muutoksia olisivat esimerkiksi toiminnanharjoittajan vaihtuminen, palvelun sisällön muuttuminen, asiakkaiden määrän lisääminen tai henkilökunnan määrän vähentäminen. Esitetty 3 momentti vastaisi voimassa olevan 19 §:n 2 momentin sääntelyä.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevaa 19 §:n 3 momenttia muutoin, paitsi siitä poistettaisiin velvoite poistumisturvallisuusselvityksen toimittamisesta tiedoksi rakennusvalvontaviranomaiselle. Poistumisturvallisuusselvityksen ja sen muutosten toimittaminen tiedoksi rakennusvalvontaviranomaiselle on tarpeetonta, koska lupakäsittelyn yhteydessä laadittuun turvallisuusselvitykseen ei liity erillistä päivittämisselvitystä.

Pykälän 5 momenttiin siirrettäisiin valtioneuvoston asetuksenantovaltuutus voimassa olevan 19 §:n 4 momentista. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä poistumisturvallisuusselvityksen laatimisesta, selvityksen sisällöstä ja sen päivittämisestä.

Pelastuslain 19 §:n 4 momentin nojalla on annettu valtioneuvoston asetus poistumisturvallisuusselvityksestä (292/2014), joka jää voimaan.

19 §. Poistumisturvallisuusselvitys. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, sillä sen sisältö siirrettäisiin 18 §:ään. Pykälän 4 momentin valtuutuksen nojalla annetut asetukset jäisivät voimaan, kunnes niistä toisin säädettäisiin. Pelastuslain 19 §:n 4 momentin nojalla annettu valtioneuvoston asetus poistumisturvallisuusselvityksestä (292/2014) jää voimaan. Pykälän 4 momentissa oleva valtuutussääntö siirtyisi ehdotetun 18 §:n 5 momentiksi.

20 §. Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma. Pykälän 2 momentin viittaus 19 §:ään muutettaisiin viittaukseksi nyt ehdotettuun 18 §:ään. Muutos olisi tarpeen, sillä pelastuslain 19 § kumottaisiin ja esityksen mukaan poistumisturvallisuusselvityksestä säädettäisiin 18 §:ssä.

4 luku **Vastuu pelastustoimen tehtävistä**

24 §. Väestön varoittaminen. Voimassa olevan pelastuslain 27 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä. Siten hyvinvointialue on voinut päättää, millä tavoin pelastuslaitos on huolehtinut alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa ja millaista hälytysjärjestelmää pelastuslaitos on käyttänyt. Järjestelmä ei ole kaikilta osiltaan yhdenmukaisin perusteiden rakennettu.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että sisäministeriö vastaisi valtakunnallisesta väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta. Pelastuslain 23 §:n mukaan jo nykyisellään sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja

toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä sekä huolehtii muista sisäministeriölle pelastuslaissa säädettyistä tehtävistä.

Väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen järjestelmän tulisi olla valtakunnallisesti yhdenmukainen, jotta väestöä voitaisiin kohdella tasapuolisesti, ja jotta mahdollistettaisiin mahdollisimman lyhyt varoittamisen viive sekä tavoitavuus. Tämä on edellytys muun muassa varautumisessa väestön varoittamiseen ilmasta uhkaavasta vaarasta (ilmahälytys). Ehdotetulla muutoksella parannettaisiin samalla myös väestön varoittamista normaalioloissa, suuronnettomuuksissa ja häiriötilanteissa.

Vaaratiedotteesta annetussa lain (466/2012) 3 §:ssä säädetään viranomaiset, jotka voivat antaa vaaratiedotteen. Lain 5 §:ssä on säädetty vaaratiedotteen välittämisessä väestölle käytetyt kanavat. Pykälän mukaan vaaratiedote välitetään väestölle radiossa ja Häätäkeskuslaitoksen tarjoamaan telepäätelaitesovellukseen. Lisäksi vaaratiedote voidaan välittää väestölle televisiossa, jos vaaratiedotteen antava viranomainen niin päättää. Vaaratiedottamiseen osallistuvien tahojen tulisi varmistaa vaaratiedottamisen koko palveluketjun järjestelmien yhteensopivuus.

Pykälän 1 momentin mukainen sisäministeriön tehtävä tarkoittaisi, että sisäministeriö kehittäisi ja ohjaisi valtakunnallista väestön varoittamista esimerkiksi antamalla ohjeita, miten ja millaisiksi järjestelmiä tulisi kehittää, jotta ne muodostaisivat yhtenäisen ja yhteensopivan vaaratiedottamisen kokonaisuuden valtakunnallisesti. Sisäministeriö ei voisi velvoittaa hyvinvointialueita hankkimaan tiettyä järjestelmää, mutta se voisi ohjata hyvinvointialueita toivottuun suuntaan ja yhdenmukaisiin järjestelmiin, jotka ministeriö katsoisi tarkoituksenmukaisimmaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan sisäministeriö päättäisi varoittamiseen käytettävistä merkeistä ja menetelmistä. Nykyisin varoittamisessa käytetään äänimerkkejä. Varoittamismerkeistä ei nykyisin ole säädöstasolla säädetty. Varoittamisessa käytettävistä merkeistä on julkaistu ohje sisäministeriön määräyskokoelmassa ”Sisäministeriön ohje väestön varoittamiseen ja käytettävistä äänimerkeistä”, Nro SMDno 2013/898, annettu 31.5.2013. Käytössä on yleinen vaaramerkki, vaara ohi -merkki ja kokeilumerkki. Momentti mahdollistaisi myös muiden varoittamiseen käytettävien merkkien kuin äänimerkkien käyttämisen tulevaisuudessa.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen yhteensovittamisesta sekä varoittamiseen käytettävien merkkien ja menetelmien kuvauksesta ja niiden käytöstä.

27 §. Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät. Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa 1 momenttia.

Pelastustoimen järjestämisestä hyvinvointialueella säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa ja pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa. Hyvinvointialueesta annetun lain 6 §:n mukaan hyvinvointialue järjestää sille lailla säädetty tehtävät. Hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta ja se voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue siis päättää, miten se hoitaa lakisäätöiset tehtävänsä, eikä tätä ole tarve toistaa pelastuslaissa.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin selkeyden vuoksi, että sen lisäksi mitä edellä mainituissa laeissa säädetään, hyvinvointialueiden tehtäviin kuuluvat myös 2 momentissa säädetty muut tehtävät. Hyvinvointialueita koskevasta sääntelystä sekä pelastuslaissa säädettyjen tehtävien takia pykälän 2 momenttia ehdotetaan tiivistettäväksi siten, että informatiiviset viitaukset muuhun lainsäädäntöön kumottaisiin. Ehdotetun 2 momentin mukaan sen lisäksi mitä 1 momentissa

säädetään hyvinvointialue päättäisi, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan 1 kohdan mukaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena olisi tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Voimassa olevan lain 2 momentin 3 kohta siirtyisi nyt ehdotetun momentin 2 kohdaksi. Ehdotetun 2 momentin 3 kohta vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 27 §:n 3 momentin 1 kohtaa ja ehdotetun 2 momentin 4 kohta vastaisi voimassa olevan lain 27 §:n 3 momentin 2 kohtaa. Momentista ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana voimassa olevan lain 27 §:n 2 momentin 2 kohta, koska pelastustoimen valvontatehtävistä säädetään pelastuslain 12 luvussa. Momentista ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana voimassa olevan lain 27 §:n 2 momentin 4 kohta, koska pelastuslaissa säädetään pelastustoiminnasta. Näiltä osin ei ole tarpeen säätää siitä, että hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan kyseisistä tehtävistä.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevan lain 27 §:n 4 momenttia. Myös hyvinvointialueesta annetun lain 9 §:n mukaan hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Hyvinvointialue voi antaa julkisen hallintotehtävän muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä lailla erikseen säädetään. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy järjestämisvastuu.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan lain 27 §:n 5 momenttia. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyvinvointialueen, pelastuslaitoksen ja pelastusviranomaisten tehtävistä pelastustoimessa.

Voimassa olevan 27 §:n 4 momentista ei ole tarpeen enää säätää, koska asiasta säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 9 §:ssä. Kyseisen pykälän mukaan hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Hyvinvointialue voi antaa julkisen hallintotehtävän muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä lailla erikseen säädetään. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy järjestämisvastuu.

30 §. Sammutusvesi. Pykälän 1 momentista poistettaisiin voimassa olevan pykälän 1 momentin mukainen sääntely siitä, että pelastuslaitoksen tekemän sammutusvesisuunnitelman hyväksyy aluevaltuusto.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan aluevaltuusto päättää pelastustoimen palvelutasosta. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon kansallisesti merkittävät riskit, selvitettävä alueella esiintyvät uhkat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit sekä määriteltävä toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös 8 §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Päätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämistä. Päätöksen tulee olla voimassa määräajan.

Aluevaltuusto ei hyväksy muita pelastustoimen suunnitelmia eikä yksittäisen sammutusvesisuunnitelman hyväksymien erikseen aluevaltuustossa ole perusteltua. Aluevaltuusto päättää pelastustoimen palvelutasosta ja käytännössä sammutusvesisuunnitelma tulisi hyväksyä osana palvelutasopäätöstä.

5 luku **Pelastustoiminta ja eräät siihen liittyvät tehtävät**

32 §. *Pelastustoiminnan sisältö.* Pelastustoiminta määritellään nykyisin pelastuslain 2 a §:n 2 kohdassa ja pelastustoiminnan sisällöstä säädetään 32 §:ssä. Kahdessa pykälässä samasta määritelmästä säätäminen on käytännössä aiheuttanut jonkin verran sekaannusta siitä, mitä pelastustoiminnalla tarkoitetaan. Lisäksi edellä mainituissa pykälissä on päällekkäistä säätämistä.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälään siirrettäisiin 2 a §:stä pelastustoiminnan määritelmä sellaisenaan. Pelastustoiminnalla tarkoitettaisiin voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena olisi pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia. Voimassa olevan pelastuslain tapaan pelastuslakia sovellettaisiin myös maa-alueella tapahtuvien öljyvahinkojen sekä Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä aluksista aiheutuvien öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaan ja siihen varautumiseen. Pelastustoiminnalla tarkoitetaan pelastuslaissa viranomaisille kuuluvia laissa tarkemmin yksilöityjä tehtäviä.

Lisäksi pelastustoimintaan kuuluisi voimassa olevan lain mukaisesti hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, tulipalojen sammuttaminen ja uhkaavan onnettomuuden torjuminen sekä pelastustoimintaan liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot. Pelastustoimintaan kuuluisi esityksen mukaan myös muun vaaran torjuminen. Esimerkiksi ilmavaaratilanteessa pelastusviranomainen voisi määrätä kansalaisia siirtymään suojaväistöön vaaran välttämiseksi pelastuslain 36 §:n toimivaltuuksien nojalla. Pelastustoimintaan kuuluvia tehtäviä hoidetaan niin normaali- kuin poikkeusoloissakin.

Pykälän 1 momentin sääntely vastaisi pitkälti sitä, mitä nykyisin säädetään pelastuslain 2 a §:n 2 kohdassa 32 §:n 1 momentissa.

36 § b. *Alusta ja sen lastia koskevat toimenpiteet.* Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleis-sopimuksen (SopS 49–50/1996, United Nations Convention on the Law of the Sea, jäljempänä UNCLOS) 221 artiklassa määrätään toimista merenkulkuonnettomuuksiin liittyvän pilaantumisen ehkäisemisestä. Mainitun artiklan toisen kohdan mukaan merenkulkuonnettomuudella tarkoitetaan alusten yhteentörmäystä, karilleajoa tai muuta merenkulkuvahinkoa tai tapahtumaa aluksella tai sen ulkopuolella, joka aiheuttaa tai uhkaa välittömästi aiheuttaa alukselle tai lastille aineellista vahinkoa. Pykälän ensimmäiseen virkkeeseen ehdotetaan lisättäväksi muu merenkulkuonnettomuus. Ehdotettu muutos vastaa UNCLOS-sopimuksen 221 artiklassa käytettyä termiä merenkulkuonnettomuus.

40 §. *Jälkiraivaus ja -vartiointi sekä jälkitorjunta.* Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että vanhentunut viittaus pelastuslain 34 §:n 4 momenttiin muutetta viitaukseksi pelastuslain 34 §:n 5 momenttiin. Kyse olisi teknisluonteisesta korjauksesta.

42 §. *Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä.* Pykälän 2 momentin viittausta 18 §:ään tarkistettaisiin niin, että siinä viitattaisiin 18 §:n 1 momenttiin ja siinä ei mainittaisi erillisiä laitosten määritelmiä. Muutos olisi tarpeen 18 §:ään ehdotetun muutosten takia. Muutoin momentin sisältö vastaisi voimassa olevaa momenttia.

8 luku Pelastustoimen koulutus ja kelpoisuusvaatimukset

57 §. *Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan pelastuslain 57 §:n 1 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset eivät koskisi pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtäviin sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvia henkilöitä. Tällaiset henkilöt,

joilla ei olisi 1 momentissa säädettyä kelpoisuutta, eivät kuitenkaan voisi tehtävässä toimiessaan käyttää 36 §:ssä säädettyjä pelastusviranomaisen toimivaltuuksia.

Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvan henkilöstön tehtäviin osallistuvan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksena on 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu pelastusalan tutkinto, mikäli tehtäviin kuuluu pelastustoimintaan osallistumista. Pelastuslain 57 §:n 1 momentin mukaan pelastustoimintaan osallistuvan pelastuslaitoksen päätoimisen miehistön, alipäällystön ja päällystön viran tai tehtävän kelpoisuusvaatimuksena on virkaa tai tehtävää vastaava pelastusalan tutkinto.

Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (407/2011) 6 §:n mukaan pelastuslain 57 §:n 1 momentissa tarkoitettulta pelastuslaitoksen päätoimiselta pelastustoimintaan osallistuvalla henkilöstöltä vaaditaan, että:

1) miehistöön kuuluva on suorittanut pelastuslain 55 §:ssä tarkoitettussa oppilaitoksessa miehistötutkinnon pelastajalinjalla tai tehtävää vastaavan miehistön kelpoisuuden tuottaneen aikaisemman tutkinnon pelastusalan oppilaitoksessa;

2) alipäällystöön kuuluva on suorittanut pelastuslain 55 §:ssä tarkoitettussa oppilaitoksessa alipäällystötutkinnon tai 3 kohdassa tarkoitettun päällystön kelpoisuuden tuottaneen tutkinnon taikka alipäällystön kelpoisuuden tuottaneen aikaisemman tutkinnon pelastusalan oppilaitoksessa;

3) päällystöön kuuluva on suorittanut pelastusalan ammattikorkeakoulututkinnon tai päällystön kelpoisuuden tuottaneen aikaisemman tutkinnon pelastusalan oppilaitoksessa.

Ehdotettu muutoksen takia voimassa olevan pelastuslain 57 §:n 1 momentissa säädetty kelpoisuusvaatimukset poistettaisiin pelastustoimen tilanne- ja johtokeskusten tehtävissä toimivilta sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvalla henkilöstöltä.

Jos tilanne- ja johtokeskuspäivystäjä tarvitsee tehtävässään pelastuslain 36 §:ssä säädettyjä toimivaltuuksia, tulee hänellä kuitenkin olla pelastuslain 57 §:n mukainen virkaa tai tehtävää vastaava pelastusalan tutkinto.

Pelastuslain 57 §:n 1 momentin kelpoisuusvaatimukset eivät myöskään koskisi pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvaa henkilöstöä. Kyseiset henkilöt eivät pääsääntöisesti osallistu varsinaiseen sammutus- ja pelastustyöhön eikä pelastustoiminnan johtamiseen tai sen vaatimaan tilannekuvan ylläpitämiseen. Tällaisia toimia voisivat olla esimerkiksi ajoneuvo- ja kalustonhuoltotyöt, muonitus, viestijärjestelmien ylläpito ja muut sen kaltaiset toiminnot, joita voisi suorittaa ilman asetuksen mukaista pelastusalan tutkintoa. Myös esimerkiksi pelastustoiminnan johtajan apuna ja tukena hänen käskyvaltansa alaisuudessa pelastustoimintaan liittyvässä viestinnässä toimivilta henkilöiltä ei edellytetä pelastusalan tutkintoa.

Ehdotettu muutos mahdollistaisi sen, että pelastustoimen tilanne- ja johtokeskusten tehtävissä olisi mahdollista työskennellä ilman pelastusalan tutkintoa ja hyödyntää pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tarvittavaa monenlaista osaamista esimerkiksi viestintään ja tietotekniikkaan liittyvissä tehtävissä. Tilanne- ja johtokeskustoiminta on kuitenkin tehtävänä tärkeä ja edellyttää osaamista ja toimialan tuntemusta.

Voimassa olevan pykälän 4 momentti vaihtuisi 5 momentiksi, koska esityksessä ehdotetaan lisättäväksi pykälään uusi 3 momentti. Pykälän 5 momenttia korjattaisiin teknisesti siten, että

valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 4 momentissa tarkoitettua tutkinnoista ja koulutuksesta. Pelastuslakia uudistettiin vuonna 2022 (HE 184/2022 vp) siten, että 57 §:ään lisättiin uusi 2 momentti, jolloin silloiset 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi. Tästä syystä olisi tarpeen muuttaa asetuksenantovaltuuden koskemaan 2 momentin sijasta 3 momenttia. Huomioiden, että nyt ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, asetuksenantovaltuuksien tulisi kohdistua koskemaan 2 momentin sijasta 4 momenttia.

10 luku Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelukoulutus

64 §. *Sisäministeriön tehtävät väestönsuojeluun varautumisessa.* Voimassa olevan pelastuslain 64 §:n mukaiset velvollisuudet koskevat samansisältöisinä sisäministeriötä, hyvinvointialueiden pelastustointia sekä Lupa- ja valvontavirastoa. Voimassa olevan pelastuslain 64 §:n 1 momentissa säädetään kaikkia pelastustoimen viranomaisia koskien näiden velvollisuudesta varautua toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin: 1) huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista; 2) kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin; 3) huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta; 4) varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen; sekä 5) huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Työnjaon selkeyttämiseksi ehdotetaan, että kunkin viranomaisen väestönsuojelun varautumistyöstä säädetäisiin erillisissä pykälissä siten, että sisäministeriön tehtävistä säädetäisiin 64 §:ssä, uuden Lupa- ja valvontaviraston tehtävistä säädetäisiin 64 a §:ssä ja hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen tehtävistä säädetäisiin 64 b §:ssä. Käytännössä työnjako ei ole kaikilta osin ollut selkeä. Tästä syystä pykälän nimi muutettaisiin vastaamaan tarkennettua sääntelyä.

Väestönsuojelulla tarkoitetaan Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjassa tarkemmin määriteltyjen ihmisten auttamiseen pyrkivien tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroilta ja auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Väestönsuojaus kohdistuu yksinomaan aseellisen hyökkäyksen aikana tapahtuvaan toimintaan. Määritelmässä mainittu onnettomuus tarkoittaa tilannetta aseellisen hyökkäyksen aikana.

Väestönsuojaus kohdistuu toimintaan aseellisen hyökkäyksen aikana. Väestönsuojeluun kuuluvien tehtävien ja siihen tarvittavien voimavarojen erottaminen viranomaisten muusta toiminnasta on tarpeen ensisijaisesti kansainvälisten sopimusten takaaman kunnioituksen ja suojelun laajuuden määrittämiseksi. Toiminta ei tällaista erottelua edellytä, vaan esimerkiksi sammutustoiminta voi tapahtua asiallisesti samoilla välineillä, keinoilla ja henkilöstöllä niin rauhan kuin sodankin aikana.

Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan 61 artiklassa tarkoitettuja väestönsuojelutehtäviä ovat hälytystoiminta, evakuointi, suojeleminen, pimennystoimenpiteiden hoito, pelastustoiminta, lääkintähuolto (mukaan lukien ensiapu ja hengellinen huolto), sammutustoiminta, vaarallisten alueiden tiedustelu ja merkitseminen, puhdistustoiminta ja vastaavat suojeletoimenpiteet, tilapäismajoituksen järjestäminen ja tarvikkeiden jakelu, osallistuminen hätätilanteessa järjestyksen palauttamiseen ja ylläpitämiseen tuhoalueella, välttämättömien julkisten palveluiden kiireinen kuntoon saattaminen, surmansa saaneista huolehtiminen, avustaminen elintärkeiden kohteiden säilyttämisessä sekä edellä mainittujen tehtävien edellyttämät lisätoimenpiteet, mukaan lukien muun muassa suunnittelu- ja järjestelytehtävät.

Väestönsuojelutehtävät ovat asiallisesti lisäpöytäkirjassa tarkoitettulla tavalla rajattu osa viranomaisten ja muiden toimijoiden säännönmukaisia tehtäviä. Rajaukset perustuvat joko toiminnan kohteeseen (siviiliväestö), toiminnan motiiviin (humanitaarinen), vastuun laajuuteen (avustaminen) tai tehtävän kiireellisyyteen (häätätilanteessa, kiireellisesti). Toisaalta tulee varautua siihen, että näiden tehtävien määrä todennäköisesti lisääntyy aseellisen hyökkäyksen aikana.

YK:n vammaissopimuksen 11 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat kansainväliseen oikeuteen perustuvien velvoitteidensa mukaisesti, mukaan lukien kansainvälinen humanitaarinen oikeus ja ihmisoikeuksia koskeva kansainvälinen oikeus, kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa, mukaan lukien aseelliset selkkaukset, humanitaariset hätätilat ja luonnonkatastrofit.

Viranomaisten yleisestä varautumisesta väestönsuojeluun on säädetty valmiuslaissa. Pelastuslain säännökset väestönsuojelusta ja siihen varautumisesta täydentävät valmiuslain mukaista yleistä varautumisvelvollisuutta poikkeusolojen varalle.

Ehdotettu 64 § selkeyttäisi sisäministeriön tehtäviä väestönsuojeluun varautumisessa. Pykälän *1 momentin* mukaan sisäministeriö huolehtisi väestönsuojelun yleisestä valtakunnallisesta yhteensovittamisesta väestönsuojeluun osallistuvien eri toimialojen viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten kesken. Sisäministeriön jo nykyisellään huolehtinut edellä mainituista tehtävistä. Sisäministeriö on huolehtinut valtakunnallisesta väestönsuojelun yhteensovittamisesta muun muassa järjestämällä erilaisia hallinnon- ja toimialojen yhteisiä tilaisuuksia, huolehtinut useita toimialoja koskevien yhteisten varautumisohjeiden laatimisesta yhteistyössä muiden viranomaisien kanssa sekä huolehtinut ja yhteensovittanut väestölle suunnattujen poikkeusolojen omatoimisen varautumisen ohjeiden ja oppaiden laatimisesta.

Ehdotetun *2 momentin* mukaan sisäministeriö huolehtisi toimialaansa kuuluvasta väestönsuojelun valtakunnallisesta valmiussuunnittelusta sekä muista toimialan valtakunnallisista poikkeusolojen toiminnan etukäteisvalmisteluista sekä toimialaansa kuuluvasta väestönsuojeluun varautumisen kansainvälisestä yhteistyöstä. Nykyisen pelastuslain nojalla pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan sisäministeriön tehtävänä on sen lisäksi mitä pelastuslaissa säädetään huolehtia pelastustoimen valtakunnallisesta suunnittelusta poikkeusolojen ja muiden häiriötilanteiden varalta sekä muusta toimialan varautumisesta. Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin sisäministeriön velvollisuudesta huolehtia valtakunnallisesta valmiussuunnittelusta sekä muista toiminnan etukäteisvalmisteluista, joita olisivat esimerkiksi poikkeusoloissa tarvittavien tilojen suunnittelu, henkilöstön koulutus ja harjoitukset sekä yhteistyöjärjestelyt eri ministeriöiden ja hallinnonalojen viranomaisten kanssa. Sisäministeriö huolehtisi tarkoituksenmukaisessa laajuudessa väestönsuojeluun varautumisen kansainvälisestä yhteistyöstä. Tällaista yhteistyötä olisi esimerkiksi valtakunnalliseen tiedonvaihtoon ja tilannekuvatoimintaan liittyvät asiat, väestönsuojeluun kuuluvan avun antamiseen ja vastaanottamiseen liittyvä varautuminen sekä valtioiden rajat ylittävään yhteistyöhön liittyvä maiden välinen valmiussuunnittelu.

Pykälän *3 momentin* mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa.

64 a §. *Lupa- ja valvontaviraston tehtävät väestönsuojeluun varautumisessa.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin Lupa- ja valvontaviraston tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa. Pykälän *1 momentin* mukaan Lupa- ja valvontavirasto tukisi sisäministeriötä 64 §:ssä säädetyssä väestönsuojelun varautumistehtävissä.

Lupa- ja valvontaviraston tuki sisäministeriölle tarkoittaisi toimintaa, jota tehtäisiin sisäministeriön lukuun, erillisten toimeksiantojen pohjalta. Lupa- ja valvontavirastolle säädetyn lakisäänteisen tehtävän toimeenpano ei olisi pykälässä tarkoitettua tukemista. Tukemista ei tavallisesti myöskään olisi esimerkiksi osallistuminen sisäministeriön asettamien hankkeiden työryhmiin tai kokouksiin. Niihin Lupa- ja valvontaviraston edustajat osallistuvat asemavaltuutuksen vuoksi tai kehittämishankkeissa asiantuntijaroolissa. Pykälässä tarkoitettua tukemista voisivat olla esimerkiksi Lupa- ja valvontaviraston osoittama asiantuntijatuki suunnittelutehtäviin sisäministeriölle sen huolehtiessa valtakunnallisesta valmiussuunnittelusta tai avustamalla ministeriötä sen valvoessa väestönsuojeluun varautumista. Tukea voisi olla myös ministeriön toimesta järjestettävien väestönsuojeluun varautumista koskevien kokousten ja koulutus- ja harjoitustoimintaan liittyvien tilaisuuksien järjestämisessä tukeminen tarjoamalla käytössään olevia toimintiloja sekä alueellista ja paikallista asiantuntijuutta ministeriölle. Ministeriön tukeminen voisi tarkoittaa myös esimerkiksi toimeksiantoja ja tehtäviä, jotka liittyvät ministeriön kansainväliseen väestönsuojelun varautumisen yhteistyöhön. Tukemista tarkoittavista toimeksiannoista tai vastaavista sovittaisiin tarkemmin ministeriölle kuuluvassa virastojen toiminnallisessa ohjauksessa. Kyseessä ei kuitenkaan olisi uusi tehtävä vaan se siitä säädetään voimassa olevan pelastuslain 23 §:ssä.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 17 §:n 2 momentin mukaisesti Lupa- ja valvontavirasto valvoo pelastustoimintaa sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan, eli se valvoo myös hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluun varautumista.

Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 13 §:ssä säädetään viraston tehtävästä varautumisen alueellisen yhteistyön järjestämiseksi varautumisen yhteistyöalueilla. Viraston alueelliseen varautumiseen liittyvien tehtävien kautta se osallistuu myös väestönsuojeluun varautumiseen ja edistää väestönsuojeluun varautumista (alueelliset valmiusharjoitukset, alueelliset valmiustoimikunnat, alueelliset riskiarviot). Pääallekkäisen säätämisen välttämiseksi näistä tehtävistä ei ole tarvetta säätää pelastuslaissa.

Lisäksi Lupa- ja valvontavirastoa koskee valmiuslain 12 §:n mukainen varautumisvelvoite, jonka mukaisesti viraston tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvän hoitaminen myös poikkeusoloissa.

64 b §. *Hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen varautuminen väestönsuojeluun.* Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 64 b §. Ehdotettu pykälä ei sisältäisi uusia tehtäviä, vaan se selkeyttäisi hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtäviä väestönsuojeluun varautumisessa koossa tehtävät erilliseen uuteen pykälään.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastustoimen järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen ja sen pelastuslaitoksen tulisi varautua toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin voimavaroin, valmiussuunnitelmin ja toiminnan etukäteisvalmisteluun. Momentin velvoite kohdentuisi hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevaan pelastustoimeen kokonaisuutena ja täydentäisi pelastustoimen järjestämisestä annettuun lakiin (613/2021) sisältyvää sääntelyä sekä valmiuslain (1552/2011) 12 §:n ja hyvinvointialueesta annetun lain 150 §:n mukaisia varautumisvelvoitteita.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta valmiuslain 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Pykälän 2 momentissa säädetyn mukaisesti pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten,

että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain sääntely lähtee siitä, että hyvinvointialueiden tulee huomioida palvelutasoa määritettäessä sekä normaalioloissa huolehdittavasta väestönsuojeluun varautumisesta ja toisaalta ääritilanteessa poikkeusolojen aikana Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen aikana varautumisen perusteella toteutettavista väestönsuojelun tehtävistä. Väestönsuojeluun varautumisessa tulee huomioida alueen erityisryhmien tarpeet. Esimerkiksi YK:n vammaissopimus velvoittaa varmistamaan vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa aseelliset selkkaukset mukaan lukien.

Ehdotetun pykälän 2 *momentti* kohdistuisi hyvinvointialueen pelastuslaitokseen, joka osaltaan vastaa hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutuotannosta ja pelastusviranomaiselle kuuluvista tehtävistä. Ehdotetussa momentissa säädettäisiin tarkemmin niistä valmiussuunnittelua ja muita etukäteisvalmisteluja edellyttävistä asiakokonaisuuksista, joista pelastuslaitoksen tulisi huolehtia. Tehtäviin ei sisältyisi asiallisesti uusia tehtäviä.

Ehdotetun 2 momentin 1 *kohdan* mukaan pelastuslaitoksen tulisi huolehtia väestönsuojelun edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista. Uhkien tunnistaminen ja niiden vaikutusten arviointi on välttämätön edellytys ja lähtökohta muille tarkoituksenmukaisille varautumistoimenpiteille. Käytännössä sodan ajan riskiarvio olisi osa pelastustoimen riskiarviokokonaisuutta.

Pykälän 2 momentin 2 *kohta* koskisi pelastuslaitoksen materiaalista varautumista ja huoltovarmuutta, joista tulisi huolehtia siten, että pelastuslaitoksella olisi tosiasialliset edellytykset myös Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen aikana toteuttaa sille säädettyjä tehtäviä tilanteen edellyttämässä laajuudessa.

Ehdotetun 2 momentin 3 *kohdan* mukaan pelastuslaitoksen tulisi kouluttaa ja varata henkilöstä poikkeusolojen tehtäviin. Tehtävä koskisi pelastuslaitoksen vakituista ja sivutoimista henkilöstöä sekä tarvittavassa laajuudessa myös sellaista henkilöstöä, jota varaudutaan käyttämään pelastustoimelle kuuluvissa väestönsuojelutehtävissä myös valmiuslaissa säädetyn väestönsuojeluvollisuuden perusteella. Kouluttamisvelvoite käsittäisi pelastuslaitoksen itse järjestämän koulutuksen ja henkilöstön kouluttamista muiden koulutusta antavien tahojen toimesta esimerkiksi Pelastusopiston antamassa varautumiskoulutuksessa sekä maanpuolustuskursseilla ja alueellisissa valmiusharjoituksissa.

Ehdotettu 2 momentin 4 *kohta* koskisi aseellisen hyökkäyksen tai sen uhan vuoksi toimeenpantavia evakointeja. Velvoite korostaisi pelastuslaitoksen varautumista ehdotetun 2 momentin 1 kohdan nojalla laadittavan sodan ajan uhkien arvioinnin johtopäätösten pohjalta suunnitelmin ja muin etukäteisvalmisteluin normaaliolojen onnettomuusuhkia vakavampiin, Suomeen kohdistuvasta aseellisesta hyökkäyksestä johtuviin evakointeihin, joita saatetaan joutua toimeenpanemaan joko pelastuslaissa säädettyjen pelastusviranomaisen toimivaltuuksien tai valmiuslain toimivaltuuden nojalla väestön suojaamiseksi. Pelastuslain 36 §:ssä säädetään pelastusviranomaisten toimivaltuuksista. Pykälän mukaan hyvinvointialueen pelastusviranomaisella ja sisäministeriön pelastusviranomaisella on oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muutoin ole mahdollista onnettomuuden torjumiseksi ja vahinkojen rajoittamiseksi sekä vaaran välttämiseksi määrätä suojaväistö. Varautuminen tarvittaessa kiireellisissä vaaratilanteissa myös aseellisen hyökkäyksen tai sen uhan vuoksi toimeenpanna pelastusviranomaisen toimivaltuuksin suojaväistö täydentää väestön suojaamisen keinovalikoimassa valmiuslain 121 §:ssä säädettyä valtioneuvoston päätöksellä toimeenpantavaa väestön alueellista siirtämistä. Pelastuslaitos vastaisi nykytilaa vastaavasti sekä pelastuslain että valmiuslain toimivaltuuksien perusteella tehtävästä

alueellisesta ja paikallisesta evakuointien toimeenpanon ja johtamisen suunnittelusta yhteistoiminnassa kuntien ja muiden viranomaisten kanssa.

Ehdotettu 2 momentin 5 kohta velvoittaisi pelastuslaitoksen huolehtimaan riskiarvioiden pohjalta poikkeusolojen toiminnan edellyttämistä johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta. Velvoite korostaisi poikkeusolojen olosuhteiden ja vaatimusten huomioimista teknisten johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmiä ja näiden käyttöperiaatteita määritettäessä ja laadittaessa.

Ehdotetun 2 momentin 6 kohdan mukaan pelastuslaitoksen tulisi huolehtia muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella voitaisiin säätää tarvittaessa tarkemmin esimerkiksi uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnin rakenteesta sekä laadittavien suunnitelmien sisällöstä.

65 §. Yleiset velvollisuudet väestönsuojeluun varautumisessa. Voimassa oleva 65 § ehdotetaan jaettavaksi kahdeksi pykäläksi, koska pykälän sisältö koostuu kahdesta eri asiakokonaisuudesta: 1) yleisistä velvollisuuksista väestönsuojeluun varautumisessa ja 2) yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa.

Ehdotetussa 65 §:ssä käsiteltäisiin yleisiä velvollisuuksia väestönsuojeluun varautumisessa. Samalla myös pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän sisältöä. Pykälän 1 ja 2 momentit säilyisivät muuttumattomana.

65 a §. Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa. Ehdotetun jaetun 65 §:n toinen osa muodostaisi 65 a §:n. Uuden 65 a §:n otsikoksi ehdotetaan ”Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa”, mikä vastaisi voimassa olevan 65 §:n otsikkoa. Pykälän 1 ja 2 momentit vastaisivat voimassa olevan 65 §:n 3 ja 4 momentteja.

Pykälän 3 momentin johdantolauseen momenttiviittaus tarkistettaisiin vastaamaan ehdotetun uuden 65 a §:n 2 momenttia. Pykälän 3 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muuttavaksi siten, että siihen lisättäisiin Puolustusvoimien pelastusviranomaisille ilmauhkatilanteissa väestön varoittamiseksi tarvittavat tiedot, ja että Puolustusvoimat sopisi näihin liittyvistä järjestelyistä sisäministeriön kanssa. Käytännössä sisäministeriö ja Puolustusvoimat ovat sopineet kyseisistä käytännön järjestelyistä ja sopisivat jatkossakin tarkoituksenmukaisilla tavoilla. Lisäksi momentin 2 kohdasta ehdotetaan poistettavaksi hallinnonalan laitokset, koska sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan laitoksilla ei ole tähän liittyviä tehtäviä. Poistettavaksi ehdotetaan myös majoitus sanaa, koska se tulee katetuksi jo tilapäisen majoituksen ollessa listalla.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan 65 §:n 5 momenttia. Voimassa olevan 65 §:n 5 momentinnoilla annettu valtioneuvoston asetus yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa (570/2024) jäisi edelleen voimaan.

66 §. Geneven yleissopimusten mukainen suojele. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi Suomen ratifioiman Geneven yleissopimuksen sopimussarjan numero (SopS 8/1955). Geneven yleissopimuksen lisäpöytäkirjojen sopimussarjan numero (SopS 82/1980) ehdotetaan lisättäväksi 2 §:n 1 momentin 6 kohtaan. Sopimussarjojen numerot ovat olleet alkuperäisen pelastuslain (379/2011, HE 257/2010 vp) 2 §:n 3 momentissa. Kyseinen momentti on kumottu lailla (1353/2018, HE 18/2018 vp) ja samalla ovat kumoutuneet myös sopimussarjojen numerot. Tämän takia ehdotetaan, että edellä mainittu Geneven yleissopimuksen sopimussarjan numero

lisättäisiin 66 §:n 1 momenttiin. Lisäksi sanan ”humanitaarinen” kirjoitusasua korjattaisiin. Nykyisin käytetään muotoa ”humanitaarinen” eikä ”humanitäärinen”. Muilta osin momenttiin ei tehtäisi muutoksia.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*. Momentin mukaan kukin viranomaisen huolehtii vastuullaan olevan väestönsuojelutehtävistä huolehtivan henkilöstön sekä väestönsuojelutehtävissä käytettävien rakennusten ja materiaalien merkitsemisestä väestönsuojelun kansainvälisellä tunnuksella siten kuin eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain (947/1979) 5 §:ssä säädetään. Lisäksi kukin viranomaisen myöntäisi vastuullaan olevalle 1 momentissa tarkoitettulle siviilihenkilölle henkilökortin. Momentin ehdotukset perustuvat Geneven sopimusten I lisäpöytäkirjan 66 artiklaan, jossa on sovittu tunnistamisesta.

Artikla 66 viittaa pääosin konfliktin osapuoliin ja miehittäjään, mutta Geneven yleissopimuksen kommentaarissa (*Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I)*, 8 June 1977. *Commentary of 1987, Art. 66, para. 2693⁵*) todetaan, että velvoitteiden toimeenpano on joka tapauksessa aloitettava jo rauhan aikana. Artiklan velvoitteista ehdotetaan säädettävän lain tasolla, jotta viranomaisten vastuut eivät jäisivät epäselviksi.

Väestönsuojelun henkilökortin myöntäminen sekä henkilöstön, materiaalien ja rakennusten merkitseminen ei olisi rauhan aikana välttämätöntä, mutta siitä tulisi huolehtia aseellisen konfliktin aikana, jos sisäministeriö on päättänyt asianomaisen ministeriön tai hyvinvointialueen pelastusviranomaisen esityksestä, mitä henkilöitä, materiaalia ja tiloja 1 momentissa tarkoitettu suojelu koskee. Muutos mahdollistaisi jo rauhan aikana esimerkiksi pelastustoimen viranomaisten ajoneuvokaluston merkitsemisen tunnuksella esimerkiksi uusia ajoneuvoja hankittaessa, jos sisäministeriö olisi antanut siihen suostumuksensa eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain 5 §:n 2 momentin mukaisesti.

Väestönsuojelun henkilökortti tulisi ehdotetun muutoksen myötä myöntää sopimusmääräysten mukaisesti väestönsuojelutehtäviä hoitavalle henkilöstölle, jotka toimivat miehityksillä alueilla ja alueilla, joilla taisteluja käydään tai saatetaan käydä. Väestönsuojelutehtävissä toimivat siviilihenkilöt tulee voida tunnistaa väestönsuojelun kansainvälisestä tunnuksesta ja henkilökortista, joka vahvistaa heidän asemansa.

11 luku **Väestönsuojat**

71 §. *Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi liittyen kerrosalan laskemiseen väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta tarkasteltaessa. Voimassa olevassa pelastuslaissa rakennuksen kokoa tarkastellaan kerrosalana. Ehdotuksessa tarkennettaisiin rakennuksen kerrosalamääritelmää siten, että kerrosalana käytettäisiin samaa kerrosalaa, joka lasketaan rakennuksen rakennusoikeuteen. Esityksen mukaan kerrosalalla tarkoitettaisiin pinta-alaa, josta olisi vähennetty rakentamislain 9 §:n 2 momentissa mainitut pinta-alat, joilla rakennettavaksi sallitun kerrosalan voisi ylittää.

Rakentamislain 9 §:n 2 momentin mukaan rakennuksen kerrosalaan lasketaan kerrosten alat ulkoseinien ulkopinnan mukaan laskettuina ja se kellarikerroksen tai ullakon ala, johon sijoitetaan tai voidaan näiden tilojen sijainnin, yhteyksien, koon, valoisuuden ja muiden ominaisuuksien vuoksi sijoittaa rakennuksen pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaisia tiloja.

---

⁵ <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/api-1977/article-66/commentary/1987>

Edelleen rakentamislain 9 §:n 2 momentin mukaan rakennettavaksi sallitun kerrosalan saa ylittää ulkoseinän paksuuden 250 millimetriä ylittävältä osalta, huoneistoa rajaavan sisäseinän paksuuden 200 millimetriä ylittävän osan, sekä väestönsuojan ja taloteknisten järjestelmien edellyttämän kuilun, hormin tai yleisiin tiloihin avautuvan teknisen tilan rakentamiseen tarvittavan pinta-alan verran. Rakentamislaisissa syntyy näin kaksi kerrosalaa, rakennuksen kerrosala sekä rakennuksen rakennusoikeuteen laskettu kerrosala. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ja kokoa määriteltäessä on tarkoituksenmukaista käyttää rakentamispaikan rakennusoikeuteen käytettyä kerrosalaa, josta on tehty edellä mainitut vähennykset. Muutoksen kautta yhdenmuikaistetaan viranomaiskäytäntöjä siten kuin on alun perin tarkoitettu.

73 §. Poikkeus väestönsuojan rakentamis- ja kunnostamisvelvollisuudesta. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan ehdotetun pykälän sisältöä.

Pykälän 1 momentin 1 kohta vastaisi voimassa olevan pelastuslain 73 §:n sisältöä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa ehdotetaan, että pelastuslain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koskisi Puolustusvoimien käyttöön välittömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavia rakennuksia, jotka ovat aseellisen selkkauksen tai sodan aikana erityisessä vaarassa joutua vihollisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi.

Voimassa olevan pelastuslain 71 §:n mukaan rakennuksen omistajan on uudisrakentamisen yhteydessä tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen väestönsuoja, jonka suuruudeltaan voidaan arvioida riittävän rakennuksessa asuvia, pysyvästi työskenteleviä tai muutoin oleskeleviä henkilöitä varten. Pykälän velvoite koskee myös Puolustusvoimille välittömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavia rakennuksia. Nämä rakennukset ovat pääsääntöisesti kuitenkin sotilaskohteina sellaisia, jotka aseellisen selkkauksen tai sodan aikana ovat erityisessä vaarassa joutua vihollisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi (sotilaskohde).

Väestönsuoja nauttii Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan mukaista erityissuojelua, jolloin pelastuslain tarkoittaman väestönsuojan rakentaminen sotilaskohteeseen ja ylläpitäminen sotilaskohteessa on ristiriidassa Geneven sopimusten kanssa. Väestöä ei tule suojata sotilaskohteeseen.

Rakentamislain 1 §:n 3 momentin mukaan Puolustusvoimien valtion kiinteistövarallisuuteen luettaviin tai muutoin valtion käyttöä palveleviin, välittömästi puolustustarkoituksiin liittyviin rakennus- tai rakentamiskohteisiin ei sovelleta rakentamislain rakentamista koskevia lupia koskevia säännöksiä. Myöskään rakentamisen viranomaisvalvontaa ja rekisterinpitoa koskevia säännöksiä ei sovelleta puolustustarkoitusta varten tapahtuvaan rakentamiseen.

Puolustusvoimat määrittelee puolustustarkoitusta varten olevien sotilaskohteiden rakenteellisen suojauksen (suojarakentaminen) sotilaalliseen uhka-arvioon perustuen. Tämä edellyttää usein huomattavasti parempaa rakenteellista suojausta kuin mitä pelastuslaki ja sen nojalla annetut säädökset säätävät. Suojarakentamisen vaatimuksina näissä kohteissa ei voi käyttää sellaisenaan pelastuslain mukaisia vaatimuksia väestönsuojan rakenteellisista ja muista vaatimuksista. Tästä huolimatta edellä mainittuihin kohteisiin rakennetaan usein myös väestönsuoja pelastuslain 71 §:n perusteella. Suojaa ei tule kuitenkaan suunnitella eikä käyttää pelastuslain tarkoittamaan väestön suojaamiseen, koska suoja sijaitsee Puolustusvoimien kohteessa, joka on aseellisen selkkauksen tai sodan aikana erityisessä vaarassa joutua vihollisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Edellä esitetyn perusteella esitetään, että väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koskisi Puolustusvoimien käyttöön välittömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavia rakennuksia, jotka ovat aseellisen selkkauksen tai sodan aikana erityisessä vaarassa joutua vihollisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan päätöksen väestönsuojan rakentamatta jättämisestä tekisi Puolustusvoimat sotilaalliseen uhka-arvioon perustuen.

Pykälän 3 momentin mukaan 72 §:ssä säädetty väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä ei koskisi 1 momentin 2 kohdassa mainittuja rakennuksia.

76 §. Väestönsuojan toimintakunto ja käyttöönottovalmius. Pykälän 1 momentin sananmuotoa ehdotetaan tarkastettavaksi sekä nykyisen pelastuslain 12 §:n 1 momentin 5 kohdan velvoite väestönsuojan varusteiden ja laitteiden toimintakunnon pitämiseksi siirrettäisiin väestönsuojia koskevaan pelastuslain 11 lukuun. Vastuu velvoitteista säilyisi ennallaan. Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan olisi osaltaan pidettävä väestönsuojan varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettava niitä asianmukaisesti. Muutoksella selkeytettäisiin jo olemassa olevia velvoitteita, kun väestönsuojiin liittyvät säädökset olisivat samassa luvussa.

Esityksen mukaan väestönsuoja olisi pidettävä kokonaisuutena toimintakunnossa siten, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa. Momenttiin lisätty väestönsuojan käyttöönottovalmius kokonaisuutena tarkoittaisi sitä, että väestönsuojan laitteiden ja varusteiden lisäksi myös väestönsuojan rakenteiden kunto ja järjestelyt olisivat sellaiset, että väestönsuoja olisi käyttöönotettavissa 72 tunnissa. Väestönsuojan käyttöönottovalmius edellyttää, että väestönsuojan vaippa on kokonaisuudessaan tiivis myös rakenteiden osalta. Voimassa olevan lain mukaisesti väestönsuojan laitteet ja varusteet olisi pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti. Laitteiden toimintakunnossa pitäminen edellyttää säännöllistä huoltoa, jonka laitteen valmistaja on määrittänyt väestönsuojan laitteen käyttö- ja huolto-ohjeeseen. Väestönsuojan on oltava laitteineen ja varusteineen kokonaisuudessaan otettavissa käyttöön sille laissa tarkoitettulla tavalla 72 tunnin aikana, jonka jälkeen väestönsuoja antaa suojaa siellä oleskeleville asevaikutuksilta, rakennussortumilta sekä ionisoivalta säteilyltä ja myrkyllisiltä aineilta. Väestönsuojan lämpötilan, ilmanlaadun ja hygieenisen varustetason tulee olla tilan käyttötarkoitus huomioon ottaen riittävä.

Pykälän 2 momentin mukaan sisäministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan varusteiden ja laitteiden kunnossapidosta. Voimassa olevan pelastuslain 12 §:n 2 momentissa säädetään valtuutuksesta antaa sisäministeriön asetuksella tarkempia säännöksiä väestönsuojien varusteista ja laitteista. Koska väestönsuojien laitteista ja niiden tarkastuksesta säädetään esitetystä pykälästä, voidaan pelastuslain 12 §:n 1 momentin 5 kohta kumota.

76 a §. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmasta. Pelastuslain 4 §:ssä säädetään jokaisen ihmisen ja yhteisön huolellisuusvaatimuksesta asuin- ja toimintaympäristössään ja 14 §:ssä säädetään rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan velvoitteesta oma-toimiseen varautumiseen.

Pykälän 1 momentin mukaan rakennukseen, jossa on väestönsuoja, olisi laadittava väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma poikkeusoloissa toteutettavista omatoimisen varautumisen toimenpiteistä. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laatimisesta vastaisi rakennuksen haltija. Jos rakennuksessa kuten suurissa liikekeskuksissa, toimisi useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulisi laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulisi laatia käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:n 1 momentissa tarkoitettun kohteen toiminnanharjoittajan kanssa.

Voimassa olevan lain 15 §:ssä on säädetty vaatimus laatia pelastussuunnitelma. Pelastustoitimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan pelastussuunnitelmassa on selvitettävä

myös, miten pelastuslain 14 §:n mukainen omatoiminen varautuminen toteutetaan poikkeusoloissa. Käytännössä säädöksissä on edellytetty väestönsuojan käyttöönoton- ja käyttösuunnitelmaa osana pelastussuunnitelmaa. Nyt ehdotettu sääntely selkeyttää voimassa olevaa sääntelyä ja nostaa käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laatimisvelvoitteen selkeästi lain tasolle. Samalla väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma eriytetään pelastuslain 15 §:n mukaisesta pelastussuunnitelmasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman sisällöstä. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman tulisi sisältää suunnitellut toimenpiteet, joita tarvitaan väestönsuojan käyttöönottamiseksi sekä suunnitelma, kuinka väestönsuojaa käytettäisiin. Suunnitelmassa selvitetään, miten tarvittavat purkamis- ja rakentamistyöt tehdään ja mitä toimia tarvitaan, jotta väestönsuojan ilmanvaihto ja tiiveys, vesi-, lämpö- ja jätehuolto sekä sähkö, valaistus ja viestiyhteydet sekä väestönsuojan eri osa-alueet saadaan käyttökuntoon. Suunnitelmaan sisältyy lisäksi ohjeistus väestönsuojaan tuleville. Käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman kautta syntyy johtopäätös väestönsuojan materiaalisesta varautumisesta. Käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman yhteydessä suunnitellaan ja hankitaan varusteet, tarvikkeet sekä työkalut, joita tarvitaan otettaessa väestönsuoja käyttöön sekä suojauduttaessa ja käytettäessä väestönsuojaa. Käyttösuunnitelmassa tulisi huomioida myös väestönsuojan käyttö esteettömyyden ja saavutettavuuden näkökulmasta huomioida ketkä kyseistä suojaa tulisivat käyttämään. Sisällöltään ehdotettu 2 momentti vastaisi nykyisen lainsäädännön velvoitteita.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman sisällöstä. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman sisällöstä säätäminen helpottaa ja yhdenmukaistaa suunnitelmien laatimista ja yhdenmukaistaa niiden sisältöä sekä samalla sujuvoittaa pelastusviranomaisen valvontatyötä.

76 b §. *Väestönsuojan toimintakunnan tarkastaminen.* Pelastuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 76 b § väestönsuojan toimintakunnan tarkastamisesta.

Voimassa olevan pelastuslain 12 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan väestönsuojien varusteet ja laitteet on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti. Lisäksi väestönsuojien laitteiden toimintakunnan tarkastamisesta säädetään väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta annetun sisäasiainministeriön asetuksen 20 §:ssä. Asetuksen pykälän mukaan väestönsuojien laitteiden toimintakunnan varmistamiseksi ne tulee tarkastaa ja huoltaa vähintään 10 vuoden välein. Laitteiden toiminnan tarkastuksesta tulee laatia tarkastuspöytäkirja, johon tehdään merkinnät suoritetuista tarkastuksista laitekohtaisesti. Tarkastuspöytäkirja on pyydettäessä esitettävä pelastusviranomaiselle. Pelastuslain 76 §:n mukaan väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa. Käytännössä pelastuslain 76 §:n velvoitteen noudattaminen edellyttää väestönsuojien toimintakunnan säännöllistä tarkastamista.

Nykyistä lainsäädäntöä on tarpeen selkeyttää ja perustuslaki edellyttää, että tarkastusvelvollisuudesta on säädettävä lain tasolla. Väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta annetun sisäasiainministeriön asetuksen 20 §:n mukaan väestönsuojien toimintakunto tarkastetaan sen omilla laitteilla kymmenen vuoden välein sekä tehdään tarkastuksessa tehtyjen havaintojen mukaan tarvittavat kunnossapito- ja huoltotoimenpiteet. Asetuksen 20 §:n muotoilu on aiheuttanut epäselvyyttä, riittääkö väestönsuojien laitteiden toimintakunnan tarkastaminen laitekohtaisesti vai tulee tarkastukseen sisältyä väestönsuojien toimintakunnan tarkastus kokonaisuutena esimerkiksi sisältäen tiiveyskokeen.

Asetuksen 20 §:ssä mainittua "väestönsuojan laitteiden toimintakunnan varmistamista" on sisäministeriön selvitystyön (Väestönsuojien nykytila Suomessa, 2023) mukaan tehty jossain tapauksissa (37 % tarkastetuista 245 väestönsuojasta) vain laitekohtaisesti, jolloin varsinainen väestönsuojan toimintakunto ja toiminta kokonaisuutena on jäänyt tarkastamatta. Voimassa olevan asetuksen tarkoituksena on ollut, että väestönsuojan toimintakunto ja toiminta tarkastetaan kokonaisuutena.

Pykälän 1 momentin mukaan rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan olisi osaltaan huolehdittava siitä, väestönsuojan toimintakunto laitteineen, varusteineen ja tarvikkeineen sekä 76 a §:n mukaisen väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmaa tarkastettaisiin ennen rakentamislain 122 §:n mukaista loppukatselmusta tai rakentamislain 123 §:n mukaista osittaista loppukatselmusta ja tämän jälkeen kymmenen vuoden välein.

Väestönsuojan toiminnan kannalta on olennaista, että väestönsuojan ovet, luukut ja läpiviennit saadaan suljettua tiiviisti ja suojassa pidetään pientä ylipainetta sen omilla ilmanvaihtolaitteilla. Tämän toiminnallisuuden tarkastaminen on käytännössä mahdollista vain tekemällä väestönsuojaan tiiveyskoe, jossa suljetaan kaikki väestönsuojan ovet, luukut ja läpiviennit tiiviisti sekä käyttämällä suojan omaa ilmanvaihtolaitteistoa kuten oikeassa suojautumistilanteessa. Näin tarkastetaan ilmanvaihtolaitteen asianmukainen toiminta ja havaitaan väestönsuojan mahdolliset vuotokohdat. Tulosten perusteella voidaan suunnitella tarvittavat kunnossapito- ja huoltotoimenpiteet, jotta väestönsuoja saadaan jälleen toimintakuntoiseksi.

Väestönsuojan toimintakunnan tarkastuksen yhteydessä on myös tärkeää todeta, että väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet ovat sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön pelastuslain 76 §:n mukaisesti 72 tunnissa.

Pykälän 2 momentin mukaan väestönsuojan toimintakunnan tarkastuksen suorittajalla olisi oltava riittävät tiedot ja taidot tarkastuksen suorittamiseen. Tarkastuksen suorittaja vastaisi siitä, että hänellä riittävät tiedot ja taidot.

Pykälän 3 momentin mukaan väestönsuojan toimintakunnan tarkastuksesta tulisi laatia tarkastustodistus. Tarkastustodistuksessa yksilöitäisiin havainnot väestönsuojan, sen laitteiden ja varusteiden toimintakunnosta sekä väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmasta. Momentin sisältö vastaisi väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta annetun sisäasiainministeriön asetuksen 20 §:n 2 momenttia. ”Pöytäkirjan” laatimiselvöllisyydestä on säädettävä lakitasolla. Ehdotetaan, että ”pöytäkirja” -termi korvattaisiin termillä ”tarkastustodistus”. Termillä tarkastustodistus pyrittäisiin erottamaan viranomaisen tekemä pöytäkirja yksityisen toimijan tekemästä asiakirjasta. Tarkastustodistuksella ei voitaisi käyttää laissa viranomaiselle säädettyä toimivaltaa kuten antaa korjausmääräyksiä. Tarkastustodistuksessa todetaan väestönsuojan toimintakunnan tila ja rakennuksen haltija tekee tarkastustodistuksen pohjalta tarvittavat johtopäätökset. Pelastusviranomaisen voi käyttää tarkastustodistusta taustamateriaalina määräystä antaessaan pelastuslain 78 §:n mukaisen valvonnan yhteydessä.

Pelastuslain 80 §:n nojalla pelastusviranomaisella on valvontaviranomaisena oikeus saada tarvittavat asiakirjat mukaan lukien tarkastuspöytäkirja, joita se tarvitsee pelastuslain 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään.

Pykälän 4 momentin mukaan sisäministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan toimintakunnan tarkastuksen ja tarkastustodistuksen sisällöstä. Asetuksella annettavien tarkempien tietojen perusteella tarkastuksen suorittaja tietäisi tarkemmin minkä sisällöinen tarkastuksen pitäisi olla ja mitä tietoja tarkastustodistukseen tulisi kirjata.

12 luku Pelastustoimen valvontatehtävät

78 §. *Pelastuslaitoksen valvontatehtävä.* Pykälässä säädetään pelastuslaitoksen valvontatehtävästä. Pykälään olisi tarpeen tehdä lakitekkinen muutos. Muutos olisi tarpeen, koska pelastuslaitoksen valvottavista asioista säädettäisiin pelastuslain 3 luvun sijasta pelastuslain 76, 76 a ja 76 b §:ssä. Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastuslain 3 luvussa säädetään pelastussuunnitelmasta (15 §) ja väestönsuojan varusteista ja laitteista (12 §). Koska ehdotuksessa esitetään, että kyseisiä asioista säädettäisiin pelastuslain 11 luvun 76, 76 a ja 76 b §:ssä, on lain 78 §:n lakiviitauksia tarpeen tarkistaa. Valvontatehtävä ei siis olisi uusi pelastuslaitokselle, vaan pelastuslaitokset valvoisivat väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmaa vastaavalla tavalla kuin pelastuslaitokset ovat valvoneet niitä osana pelastussuunnitelmaa. Samoin myös väestönsuojien laitteet ja varusteet kuuluvat jo nykyisellään pelastuslain 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen valvonnan piirissä. Muutoin momenttiin ei tehtäisi muutoksia.

80 §. *Palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittaminen.* Pykälän 3 momenttiin esitetään lisättäväksi, että kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan olisi pyynnöstä toimitettava hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle maksutta myös pelastuslain 76 a §:n mukainen väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma sekä väestönsuojan toimintakunnon tarkastuksesta tehtävä pelastuslain 76 b §:n 3 momentin mukainen tarkastustodistus. Hyvinvointialueen pelastusviranomaisen tarvitsee kyseisiä asiakirjoja kohdentaessaan pelastuslain 78 §:n mukaista valvontaa väestönsuojiin. Muutoin momentin sisältö vastaisi voimassa olevaa momenttia.

81 a §. *Tarkastus rakennushankkeen aikana.* Pykälän 2 momentti esitetään tarkistettavaksi teknisesti siten, että viittaus maankäyttö- ja rakennuslakiin tarkistetaan viittauksiksi rakentamislakiin. Rakentamislaki on tullut voimaan 1.1.2025.

83 §. *Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavien ja valtakunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettävien kohteiden valvonta.* Nykyinen pykälän otsikko ”Puolustusvoimien salassa pidettävät kohteet” ehdotetaan muutettavaksi ”Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavat sekä valtakunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettävien kohteiden valvonta”. Ehdotettu pykälän otsikko vastaisiin paremmin ehdotetun pykälän sisältöä.

Voimassa olevan pelastuslain 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista ja lisäksi pelastuslaitoksen on valvonnan suorittamiseksi tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Lisäksi palotarkastustoiminnasta säädetään julkisen hallinnon turvallisuusverkkoiminnasta annetun lain (10/2015) 22 §:ssä. Pykälän mukaan turvallisuusverkkoon välittömästi liittyvien rakennusten, rakennelmien ja laitetilojen palotarkastuksissa noudatetaan, mitä pelastuslain 83 §:ssä säädetään puolustusvoimien hallinnassa olevien tilojen palotarkastuksista.

Pelastuslain 83 §:ään sisältyy poikkeussäännös, jonka mukaan palotarkastusvelvollisuus ei koske sellaisia Puolustusvoimien hallinnassa olevia kohteita, jotka valtakunnan turvallisuuden vuoksi on pidettävä salassa ja joiden valvontatehtävästä Puolustusvoimat on alueen pelastusviranomaiselle ilmoittanut pitävänsä huolta. Puolustusvoimat vastaa edellä mainitun säännöksen mukaan näiden kohteiden palotarkastuksista.

On kuitenkin tulkinnanvaraista, koskeeko pelastuslain 83 §:n säännös turvallisuusverkkoon liittyviä rakennuksia, rakennelmia ja laitetiloja, koska nämä eivät ole yksinomaan Puolustusvoimien hallinnassa olevia kohteita. Huomattava osa kohteista ei ole Puolustusvoimien hallinnassa olevissa tiloissa. Turvallisuusverkkoon välittömästi liittyviä rakennuksia, rakennelmia ja laitetiloja koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä tietoja esimerkiksi valtakunnan turvallisuuden tai

jonkin muun laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden vuoksi. Edellä mainittujen seikkojen takia palotarkastuksia koskeva poikkeusmenettely on tarpeellinen.

Voimassa oleva pelastuslain 83 § rajaa Puolustusvoimien valvontatehtävän koskemaan ainoastaan Puolustusvoimien hallinnassa olevia kohteita. Pelastuslain 83 § ja julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain 22 § ovat tältä osin ristiriidassa keskenään.

Pykälän 1 momentin mukaan Puolustusvoimat huolehtisi pelastustoimen valvontatehtävän suorittamisesta niissä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa, joista se olisi hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle ilmoittanut pitävänsä huolta sekä kohteissa, jotka valtakunnan turvallisuuden vuoksi olisi pidettävä salassa ja tehtävä olisi muussa lainsäädännöllä osoitettu Puolustusvoimille.

Ehdotetulla 1 momentin muutoksilla korjaantuisi pelastuslain 83 §:n ja julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain 22 §:n välillä oleva tulkinnanvaraisuus ja ehdotettu muutos tukisi käytännössä noudatettavaa toimintatapaa. Lisäksi momentti mahdollistaisi myös muiden valtakunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettävien kohteiden pelastustoimen valvontatehtävän osoittamisen puolustusvoimille, jos se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Kyseen tulisivat ne keskeiset tilat ja kohteet, jotka ovat yhteiskunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettäviä.

Pykälässä käytettäisiin termin "*palotarkastus*" sijaan laissa laajempaa käsitettä "*pelastustoimen valvontatehtävä*". Valvontatehtävä on laajempi onnettomuuksien ehkäisyn ja varautumisen kokonaisuus, jonka yksi osa on palotarkastusten suorittaminen. Muutos vastaisi pelastuslain sisältöä.

"*Puolustusvoimien salassa pidettävät kohteet*" -ilmaisu muutettaisiin muotoon "*Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavat kohteet*". Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavista kohteista säädetään maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavista kohteista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (676/2017). Ilmaisua käytetään myös vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005). Ilmaisun käyttö myös pelastuslaissa yhtenäistäisi käytäntöä.

Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavista kohteista annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavalla kohteella tarkoitetaan sellaista maanpuolustukselle keskeistä puolustushallinnon hallinnassa olevalla alueella sijaitsevaa kohdetta, jonka paljastuminen tai tuhoutuminen aiheuttaa merkittävää vahinkoa maanpuolustukselle tai puolustushallinnolle, ja joihin pääsyä tai joista muille viranomaisille annettavia tietoja on turvallisuusyhteydestä rajoitettava.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Puolustusvoimien 1 momentissa tarkoitettusta valvontatehtävästä. Voimassa olevan pelastuslain 83 §:n mukaan tarkastustoiminnasta voidaan antaa tarkempia säännöksiä puolustusministeriön asetuksella.

14 luku **Pelastustoimen rahoitus, maksut, palkkiot ja korvaukset**

98 §. *Pelastustoimintaa varten saadun avun korvaaminen.* Pelastuslakia muutettiin lailla (436/2023) siten, että pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä säädettiin kolmiportaiseksi. Pelastustoiminnan johtaminen tapahtuu lähtökohtaisesti ja pääasiallisesti hyvinvointialueella hyvinvointialueen pelastusviranomaisen johdolla. Sen lisäksi pelastustoimintaa voidaan johtaa pelastustoiminnan yhteistyöalueella ja valtakunnallisesti sisäministeriön pelastusviranomaisen toimesta.

Pelastuslain 34 §:ää muutettiin lailla (436/2023) siten, että 34 §:n 3 momentin mukaan pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen yhteistyöalueella ottaa tilanteen johtaaksensa, jos se on välttämätöntä yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvan pelastustoiminnan yhteensovittamiseksi ja 34 §:n 4 momentin mukaan sisäministeriön pelastusviranomaisen voi ottaa tilanteen johtaaksensa, jos se on välttämätöntä tarvittavien valtakunnallisten järjestelyjen, onnettomuuden laadun tai laajuuden takia. Tällöin sisäministeriön pelastusviranomaisen vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Sisäministeriön pelastusviranomaisella on lisäksi oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä ja määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan. Samassa yhteydessä muutettiin pelastustoimintaa varten saadun avun korvaamisesta säädettyä pelastuslain 98 §:ää siten, että 98 §:n 2 momentin mukaan mitä 98 §:n 1 momentissa säädetään, koskee myös tilannetta, jossa avun pyytäminen perustuu yhteistyösuunnitelmaan tai pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen määräykseen.

Muutettaessa 98 §:n 2 momenttia jäi ”epähuomiossa” säätämättä korvausvelvollisuudesta siinä tapauksessa, että apu perustuu valtion pelastusviranomaisen määräykseen. Lailla (436/2023) säädettyä 98 §:n 2 momenttia voidaan myös pitää lähinnä informatiivisena ja tarkentavana säännöksenä, koska pelastuslain 98 §:n 1 momentin mukaan pelastuslaitoksen toiselle pelastuslaitokselle antamasta kalusto- ja miehistöavusta sekä muusta avusta on apua saanut laitos velvollinen suorittamaan täyden korvauksen, jollei toisin sovita. Tämän mukaisesti apua saava pelastuslaitos on joka tapauksessa velvollinen korvaamaan avun, vaikka se perustuisikin valtion pelastusviranomaisen määräykseen. Nyt ehdotettu 2 momentin muutos poistaisi asiaan liittyviä mahdollisia tulkintaeroja.

15 luku **Muutoksenhaku, pakkokeinot ja rangaistukset**

105 §. Uhkasakko ja teettämisuhka. Pykänä 1 momentin 2 kohdasta poistettaisiin velvollisuus pitää väestönsuojien varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettuina ja tarkastettuina asianmukaisesti. Muutos olisi tarpeen, sillä pelastuslain 12 §:n 1 momentista ehdotetaan kumottavaksi 5 kohta. Muutoin pykälän 1 momentin 2 kohdan sisältö vastaisi voimassa olevan lain kohtaa.

Pykänä 1 momentin 5 kohtaan tehtäisiin tekninen korjaus siten, ettei siinä mainittaisi erillisiä laitosten määritelmiä vaan viitattaisiin 18 §:n 1 momentissa mainittuihin kohteisiin. Momentin 5 kohta esitetään muutettavan vastaamaan 18 §:ään esitettyä muutosta. Muutoin momentin sisältö vastaisi voimassa olevaa momenttia.

Pykänä 1 momentin 6 kohdan viittaus 19 §:ään muutettaisiin viittaukseksi 18 §:ään. Muutos olisi tarpeen, sillä pelastuslain 19 § kumottaisiin ja asiasta säädetäisiin 18 §:ssä. Koska 18 §:ään esitetyn muutoksen takia poistumisturvallisuusselvitystä ei enää tarvitsisi toimittaa rakennusvalvontaviranomaiselle, tulisi edellä mainittu velvoitteen laiminlyönti poistaa momentin 6 kohdasta tarpeettomana.

Pykänä 1 momentin 15 kohtaan tehtäisiin tekninen korjaus muuttamalla piste puolipisteeksi. Muutos olisi tarpeellinen, koska pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusia kohtia.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi *uusi 16 kohta*. Uuden 16 kohdan mukaan alueen pelastusviranomaisella olisi mahdollisuus määrätä uhkasakko ja teettämisuhka sille, joka laiminlöisi 76 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden pitää väestönsuojien varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettuina. Voimassa olevan pelastuslain 12 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan väestönsuojan laitteet ja varusteet on pidettävä toimintakunnossa ja huollettava sekä tarkastettava asianmukaisesti. Kyseisen velvoitteen laiminlyönnin hallinnollisista

pakkokeinoista säädetään 105 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Koska esityksessä ehdotetaan säädettävän väestönsuojien varusteiden ja laitteiden toimintakunnossa pitämisestä sekä niiden huoltamisesta 76 §:ssä, olisi siitä tarpeen säätää erillinen hallinnollinen pakkokeino uudessa erillisessä kohdassa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi *uusi 17 kohta*. Uuden 17 kohdan mukaan alueen pelastusviranomaisella olisi mahdollisuus määrätä uhkasakko ja teettämishukka sille, joka laiminlöisi 76 a §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma. Voimassa olevan lain mukaan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma on sisältynyt pelastuslain 15 §:n mukaiseen pelastussuunnitelmaan, jonka hallinnollisesta pakkokeinosta säädetään 105 §:n 1 momentin 4 kohdassa. Koska esityksessä ehdotetaan säädettävän laintasolla erillisessä 76 a §:ssä käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laatimisvelvoitteesta, olisi tarpeen säätää tästä erillinen hallinnollinen pakkokeino uudessa erillisessä kohdassa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi *uusi 18 kohta*. Uuden 18 kohdan mukaan alueen pelastusviranomaisella olisi mahdollisuus määrätä uhkasakko ja teettämishukka sille, joka laiminlöisi 76 b §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden väestönsuojan toimintakunnan tarkastamisesta.

Voimassa olevan pelastuslain mukaan väestönsuojan laitteiden ja varusteiden tarkastamisesta säädetään 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja siihen liittyvästä hallinnollisesta pakkokeinosta säädetään 105 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Koska esityksessä ehdotetaan säädettävän väestönsuojan toimintakunnan tarkastamisesta 76 b §:ssä, olisi siitä tarpeen säätää erillinen hallinnollinen pakkokeino uudessa erillisessä kohdassa.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Uhkasakkolain, kuten minkään muunkaan yleislain, säännöksiä ei saisi toistaa erityislaissa. Kun yleislaista ei poiketa, yleislakiin ei yleensä viitata. Aikaisemmin on ollut tapana viitata informatiivisesti uhkasakkolakiin. Nykyään viittaus uhkasakkolakiin suositellaan jätettäväksi pois. Uhkasakkolaki on kuitenkin se yleislaki, joka sisältää säännökset muun muassa uhan asettamisesta, täytäntöön panemisesta ja muutoksenhausta, ja näitä sovellettaisiin pelastuslain mukaisissa asioissa. Uhkasakkolaissa ei säädetä, mikä viranomaisen uhkan asettaa, joten siitä on aina säädettävä erityislaissa.

Voimaantulo. Pykälän sisältäisi tavanomaisen voimaantulosäännöksen. Tarkentuu myöhemmin.

Toinen momentti sisältäisi vireillä olevien asioiden siirtymäsäännöksen. Vireillä olevat asiat ratkaistaisiin vireilletulo hetken lainsäädännön mukaisesti.

7.2 Laki ajoneuvolain 30 §:n muuttamisesta

30 §. *Pelastusauto, poliisiajoneuvo, Tullin ajoneuvo ja Rajavartiolaitoksen ajoneuvo.* Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että momentti jaetaan kohtiin ja pelastusauton määritelmään lisätään uusi säännös koskien sopimuspalokuntien käytössä olevia paketti- tai henkilöautoiksi luokiteltavia pelastusautoja. Sopimuspalokunta on määritelty pelastuslain 2 a §:n 1 momentin 6 kohdassa. Esitys edistäisi osaltaan sopimuspalokuntien toimintakyvyn turvaamista, kun sopimuspalokunnan käyttöön voitaisiin hankkia pelastustehtävien hoitamiseksi tarkoituksemukaisia pelastusautoksi rekisteröityjä nelivetoisia ajoneuvoja, joissa on avoin tai katettu lava (avolava-autoja). Ajoneuvon korityyppi on ajoneuvon tyyppi- tai yksittäishyväksynnässä tai esimerkiksi rekisteröintikatsastuksessa todettava ominaisuus. Ajoneuvon teknisinä tietoina ajoneuvon korityyppi ja korityyppien yhteydessä käytettävien tunnusten täydennysnumerot kertovat myös ajoneuvon avolavarakenteesta. Kuitenkin edellä mainitut tiedot voivat poiketa

ajoneuvokohtaisesti, mikä johtuu ajoneuvojen eri valmistus- ja hyväksyntätavoista tai puutteista tiedoissa. Ajoneuvoyksilön ominaisuudet lopulta määrittävät korityypin ja esimerkiksi, jos avolava-autossa on kiinteä kuomu avolavan päällä, saattaa se täyttää umpikorisen ajoneuvon määritelmän. Esityksen tavoitteet huomioiden on kuitenkin tarpeen mahdollistaa, että sopimuspalokunnan pelastusautoja voisi olla avoimella sekä katetulla lavalla huolimatta siitä, mikä tarkka korityyppi rekisteritiedoissa on. Sopimuspalokunnan pelastusautona toimiva avolava-auto saisi siis olla myös katetulla lavalla riippumatta siitä, mikä korityyppi ajoneuvon rekisteritiedoissa on.

Pelastusautoksi luokittelu on merkityksellistä siitä syystä, että pelastusautot ovat ajoneuvolain 32 §:n mukaan hälytysajoneuvoja, jos ne on varustettu sinistä valoa näyttävällä vilkkuvalla varoitusvalaisimella ja hälytysajoneuvon äänimerkinantolaitteella. Hälytysajoneuvojen käyttöön tiellä liittyä tieliikennelaisissa (729/2018) säädettyjä erityisiä oikeuksia ja velvollisuuksia.

Selkeyden ja säännöksen luettavuuden vuoksi momentti jakautuisi jatkossa kohtiin. Ainoastaan momentin kolmas kohta olisi uusi ja muut kohdat vastaisivat voimassa olevaa momenttia. Momentin lopusta poistettaisiin lisäksi tarpeettomana yleisesti kaikkia pelastusautoja koskeva vaatimus siitä, että pelastusauton on oltava pelastustoimen käyttöön soveltuva. Pelastusautojen vaatimuksista säädetään jo nykyisin pelastusautoista annetulla sisäasiainministeriön asetuksella (818/2010), ja lisäksi pelastusautoja koskevia määräyksiä sisältyy ajoneuvojen erityisvalaisimista, heijastimista, heijastavista merkinnöistä sekä hälytysajoneuvojen äänimerkinantolaitteista annettuun Liikenne- ja viestintäviraston määräykseen. Pelastusajoneuvoille sallituista teknisistä poikkeuksista määrätään puolestaan autojen ja niiden perävaunujen teknisistä vaatimuksista annetussa Liikenne- ja viestintäviraston määräyksessä.

7.3 Laki autoverolain 14 §:n muuttamisesta

14 §. *Ajoneuvon rakenteen, käyttötarkoituksen tai omistuksen muutos.* Pykälässä säädetään autoveron määrästä ajoneuvolle, jonka rakennetta, käyttötarkoitusta tai omistusta on muutettu. Pykälän 1 momentin mukaan verotus toimitetaan niiden perusteiden mukaan, joita olisi sovellettava samanlaiseen käytettyyn ajoneuvoon ajankohtana, jona veroperusteen muutos tuli veroviranomaisen tietoon. Pykälän 2 momenttiin sisältyy poikkeus 1 momentista. Poikkeus koskee muun muassa eräitä ajoneuvoja, jotka on säädetty verovapaiksi kuten pelastusautoja. Pykälän 3 momenttiin sisältyvät veroetuuksien kuoleentumisaikaa koskevat säännökset. Pelastusautoille säädetty veroetuuksien kuoleentumisaika on 48 kuukautta, jonka jälkeen tällaisen ajoneuvon voi myydä ilman veroseuraamuksia.

Ajoneuvolain 30 §:n pelastusauton määritelmän laajentaminen koskemaan myös sopimuspalokuntien M- tai N-luokkaan kuuluvia avolava-autoja, tarkoittaisi, että nämä ajoneuvot olivat vapaita autoverosta autoverolain 23 §:n perusteella. Koska sopimuspalokuntien ajoneuvot olisivat yleensä yksityisten yhdistysten, säätiöiden tai yritysten omistuksessa, näiden ajoneuvojen verotuen kohdistuminen sopimuspalokunnan toimintaan voitaisiin varmistaa siten että, näihin autoihin ei sovellettaisi pelastusautojen 48 kuukauden kuoleentumisaikaa. Lava-autojen kohdalla tämä olisi tarkoituksenmukaista, koska nämä autot vastaisivat muita samantyyppisiä M- ja N-luokan henkilö- ja pakettiautoja ja autojen arvoon käytännössä sisältyy laskennallisesti verotukea 48 kuukauden kuoleentumisajan jälkeenkin.

Tämän takia sopimuspalokuntien avo-lava-autoihin ei sovellettaisi pykälän 2 ja 3 momentin laskentasääntöjä, vaan 1 momentin pääsääntöä, jonka mukaan ajoneuvo, jonka rakennetta, käyttötarkoitusta tai omistusta muutetaan, tulee verotettavaksi kuten vastaava käytettyinä maahanotu auto. Tämä tarkoittaisi, että sopimuspalokunnan tai omistajana olevan leasingyhtiön myydessä auton Liikenteen turvallisuusvirasto määräisi autoveron ajoneuvolle määritetyn yleisen

vähittäismyyntiarvon, eli verotusarvon perusteella. Autoverolain 4 luku sisältää tarkemmat säännökset verotusarvon määrittelemisestä. Ajoneuvon yleisellä vähittäismyyntiarvolla tarkoitetaan autoverolaissa hintaa, joka yhdestä samanlaisesta ajoneuvosta olisi yleisesti saatavissa myytessä se verollisena Suomen markkinoilla kuluttajan asemassa olevalle ostajalle sinä ajankohtana, jona veron suorittamisvelvollisuus syntyi. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että autoveroa ei tulisi maksettavaksi siltä ajanjaksolta, jonka ajoneuvo on ollut sopimuspalokunnan käytössä pelastusajoneuvona.

Pykälän 1 ja 4 momentit säilyisivät muuttumattomana.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Lakiehdotus 1 sisältää useita asetuksenantovaltuuksia. Esitettyjä säännöksiä ehdotetaan täydennettäväksi valtioneuvoston, sisäministeriön ja puolustusministeriön asetuksella. Suurin osa ehdotetuista asetuksenantovaltuuksista on jo voimassa olevassa pelastuslaissa.

Pelastuslakiehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset:

1) 18 §:n 5 momentin nojalla poistumisturvallisuusselvityksen laatimisesta ja päivittämisestä sekä selvityksen sisällöstä. Vastaava asetuksenantovaltuutus on voimassa olevan pelastuslain 19 §:n 4 momentissa. Pelastuslain 19 §:n 4 momentin nojalla on annettu valtioneuvoston asetus poistumisturvallisuusselvityksestä, joka jää voimaan.

2) 24 §:n 3 momentin nojalla väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisestä sekä varoittamiseen käytettävien merkkien ja menetelmien kuvauksesta ja niiden käytöstä. Kyseessä olisi uusi asetuksenantovaltuutus, joka mahdollistaisi sen, että myöhemmin voitaisiin säätää asetuksella varoittamiseen käytettävistä merkeistä. Nykyisin ei ole varoittamismerkeistä säädösten säädetty. Varoittamisessa käytettävistä merkeistä on julkaistu ohje sisäministeriön määräyskokoelmassa ”Sisäministeriön ohje väestön varoittamiseen ja käytettävistä äänimerkeistä”, Nro SMDno 2013/898, annettu 31.5.2013.

3) 27 §:n 4 momentin nojalla hyvinvointialueen, pelastuslaitoksen ja pelastusviranomaisten tehtävistä pelastustoimessa. Vastaava asetuksenantovaltuutus on voimassa olevan pelastuslain 27 §:n 5 momentissa.

4) 55 §:n 4 momentin nojalla oikaisu- ja kurinpitolautakunnasta. Vastaava asetuksenantovaltuutus on voimassa olevan pelastuslain 55 §:n 4 momentissa. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:ssä säädetään sisäministeriön hyväksymän oppilaitoksen oikaisu- ja kurinpitolautakunnasta.

5) 57 §:n 5 momentin nojalla pelastuslain 57 §:n 1 ja 4 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksesta. Vastaava asetuksenantovaltuutus on voimassa olevan pelastuslain 57 §:n 4 momentissa. Momentin asetuksenantovaltuutta on tarpeen korjata teknisesti siten, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 4 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksesta. Pelastuslakia uudistettiin vuonna 2022 (HE 184/2022 vp) siten, että 57 §:ään lisättiin uusi 2 momentti, jolloin silloiset 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi. Tästä syystä olisi tarpeen muuttaa asetuksenantovaltuus koskemaan 2 momentin sijasta 3 momenttia.

6) 64 §:n 3 momentin nojalla sisäministeriön tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa. Pykälän asetuksenantovaltuuden nojalla sisäministeriön tehtävistä voitaisiin tarkemmin säätää

valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella ei olisi tarkoitus säätää uusista tehtävistä vaan mahdollisesti tarkentaa laissa tehtäväksi säädettyjä tehtäviä.

7) 64 b §:n 3 momentin nojalla hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa. Asetuksella ei olisi tarkoitus säätää hyvinvointialueen pelastustoimelle ja pelastuslaitokselle uusista tehtävistä vaan mahdollisesti tarkentaa laissa tehtäväksi säädettyjä tehtäviä.

8) 65 a §:n 4 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten yhteistyöstä ja suunnitelmista väestönsuojeluun varautumisessa. Vastaava asetuksenantovaltuutus on voimassa olevan pelastuslain 65 §:n 6 momentissa. Sen nojalla on annettu valtioneuvoston asetus yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa (570/2024), joka jää voimaan.

9) 76 §:n 3 momentin nojalla väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman sisällöstä. Ehdotettu asetuksenantovaltuutus selkeyttäisi nykytilannetta. Laintasolla ehdotetaan selkeästi säädettäväksi väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laatimisveloite ja laissa säädettäisiin perussäännös väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman sisällöstä. Voimassa olevan pelastuslain 15 §:ssä on säädetty vaatimus laatia pelastussuunnitelma. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan pelastussuunnitelmassa on selvitettävä myös, miten pelastuslain 14 §:n mukainen omatoiminen varautuminen toteutetaan poikkeusoloissa. Käytännössä säädöksissä on edellytetty väestönsuojan käyttöönoton- ja käyttösuunnittelua osana pelastussuunnitelmaa.

Edellä mainituissa tapauksissa lainsäädäntövallan siirtämistä valtioneuvostolle voidaan pitää perusteltuna, koska laissa säädettäisiin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Lain tasolla olisi asiasta perussäännökset ja valtuutussäännökset kohdistuisivat perussäännökseen ja valtuutussäännökset olisivat ehdotuksen mukaan muotoiltu täsmällisiksi ja tarkkarajaisiksi. Valtuutussäännösten mukaisten yksityiskohtaisten säännösten ottamista lakiin ei olisi tarkoituksenmukaista, vaan lainsäädäntöteknisesti parempana ratkaisuna olisi säätää niistä valtioneuvoston asetustasolla.

Lisäksi hallituksen esityksen pelastuslakiehdotuksen mukaan sisäministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä:

1) 76 §:n 2 momentin nojalla väestönsuojan varusteiden ja laitteiden kunnossapidosta. Sisäministeriön asetuksella voitaisiin tarkemmin säätää teknisluonteisista asioista, jotka liittyvät väestönsuojan varusteiden ja laitteiden kunnossapitoon. Kyseessä oleva valtuutus ei koskisi yksityisten oikeuksista ja velvoitteista säätämistä. Vastaavan sisältöinen valtuutussäännös on voimassa olevan pelastuslain 12 §:n 2 momentissa. Väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta on annettu pelastuslain 12 ja 74 §:n nojalla sisäasianministeriön asetus väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta, joka on jää voimaan.

2) 76 b §:n 4 momentin nojalla väestönsuojan toimintakunnan tarkastuksen ja tarkastustodistuksen sisällöstä. Sisäministeriön asetuksella voitaisiin tarkemmin säätää teknisluonteisista asioista, jotka liittyvät väestönsuojan toimintakunnan tarkastukseen ja tarkastustodistuksen sisältöön. Ehdotuksessa esitetään siirrettäväksi pelastuslakiin väestönsuojan tarkastamisvelvollisuus ja pöytäkirjan laatimisvelvollisuus voimassa olevasta väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojien laitteiden kunnossapidosta annetusta sisäasianministeriön asetuksesta.

Hallituksen esityksen mukaan pelastuslain 83 §:n 2 momentin nojalla puolustusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa säädetyistä puolustusvoimien

pelastustoimen valvontatehtävistä. Koska kyseessä on rajoitettuun Puolustusvoimien ryhmään kohdistuva teknisluontoinen sääntely, olisi asiasta tarkoituksenmukaista säätää juuri puolustusministeriön asetuksella. Myös nykyisin asiasta on säädetty puolustusvoimien palotarkastustoiminnasta valtakunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettävissä kohteissa annetulla puolustusvoimien asetuksella (363/2008). Kyseinen asetusta on jätetty voimaan pelastuslain voimaantulosäännöksen 112 §:n 26 kohdan i alakohdalla.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan xx.xx.202.

10 Toimeenpano ja seuranta

Sisäministeriö vastaa hyvinvointialueiden ohjauksesta pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa todetun mukaisesti. Lain 15 §:n mukaan sisäministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan tarpeita ja uhkia vastaavien pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä. Selvityksessä hyödynnetään pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialueiden selvityksiä ja 14 §:ssä tarkoitettua Lupa- ja valvontaviraston asiantuntija-arviota.

Lainsäädännön toimeenpanoa ja vaikutuksia voidaan seurata Lupa- ja valvontaviraston asiantuntija-arvioiden ja sisäministeriön vuosittaisen selvityksen kautta, joissa pelastustoimen palveluiden ja talouden tilaa arvioidaan. Lainsäädännön muutokset liittyen esimerkiksi eri viranomaisten työnjakojen selkiyttämiseen voivat ilmetä palveluiden ja talouden tilanteen laadullisen tarkastelun ja ohjauksen tarkentumisena.

Esimerkiksi väestönsuojeluun varautumisen palvelut ja näihin liittyvät kustannukset voidaan arvioida tarkemmin ja toisaalta seurata palveluiden vaikuttavuutta lainsäädännön tarkentuessa. Nykyisin väestön varoittamisesta ei ole säädetty, vaan toiminta on ollut sisäministeriön ohjeella ohjeistamaa. Väestön varoittamiseen liittyvän lainsäädännön tarkentumisen vaikutukset voivat näyttäytyä aikaisempaa täsmällisempänä palveluiden suunnitteluna ja arviointina sekä mahdollistaa alueiden välisen palvelutuotannon vertailun. Tähän liittyviä vaikutuksia voidaan seurata esimerkiksi hyvinvointialueiden tuottaman selvityksen perusteella. Arviointia tekivät aikaisemmin aluehallintovirasto sekä sisäministeriö ja tällä hetkellä Lupa- ja valvontavirasto ja sisäministeriö, vuosittain.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Sisäministeriö asetti pelastustoimen henkilötietojen käsittelyä ja tiedonsaantioikeuksia koskevan lainsäädäntöhankkeen toimikaudeksi 20.2.2025 - 31.12.2026. Hankkeen tavoitteet ja työsuunnitelma sekä organisointi ovat asettamispäätöksen (VN/30683/2024-SM-2). Hallituksen esityksellä muutetaan pelastuslakia. Hallituksen esityksen valmisteluaineisto on saatavilla osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella SM006:00/2025. Hallituksen esitys on tarkoitettu viedä eduskuntaan vuoden 2026 aikana.

Esitys sisältää viittauksia valmiuslakiin, jonka kokonaisuudistamista koskeva hallituksen esitys on valmisteilla. Ehdotetun pelastuslain 2 §:n 5 momentti sisältää yleisen viittauksen valmiuslakiin ja 65 a §:n 3 momentin 2 kohta sisältää viittauksen valmiuslain 121 §:ään.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioehdotukseen ja tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 § sisältää sekä vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta että ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta (PeVM 25/1994 vp, s. 7). Perustuslain 6 §:n 1 momentin yleisen yhdenvertaisuuslausekkeen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Saman pykälän 2 momentin syrjintäkiellon mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Pykälän 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti ja 4 momentissa säädetään sukupuolten tasa-arvon edistämisestä.

Yleisellä yhdenvertaisuuslausekkeella ilmaistaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskeva pääperiaate. Siihen sisältyy mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa (HE 309/1993 vp, s. 42). Yleinen yhdenvertaisuuslauseke kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Lausekkeella ei kuitenkaan edellytetä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia että asetettaessa velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että siinä kohdellaan tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin muun muassa tosiasiallisen tasa-arvon edistämiseksi (HE 309/1993 vp, s. 42–43, PeVL 38/2006 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunta onkin vakiintuneesti todennut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 2/2011 vp, s. 2). Keskeistä on, voidaanko kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (PeVL 46/2006 vp, s. 2, PeVL 16/2006 vp s. 2). Valiokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, että erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä ne saa muodostua kohtuuttomiksi (PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3).

YK:n vammaissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. Vammaissopimus on tullut Suomessa voimaan 10.6.2016. Perustuslakivaliokunnan ennen tätä annetuissa lausunnoissa ilmaistut periaatteet ovat kuitenkin myös edelleen merkityksellisiä.

Vammaisuuteen perustuva syrjintä on kielletty Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohdassa.

Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Vammaissopimuksen 7 artikla turvaa vammaisten lasten yhdenvertaisuuden muiden lasten kanssa ja velvoittaa ottamaan ensisijaisesti huomioon lapsen edun kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toimissa. Sopimuspuolten tulee varmistaa, että vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa ja että heidän näkemyksilleen annetaan asianmukainen painoarvo heidän ikänsä

ja kypsyytensä mukaisesti, yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa, ja että heillä on oikeus saada vammaisuutensa ja ikänsä mukaista apua tämän oikeuden toteuttamiseksi.

Ehdotetun pelastuslain 18 §:n poistumisturvallisuutta koskevaa pykälää selkeytettäisiin vastaamaan nykytilaa ja muuttuneita säännöksiä. Sääntelyssä luovuttaisiin vanhentuneista sosiaalihuollon laitospalvelutermeistä ja selkeytettäisiin poistumisturvallisuusselvityksen tekovelvoitetta kaikissa sosiaalihuollon asumispalveluissa, jotka järjestetään laitoksessa tai palveluntuottajan tiloissa. Myös poistumisturvallisuusselvityksen sisältöä selkeytettäisiin. Nämä muutokset vahvistaisivat erityisesti sekä vammaisten henkilöiden että vammaisten lasten yhdenvertaisuutta ja heidän huomioimistaan poistumisturvallisuusselvityksen teossa, mutta myös muiden asumisessa tukea tarvitsevien henkilöiden yhdenvertaisuutta.

Lisäksi ehdotetun pelastuslain poistumisturvallisuutta koskevan sääntelyn täsmentäminen ja erityisesti ympärivuorokautisten varhaiskasvatuksen poistumisturvallisuusselvityksen laatimisvelvoitteen nostaminen lain tasolle vahvistaisi sekä lasten että vammaisten lasten yhdenvertaisuutta huomioiden lapsen tai nuoren ikä ja kehitysvaihe.

Ehdotetun pelastuslain 24 §:n 2 momentin mukaan sisäministeriö päättäisi varoittamiseen käytettävistä merkeistä ja menetelmistä. Nykyisin varoitusmerkkien antamisesta ei ole lain tasoista sääntelyä ja käytännössä varoittamisessa käytetään äänimerkkejä. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi myös muut merkit ja menetelmät, kuin vain äänimerkit. Näin ollen ehdotettu sääntely mahdollistaa monikanavaisen varoitusjärjestelmän luomisen, mikä edistäisi erityisesti vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja tiedonsaantioikeuksia.

Ehdotetun pelastuslain 64 b §:n mukaan pelastustoimen järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen ja sen pelastuslaitoksen olisi varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin voimavaroin valmiussuunnitelmin ja toiminnan etukäteisvalmisteluin. Ehdotettu pykälä ei sisältäisi uusia tehtäviä, mutta se selkeyttäisi hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtäviä väestönsuojeluun varautumisessa kokoamalla tehtävät erilliseen uuteen pykälään. Väestönsuojeluun varautumisessa tulee huomioida esimerkiksi YK:n vammaissopimus, joka velvoittaa varmistamaan vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa aseelliset selkkaukset mukaan lukien. Myös esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 38 artikla velvoittaa lasten suojelua aseellisissa selkkauksissa. Nämä edellä mainitut seikat on siten huomioitava myös valmiussuunnitelmissa ja toiminnan etukäteisvalmisteluissa ja esitys nostaa tätä velvoitetta selkeämmin esiin väestönsuojeluun varautumisessa.

Pelastuslain esitykset liittyen väestönsuojien rakentamiseen, niiden ylläpitämiseen ja käyttöön, eivät sisällä uusia velvoitteita väestönsuojien esteettömyydestä. Väestönsuojien rakenteiden osalta niiden käyttötarkoitus huomioiden ei ole tosiasiaassa mahdollista tehdä pääsyä väestönsuojaan täysin esteettömäksi esimerkiksi ovien kynnysten osalta. Väestönsuojat eivät ole selvitysten mukaan kaikilta osin varustuksen ja käytön osalta ajantasaisia eivätkä esteettömiä. Pelastuslakiin ei kuitenkaan ole lisätty uutta sääntelyä esimerkiksi väestönsuojien varustuksesta, sähköstä tai tietoliikenneyhteyksistä, jotka vaikuttavat sekä vammaisiin että vammattomiin henkilöihin. Vammaisten henkilöiden materiaaliseen varautumiseen liittyy lisäksi erityistarpeita kuten esimerkiksi katetrit, esteetön kenttä-wc ja erilaiset apuvälineet.

On kuitenkin huomattava, että esitetyn uuden pelastuslain 76 a §:n mukaan rakennukseen, jossa on väestönsuoja, on laadittava väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma poikkeusoloissa toteutettavista omatoimisen varautumisen toimenpiteistä. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman tulee sisältää toimenpiteet, joita tarvitaan väestönsuojan käyttöön ottamiseksi ja käyttämiseksi. Tämä ehdotus edistää myös erityisesti vammaisten henkilöiden

yhdenvertaisuutta ja väestönsuojien esteettömyyttä, koska rakennuksen haltijan tulee laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Suunnitelmassa on huomioitava ne henkilöt, joille väestönsuoja on tarkoitettu. Suunnitelmassa tulee esimerkiksi huomioida vammaisten henkilöiden erityistarpeet ja niihin liittyvä varustus ja esimerkiksi se, kuka avustaa vammaisen henkilöön väestönsuojaan ja siellä oleskellessa.

Omaisuu den suoja ja elinkeinonv apaus

Suomen perustuslain (731/1999) omaisuuden suojaa koskevan 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu ja 2 momentin mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Pykälän 1 momenttiin sisältyy omaisuuden suojan yleislauseke, jonka perusteella arvioidaan muun muassa omistajan käyttövapauden erilaisten rajoitusten sallittavuutta. Momentin mukainen omaisuuden suoja sisältää muun muassa omistajalle lähtökohtaisesti kuuluvan vapauden käyttää omaisuuttaan. Asiaa on käsitelty esimerkiksi perustuslakivaliokunnan lausunnoissa PeVL 10/2014 vp, PeVL 24/2012 vp ja PeVL 6/2010 vp.

Omaisuu den suojusta määrätään myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklassa, joka kuuluu seuraavasti:

”Jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan. K eneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

Edellä olevat määräykset eivät kuitenkaan saa millään tavoin heikentää valtioiden oikeutta saattaa voimaan lakeja, jotka ne katsovat välttämättömiksi omaisuuden käytön valvomiseksi yleisen edun nimissä tai taatakseen verojen tai muiden maksujen tai sakkojen maksamisen”.

Lakiesityksen 76 a §:ssä säädettäisiin velvollisuus väestönsuojan haltijalle laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma. Lisäksi lakiesityksen 76 b §:ssä esitetään, että rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan olisi osaltaan huolehdittava siitä, että väestönsuojan tiiveys ja toimintakunto laitteineen, varusteineen ja tarvikkeineen sekä 76 a §:n mukaisen väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma tarkastetaan. Edellä mainitut velvoitteet ovat olemassa jo voimassa olevassa lainsäädännössä, joten ne eivät muuta voimassa olevaa perusoikeuksien tilaa.

Ehdotusta ei voida pitää ongelmallisena perustuslain omaisuuden suojaa koskevan 15 §:n tai elinkeinonv apautta koskevan 18 §:n kannalta.

Oikeusturva ja rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei teko hetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin teko hetkellä on laissa säädetty.

Laillisuusperiaatteen katsotaan edellyttävän täsmällisiä rangaistussäännöksiä. Pelastuslain rangaistuksista säädetään 106 §:ssä. Edellä mainittuun pykälään ei ehdoteta nyt muutoksia, mutta sen sijaan olisi tarpeen päivittää 105 §:ää. Ehdotetun lain 105 §:ssä yksilöitäisiin pykäläviitauksin uhkasakon ja teettämisuhan alaiset teot ja laiminlyönnit. Rangaistuksenluonteisina hallinnollisena seuraamuksena ei ole pidettävä hallintopakon keinoja kuten turvaamistoimia ja uhkasakkoa (KHO 2016:96).

Viranomaisten toimivaltuudet

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslakivaliokunta on viranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä arvioidessaan pitänyt arvion lähtökohtana sitä, että viranomaisen toimivaltuuksien sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kannalta (PeVL 21/2024 vp, s. 2 ja PeVL 51/2006 vp, s. 2/I). Julkisen vallan käytön tulee momentin mukaan perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee olla aina palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen (PeVL 21/2024 vp, s. 2 ja HE 1/1998 vp, s. 74/II). Lailla säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta. Toimivaltasääntely on valiokunnan käsityksen mukaan yleensä merkityksellistä myös perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien näkökulmasta (PeVL 17/2025 vp ja PeVL 51/2006 vp, s. 2/I).

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kannalta. Esityksessä on pyritty selkeyttämään eri viranomaisten toimivaltuuksia (64, 64 a ja 64 b §) ja velvollisuuksia (24 ja 66 §) säätämällä eri viranomaisten tehtävistä erillisissä pykälissä. Esitykseen sisältyvät lainsäädäntömuutokset eivät sisällä uusia tehtäviä eri viranomaisille.

Voimassa olevan pelastuslain 64 §:n mukaiset velvollisuudet koskevat samansisältöisinä sisäministeriötä, hyvinvointialueiden pelastustointia sekä Lupa- ja valvontavirastoa. Työnjaon selkeyttämiseksi ehdotetaan, että kunkin viranomaisen väestönsuojelun varautumistyöstä säädettäisiin erillisissä pykälissä siten, että sisäministeriön tehtävistä säädettäisiin 64 §:ssä, Lupa- ja valvontaviraston tehtävistä säädettäisiin 64 a §:ssä ja hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen tehtävistä säädettäisiin 64 b §:ssä. Ehdotetulla muutoksella olisi tarkoitus selkeyttää eri viranomaisten työnjakoa niin, että eri viranomaiset voisivat laista saada entistä täsmällisemmin selville omat toimivaltuudet ja myös muiden viranomaisten toimivaltuudet.

Pelastuslaitoksen valvontatehtävän piiriin tuotaisiin 78 §:ssä 76–76 b §:n säännösten noudattaminen. Kyseessä ei kuitenkaan olisi uusi pelastuslaitoksen valvontatehtävä, vaan muutos olisi lakitekkinen. Ehdotettujen muutosten takia pelastuslaitoksen valvottavista asioista säädettäisiin pelastuslain kolme luvun sijasta pelastuslain 76, 76 a ja 76 b §:ssä. Koska ehdotuksessa esitetään, että kyseisiä asioista säädettäisiin pelastuslain 11 luvun 76, 76 a ja 76 b §:ssä, on lain 78 §:n lakiviitauksia tarpeen tarkistaa. Valvontatehtävä ei siis olisi uusi pelastuslaitokselle, vaan pelastuslaitokset valvoisivat väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmaa vastaavalla tavalla kuin pelastuslaitokset ovat valvoneet niitä osana pelastussuunnitelmaa. Samoin myös väestönsuojien laitteet ja varusteet kuuluvat jo nykyisellään pelastuslain 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen valvonnan piirissä. Valvontapykälässä yksilöitäisiin tarkasti valvontaviranomaisen valvontavelvollisuus.

Sisäministeriön vastaisi 24 §:n mukaan valtakunnallisesta väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta. Pelastuslain 23 §:n mukaan jo nykyisellään sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista

valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä sekä huolehtii muista sisäministeriölle pelastuslaissa säädettyistä tehtävistä. Väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen järjestelmän tulisi olla valtakunnallisesti yhdenmukainen, jotta väestöä voitaisiin kohdella tasapuolisesti, ja jotta mahdollistettaisiin mahdollisimman lyhyt varoittamisen viive sekä tavoitavuus. Tämä olisi ehdoton edellytys muun muassa varautumisessa väestön varoittamiseen ilmasta uhkaavasta vaarasta (ilmahälytys). Ehdotetulla muutoksella parannettaisiin samalla myös väestön varoittamista normaalioloissa, suuronnettomuuksissa ja häiriötilanteissa. Väestön turvallisuuden takaamiseksi on myös tärkeää, että väestöä pystytään varoittamaan yleisesti tunnetuilla merkeillä ja menetelmillä. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen mukaan lukien oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen (PeVL 44/2022 vp, kappale 14). Sääntelyn tavoitteet liittyvät osaltaan myös perustuslain 7 §:n mukaisen henkilökohtaiseen turvallisuuden takaamiseen.

Esityksessä täsmennettäisiin Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan toimeenpanoa. Ehdotetun 66 §:n 3 momentin mukaan kukin viranomaisella huolehtii vastuullaan olevan väestönsuojelutehtävistä huolehtivan henkilöstön sekä väestönsuojelutehtävissä käytettävien rakennusten ja materiaalien merkitsemisestä väestönsuojelun kansainvälisellä tunnuksella siten kuin eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnuksien käytöstä annetun lain 5 §:ssä säädetään. Lisäksi kukin viranomaisella myöntäisi vastuullaan olevalle 1 momentissa tarkoitettulle siviilihenkilölle henkilökortin. Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan 66 artiklan velvoitteista ei ole kansallista sääntelyä, mutta niistä olisi perusteltua säätää lain tasolla, jotta viranomaisten vastuut eivät jäisi epäselviksi. Vaikka väestönsuojelun henkilökortin myöntäminen sekä henkilöstön, materiaalien ja rakennusten merkitseminen ei ole rauhan aikana välttämätöntä, siitä tulisi kuitenkin huolehtia aseellisen konfliktin aikana. Lain tasoinen sääntely mahdollistaisi jo rauhan aikana esimerkiksi pelastustoimen viranomaisten uusien ajoneuvojen merkitsemisen väestönsuojelutunnuksella.

Pelastuslaissa säädetty velvollisuudet saatetaan esityksessä kattavasti valvontaviranomaisten valvontaan (78 §). Valvontaviranomaisella voi 105 §:n mukaisesti määräajassa velvoittaa oikaisemaan sen, mitä on tehty pelastuslain vastaisesti tai lyöty laimin. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla 105 §:n 2 momentin mukaisesti. Nämä säännökset soveltuisivat myös ehdotettujen 76–76 b §:n valvontaan.

Oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen mukaan lukien oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen (PeVL 44/2022 vp, kappale 14). Sääntelyn tavoitteet liittyvät osaltaan myös perustuslain 7 §:n mukaisen henkilökohtaiseen turvallisuuden takaamiseen. Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Kyseisellä säännöksellä ja siitä aiheutuvilla velvoitteilla on kaksi ulottuvuutta. Julkisen vallan on toisaalta itse pidättäytyttävä loukkaamasta näitä oikeuksia, mutta sen on myös luotava olosuhteet, joissa kyseiset perusoikeudet nauttivat suojaa yksityisiä loukkauksia vastaan. Erityisesti henkilökohtainen turvallisuus korostaa julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita yhteiskunnan jäsenten suojaamiseksi heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta. Viranomaisen laiminlyönti toteuttaa vaaran torjumiseksi siltä olosuhteiden valossa edellytettäviä toimenpiteitä voi merkitä mainitun oikeuden loukkausta. Yksilön oikeus elämään on perusoikeuksista tärkein.

Ehdotetun lain 24 §:llä on vaikutuksia perustuslain 7 §:n mukaisiin oikeuksiin, koska valtakunnallisella väestön varoittamisella ja vaaratiedottamisella arvioidaan olevan vaikutusta yksilön oikeuteen elämään. Sääntelyehdotus mahdollistaa monikanavaisen väestön varoittamisjärjestelmän toteuttamisen ja mahdollistaa vaaratiedottamisen esteettömyyden parantamisen.

Ehdotetulla pelastuslain 66 §:n 3 momentin lisäyksellä ei ole vaikutusta perus- ja ihmisoikeuksien nykytilaan, koska Suomi on ratifioinut Geneven yleissopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan ja ne ovat jo nykyisi Suomea velvoittavaa lainsäädäntöä. Esityksessä täsmennettäisiin Geneven yleissopimuksen I lisäpöytäkirjan toimeenpanoa.

Yhdenvertaisuutta käsittelevässä kohdassa todettu liittyy myös henkilökohtaiseen turvallisuuteen erityisesti väestönsuojelun osalta.

Asetuksen antaminen ja lainsäädäntövallan siirtäminen

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotukseen sisältyy säännöksiä, joita on tarkasteltava asetuksen antamista ja lainsäädäntövallan siirtämistä koskevan perustuslain 80 §:n kannalta. Perustuslain 80 §:n mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Valtioneuvosto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Ministeriölle ei saa antaa asetuksenantovaltaa asiassa, joka yhteiskunnallisen merkityksensä vuoksi kuuluu valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi perustuslain 67 §:n mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään edellyttänyt, että valtuuden on oltava täsmällinen ja tarkkarajainen (PeVL 11/2023 vp, PeVL 106/2022 vp, s. 6, PeVL 38/2013 vp, s. 3—4, PeVL 10/2014 vp, s. 5—6, PeVL 11/2014 vp, s. 3, PeVL 7/2005 vp, s. 10, PeVL 29/2004 vp, s. 3/II, PeVL 40/2002 vp, s. 7/I).

Perustuslain 80 §:n takia on olennaista, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa ja että valtuus on syytä sijoittaa pääsääntöisesti lain asianomaisen perussäännöksen yhteyteen (PeVL 74/2022 vp, s. 2—3 lausuntoviittauksineen).

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on myös tuotu esiin perustuslain 80 §:n 1 momentin eräänä lähtökohtana se, että ministeriölle voidaan osoittaa asetuksenantovaltaa lähinnä tekniluonteisissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäishekoissa asioissa (PeVL 33/2004 vp, s. 6).

Valtuutussäännökset on sijoitettu ja asiallisesti kytketty säänneltävää asiaa koskevaan pykälään. Pelastuslakiehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 18 §:n 4 momentin, 24 §:n 3 momentin, 27 §:n 3 momentin, 57 §:n 5 momentin, 64 §:n 3 momentin, 64 b §:n 3 momentin, 65 a §:n 4 momentin ja 76 §:n 4 momentin nojalla. Lisäksi pelastuslakiehdotuksen mukaan sisäministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 76 §:n 4 momentin ja 76 b §:n 4 momentin nojalla. Hallituksen esityksen mukaan pelastuslain 83 §:n 2 momentin nojalla puolustusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 83 §:n 1 momentissa säädetystä puolustusvoimien pelastustoimen valvontatehtävästä. Esityksen kohdassa ”Lakia alemman asteinen sääntely” valtuutukset on kuvattu yksityiskohtaisesti.

Esitetyt valtuudet on kuvattu täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Esitetyt valtuudet kohdistuvat perussäännökseen ja siten on valtuuden laajuutta saatu rajattu niin, etteivät ne ole liian avoimia. Sisäministeriölle ja puolustusministeriölle annettavat valtuudet koskisivat tekniluonteisia asiakokonaisuuksia, joiden merkitys ei edellytä käsittelyä valtioneuvostossa. Esitys vahvistaisi

lainsäädännön perustuslainmukaisuutta, koska esityksellä saatettaisiin riittävä perussäännös ja tarkkarajainen sekä täsmällinen valtuutus laintasolle.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

pelastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan pelastuslain (379/2011) 19 § ja 105 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 2 a §:n 1 momentin 2 kohta laissa 1353/2018, 19 § osaksi laeissa 616/2022 ja 754/2023,

muutetaan 1 §, 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 2 §:n 2 momentin 3 kohta, 2 §:n 5 momentti, 2 a §:n 1 momentin 1–3 ja 6 kohta, 12 §, 15 §:n 1 momentti, 17 §:n 2 momentti, 18 § ja sen otsikko, 20 §:n 2 momentti, 27 §, 30 §:n 1 momentti, 32 §:n 1 momentti, 36 b §:n 1 momentti, 40 §:n 1 momentti, 42 §:n 2 momentti, 57 §:n 4 momentti, 64 § ja sen otsikko, 65 § ja sen otsikko, 66 §:n 1 momentti, 71 § 2 momentti, 73 §, 76 §, 78 §:n 1 momentti, 80 §:n 3 momentti, 81 a §:n 2 momentti, 83 § ja sen otsikko, 98 §:n 2 momentti ja 105 §:n 1 momentin 2, 5, 6 ja 15 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 1 §, 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 2 §:n 2 momentin 3 kohta, 2 §:n 5 momentti, 2 a §:n 1 momentin 1–3 ja 6 kohta, 57 §:n 4 momentti, 64 § ja sen otsikko, 66 §:n 1 momentti ja 71 § 2 momentti laissa 1353/2018, 65 § ja sen otsikko laissa 1353/2018 ja 616/2022, 18 § osaksi laissa 616/2022, 27 § ja 30 §:n 1 momentti laissa 616/2022 ja 436/2023, 20 §:n 2 momentti, 42 §:n 2 momentti, 80 §:n 3 momentti ja 83 § ja sen otsikko laissa 616/2022, 36 b §:n 1 momentti, ja 81 a §:n 2 momentti ja 98 §:n 2 momentti laissa 436/2023, 40 §:n 1 momentti laissa 563/2023, 73 § laissa 754/2023, 105 §:n 1 momentin 2, 5, 6 ja 15 kohta laissa 739/2021 ja 754/2023, ja

lisätään 2 §:n 1 momenttiin uusi 6 kohta, uusi 6 a §, uusi 24 §, uusi 57 §:ään 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, uusi 64 a, uusi 64 b, 65 a §, 66 §:ään uusi 3 momentti, uusi 76 a §, uusi 76 b § ja 105 §:n 1 momenttiin uusi 16–18 kohta sellaisena kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentti laissa 1353/2018, 57 § laissa 1353/2018 ja 105 §:n 1 momentti laissa 754/2023, seuraavasti:

1 §

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan ja vaaran uhatessa väestöä varoitetaan ja suojataan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

2 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta:

---

5) osallistua pelastustoiminnan tehtäviin, osallistua väestönsuojeluun varautumiseen ja väestönsuojelukoulutukseen;

6) Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan (SopS 82/1980) edellyttämän suojelun toimeenpanoon varautumisessa.

Tässä laissa säädetään lisäksi:

---

3) pelastustoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen toimivallasta pelastustoimessa;

4) pelastustoimen viranomaisten tehtävistä ja velvollisuuksista väestönsuojeluun varautumisessa.

Tämän lain mukainen toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain (1552/2011) mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen viranomaisten ja pelastusviranomaisten erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

2 a §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *pelastustoimella* tehtäväalaa, joka koostuu tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisystä sekä pelastustoiminnasta, väestönsuojelusta sekä niihin varautumisesta;

2) *pelastustoimen viranomaisella* pelastustoimen järjestämisestä vastaavaa hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunkia sekä niiden pelastuslaitoksia, sisäministeriötä ja Lupa- ja valvontavirastoa;

3) *suojaväistöllä* pelastusviranomaisen määräyksestä tulipalon tai muun onnettomuuden tai muun välittömän vaaran vuoksi ihmisten ja omaisuuden kiireellistä siirtämistä niiden suojaamiseksi;

---

6) *sopimuspalokunnalla* pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt hyvinvointialueen kanssa sopimuksen pelastustoimeen kuuluvien tehtävien hoitamisesta;

6 a §

Avotulen tekemistä koskeva poikkeus

Se, mitä säädetään 6 §:ssä avotulen tekemisestä, ei koske räjähteiden käyttöä maanpuolustus-tehtävään kuuluvassa sotilaskoulutuksessa eikä rajaturvallisuustehtävään kuuluvassa koulutuksessa Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle pysyvästi osoitetuilla alueilla eikä sotilas- tai siviiliräjähteiden raivaamisessa, jos toiminta on Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle laissa säädettyjen tehtävien kannalta tai yleisen turvallisuuden vuoksi välttämätöntä eikä sitä voida toteuttaa muulla tavoin.

Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen tulee 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa arvioida toiminnan riskit, ilmoittaa toiminnasta ennakolta pelastuslaitokselle, ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin syttymisvaaran ehkäisemiseksi ja varautua sammutustoimintaan.

Hyvinvointialueen pelastusviranomaisella on oikeus määrätä 2 momentissa tarkoitettun ilmoituksen saatuaan toimenpiteistä syttymisvaaran ehkäisemiseksi ja sammutustoimintaan varautumiseksi, kieltää sekä keskeyttää toiminta, jos se aiheuttaa olosuhteiden tai muun syyn vuoksi merkittävää uhkaa alueelle tai sen ympäristölle.

Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos vastaa 1 momentissa tarkoitettussa koulutustoiminnassa välittömästi syttyneiden tulipalojen sammutuskustannuksista.

12 §

Laitteiden kunnossapito

Seuraavat tässä laissa tai muissa säädöksissä vaaditut tai viranomaisten määräämät varusteet ja laitteet on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti:

- 1) sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto;
- 2) sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet;
- 3) palonilmaisu-, hälytys- ja muut onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet;
- 4) poistumisreittien opasteet ja valaistus.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista velvoitteista vastaa rakennuksen yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyiden osalta rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja osaltaan sekä huoneiston haltija hallinnassaan olevien tilojen osalta.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista sekä kunnossapito-ohjelmasta;
- 2) toimenpiteiden kirjaamisesta.

15 §

Pelastussuunnitelma

Rakennukseen tai muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma 14 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä. Pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen tai kohteen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulee laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia rakennuksen pelastussuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan kanssa.

---

17 §

Palovaroittimet

Majoitustiloissa sekä 18 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa kohteissa 1 ja 2 momentissa rakennuksen omistajalle säädetty velvollisuus on toiminnanharjoittajalla.

---

18 §

Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys

Sairaalassa, terveydenhuollon laitoshoidossa, sosiaalihuollon laitospalvelussa ja toiminnanharjoittajan tiloissa toteutetussa asumispalveluyksikössä, ympärivuorokautisessa varhaiskasvatuksessa sekä suljetussa rangaistuslaitoksessa tai poliisin säilytystilassa, toiminnanharjoittajan on laadittava selvitys poistumisturvallisuudesta (*poistumisturvallisuusselvitys*).

Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan tässä pykälässä palvelun järjestämisestä tai tuottamisesta vastaavaa julkisoikeudellista yhteisöä sekä yksityistä yritystä ja muuta yhteisöä.

Poistumisturvallisuusselvityksen on sisällettävä selvitys toimenpiteistä ja poistumisjärjestelyistä, joilla varaudutaan ja varmistetaan potilaiden ja asiakkaiden itsenäinen tai avustettu poistuminen tulipalossa ja muussa vaaratilanteessa huomioiden rakennuksen tai tilan käyttötarkoitus, laitoksen tai yksikön potilaiden ja asiakkaiden toimintakyky sekä rakennukseen tai yksikköön ja muuhun poistumisturvallisuuteen vaikuttavat tekijät. Rakentamisluvan yhteydessä kohteeseen laadittu turvallisuusselvitys vastaa poistumisturvallisuusselvitystä.

Poistumisturvallisuusselvitys on laadittava ennen toiminnan aloittamista ja se on päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein tai toiminnan muuttuessa olennaisesti.

Poistumisturvallisuusselvitys ja sen muutokset on toimitettava hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua arvioon tekemistä varten.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä poistumisturvallisuusselvityksen laatimisesta, selvityksen sisällöstä ja sen päivittämisestä.

20 §

Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma

---

Ennen 1 momentissa tarkoitettua asian ratkaisemista hyvinvointialueen pelastusviranomaisen voi velvoittaa toiminnanharjoittajan määrääjässä täydentämään 18 §:ssä tarkoitettua poistumisturvallisuusselvitystä ja toteuttamaan yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa kohteessa poistumiskokeen.

---

24 §

Väestön varoittaminen

Sisäministeriö vastaa valtakunnallisesta väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta.

Sisäministeriö päättää varoittamiseen käytettävistä merkeistä ja menetelmistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen yhteensovittamisesta sekä varoittamiseen käytettävien merkkien ja menetelmien kuvauksesta ja niiden käytöstä.

27 §

Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Pelastustoimen järjestämisestä hyvinvointialueella säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) ja pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan:

1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;

2) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;

3) ensihoitopalveluun kuuluvien palvelujen tuottamisesta;

4) osallistumisesta 38 §:ssä tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon.

Hyvinvointialue voi lisäksi tuottaa tämän lain 32 §:n mukaisia pelastustoimintaan kuuluvia palveluita hankkimalla niitä sopimuspalokunnalta tai muulta pelastusalalla toimivalta yhteisöltä siten kuin siitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyvinvointialueen, pelastuslaitoksen ja pelastusviranomaisten tehtävistä pelastustoimessa.

30 §

Sammutusvesi

Pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (*sammutusvesisuunnitelma*) yhteistyössä hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien ja hyvinvointialueen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaisissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitettussa palvelutasopäätöksessä määriteltyjä onnettomuusuhkia.

---

32 §

Pelastustoiminnan sisältö

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia. Pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, tulipalojen sammuttaminen ja uhkaavan onnettomuuden tai muun vaaran torjuminen sekä pelastustoimintaan liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

---

36 b §

Alusta ja sen lastia koskevat toimenpiteet

Jos Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä alus uppoaa, joutuu karille tai yhteentörmäyksen osapuoleksi taikka muuhun merenkulkuonnettomuuteen, saa vuodon tai konevian taikka muutoin joutuu tilaan, johon liittyy ilmeinen öljyn tai muun haitallisen aineen vuodon vaara, Rajavartiolaitos voi määrätä ryhdyttäväksi sellaisiin alukseen ja sen lastiin kohdistuviin pelastus- tai muihin toimenpiteisiin, jotka se katsoo välttämättömiksi vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä Rajavartiolaitoksen on neuvoteltava tilanteesta Liikenne- ja viestintäviraston kanssa sekä kuultava asianomaista ympäristöviranomaista, ellei tilanteen kiireellisyys muuta edellytä. Lisäksi Rajavartiolaitoksen on neuvoteltava aluksen omistajan, toimeksiannon saaneen pelastusyhtiön ja vakuutusenantajien edustajien kanssa, jos se voi tapahtua aiheuttamatta tarpeetonta viivytystä. Alukseen, josta on tullut hylky, sovelletaan merilain (674/1994) 11 a lukua.

---

40 §

Jälkiraivaus ja -vartiointi sekä jälkitorjunta

Kohteen omistaja on velvollinen huolehtimaan tulipalon tai muun onnettomuuden jälkirai-vauksesta ja -vartioinnista sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Jos muussa laissa ei toisin säädetä, kohteen omistaja on lisäksi velvollinen huolehtimaan säteilyvaaratilanteen jälkirai-vauksesta ja -vartioinnista sekä säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altis- tuksen rajoittamisesta sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Pelastustoiminnan päättymisen ajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Sen lisäksi, mitä 34 §:n 5 momentissa säädetään, pelastustoiminnan lopettamisesta on ilmoitettava öljyva- hinkojen osalta öljyvahinkojen jälkitorjunnasta vastaavalle viranomaiselle ja säteilyvaaratilan- teiden osalta Säteilyturvakeskukselle.

---

42 §

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuk- sessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, hei- dän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta hyvinvointialueen pe- lastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös hyvinvointialuetta, kuntaa, muuta jul- kisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä.

57 §

Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset

Mitä yksi momentissa säädetään ei koske pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilanne- keskuspäivystäjän tehtävissä eikä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoiminnoissa toimivia hen- kilöitä. Tällaiset henkilöt, joilla ei ole 1 momentissa säädettyä kelpoisuutta, eivät voi käyttää 36 §:ssä säädettyjä pelastusviranomaisen toimivaltuuksia.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 4 momentissa tarkoite- tuista tutkinnoista ja koulutuksesta.

64 §

Sisäministeriön tehtävät väestönsuojeluun varautumisessa

Sisäministeriö huolehtii väestönsuojeluun varautumisen valtakunnallisesta yleisestä yhteen- sovittamisesta.

Sisäministeriö huolehtii toimialaansa kuuluvasta väestönsuojelun valtakunnallisesta valmius- suunnittelusta sekä muista toimialan valtakunnallisista poikkeusolojen toiminnan etukäteisval- misteluista sekä toimialaansa kuuluvasta väestönsuojeluun varautumisen kansainvälisestä yh- teistyöstä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa.

64 a §

Lupa- ja valvontaviraston tehtävät väestönsuojeluun varautumisessa

Lupa- ja valvontavirasto tukee sisäministeriötä 64 §:ssä säädettyssä väestönsuojelun varautumistehtävissä.

64 b §

Hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen varautuminen väestönsuojeluun

Pelastustoimen järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen ja sen pelastuslaitoksen on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin voimavaroin, valmiussuunnitelmin ja toiminnan etukäteisvalmisteluin.

Hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tulee varautua väestönsuojeluun:

- 1) huolehtimalla väestönsuojelun edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista;
- 2) huolehtimalla poikkeusolojen toiminnan edellyttämästä materiaalisesta varautumisesta ja huoltovarmuudesta sekä ajoneuvojen, ja työkoneiden varaamisesta;
- 3) kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin;
- 4) varautumalla evakuoitien toimeenpanoon ja niiden johtamiseen;
- 5) huolehtimalla poikkeusolojen toiminnan edellyttämien johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta;
- 6) huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa.

65 §

Yleiset velvollisuudet väestönsuojeluun varautumisessa

Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Edellä sanottu koskee myös näiden tehtävien suorittamista varten tarpeelliseen koulutukseen osallistumista.

Kukin viranomainen huolehtii väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.

65 a §

Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa

Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Ahvenanmaan valtionvirasto huolehtii yleisesti Ahvenanmaan maakuntaa koskevien väestönsuojeluvalmistelujen ja -järjestelyjen yhteensovittamisesta.

Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista.

Edellä 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa:

1) Puolustusvoimat antaa pelastusviranomaisille sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavat tiedot sekä ilmauhkatilanteissa väestön varoittamiseksi tarvittavat tiedot ja sopii näihin liittyvistä järjestelyistä sisäministeriön kanssa;

2) sosiaali- ja terveysviranomaiset vastaavat niitä koskeissa säädöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti ensihoitopalvelun järjestämisestä sekä psykososiaalisen tuen palveluista sekä valmiuslain 121 §:n nojalla siirretyn väestön, muonituksesta ja muusta huollosta ja siirretyn väestön tilapäisestä majoittamisesta;

3) liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset ja hallinnonalan laitokset huolehtivat liikenneväylien käytön yhteistoimintakysymyksistä ja kuljetusten järjestämisestä valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettussa väestön siirtämisessä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten yhteistyöstä ja suunnitelmista väestönsuojeluun varautumisessa.

66 §

Geneven yleissopimusten mukainen suojelu

Väestönsuojelutehtäviä hoitava henkilöstö nauttii aseellisissa selkkauksissa humanitaarisia tehtäviä suorittaessaan kunnioitusta ja suojelua, josta on sovittu Geneven yleissopimuksissa (SopS 8/1955) sekä kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta ja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta tehdyssä Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan 61 artiklassa. Sama koskee artiklassa määritellyissä tehtävissä käytettävää materiaalia ja tiloja.

Kukin viranomainen huolehtii vastuullaan olevan väestönsuojelutehtävistä huolehtivan henkilöstön sekä väestönsuojelutehtävissä käytettävien rakennusten ja materiaalien merkittävästä väestönsuojelun kansainvälisellä tunnuksella siten kuin eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain (947/1979) 5 §:ssä säädetään. Lisäksi kukin viranomainen myöntää vastuullaan olevalle I momentissa tarkoitettulle siviilihenkilölle henkilökortin.

71 §

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä

Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jos sen kerrosala on vähintään 1 200 neliometriä ja siinä asutaan tai työskennellään tai oleskellaan muutoin pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusta varten väestönsuoja on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava, jos rakennuksen tai rakennusryhmän kerrosala on vähintään 1 500 neliometriä. Kerrosalalla tarkoitetaan pinta-alaa, josta on vähennetty rakentamislain (751/2023) 9 §:n 2 momentissa mainitut pinta-alat, joilla rakennettavaksi sallitun kerrosalan voi ylittää. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tontilla tai rakennuspaikalla tai yhteisessä väestönsuojassa on ennestään tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetty määrä vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja.

73 §

Poikkeus väestönsuojan rakentamis- ja kunnostamisvelvollisuudesta

Tämän lain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske:

1) maatilatalouden tuotantorakennuksia taikka olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa rakentamislupaa edellyttävää korjaus- tai muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla;

2) Puolustusvoimien käyttöön välittömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavia rakennuksia, jotka ovat aseellisen selkkauksen tai sodan aikana erityisessä vaarassa joutua vihollisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi.

Päätöksen 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun väestönsuojan rakentamatta jättämisestä tekee Puolustusvoimat sotilaalliseen uhka-arvioon perustuen.

Edellä 72 §:ssä säädetty väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus korjaus- tai muutostyön yhteydessä ei koske 1 momentin 2 kohdassa mainittuja rakennuksia.

76 §

Väestönsuojan toimintakunto ja käyttöönottovalmius

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on osaltaan pidettävä väestönsuojan varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettava niitä asianmukaisesti. Väestönsuoja on pidettävä kokonaisuutena toimintakunnossa siten, että se voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan varusteiden ja laitteiden kunnossapidosta.

76 a §

Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma

Rakennukseen, jossa on väestönsuoja, on laadittava väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma poikkeusoloissa toteutettavista omatoimisen varautumisen toimenpiteistä. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulee laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia kyseinen suunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:n 1 momentissa tarkoitettun kohteen toiminnanharjoittajan kanssa.

Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman tulee sisältää toimenpiteet, joita tarvitaan väestönsuojan käyttöön ottamiseksi ja käyttämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman sisällöstä.

76 b §

Väestönsuojan toimintakunnon tarkastaminen

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että väestönsuojan tiiveys ja toimintakunto laitteineen, varusteineen ja tarvikkeineen sekä 76 a §:n mukaisen väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma tarkastetaan ennen rakentamislain 122 §:n mukaista loppukatselmusta tai rakentamislain 123 §:n mukaista osittaista loppukatselmusta ja tämän jälkeen kymmenen vuoden välein.

Väestönsuojan toimintakunnon tarkastuksen suorittajalla on oltava riittävät tiedot ja taidot tarkastuksen suorittamiseen.

Väestönsuojan toimintakunnon tarkastuksen suorittajan tulee laatia väestönsuojan toimintakunnon tarkastuksesta tarkastustodistus. Tarkastustodistuksessa yksilöidään havainnot

väestönsuojan, sen laitteiden ja varusteiden toimintakunnosta sekä väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmasta.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan toimintakunnon tarkastuksen ja tarkastustodistuksen sisällöstä.

78 §

Pelastuslaitoksen valvontatehtävä

Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava 2 ja 3 luvun ja 76–76 b §:n säännösten noudattamista.

---

80 §

Palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittaminen

Kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on pyynnöstä toimitettava hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle maksutta 15 §:ssä tarkoitettu pelastussuunnitelma, 22 b ja 22 c §:ssä tarkoitettu suunnitelma, 76 a §:ssä tarkoitettu väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma, 76 b §:n 3 momentin mukainen väestönsuojan tarkastustodistus, ja mahdolliset muut sellaiset kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita hyvinvointialueen pelastusviranomaisen tarvitsee 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään.

---

81 a §

Tarkastus rakennushankkeen aikana

Pelastusviranomaisen laatii tarkastuksesta kirjallisen lausunnon rakennusvalvontaviranomaiselle, joka voi ryhtyä lausunnon takia tarvittaviin rakentamislain mukaisiin toimenpiteisiin. Lausunto annetaan tiedoksi rakennushankkeeseen ryhtyvälle ja tarvittaessa muille asianosaisille.

83 §

Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavien ja valtakunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettävien kohteiden valvonta

Puolustusvoimat huolehtii pelastustoimen valvontatehtävän suorittamisesta niissä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa, joista se on hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle ilmoittanut pitävänsä huolta sekä kohteissa, jotka valtakunnan turvallisuuden vuoksi on pidettävä salassa ja tehtävä on muussa lainsäädännössä osoitettu Puolustusvoimille.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Puolustusvoimien 1 momentissa tarkoitettusta valvontatehtävästä.

98 §

Pelastustoimintaa varten saadun avun korvaaminen

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös tilannetta, jossa avun pyytäminen perustuu yhteistyösuunnitelmaan tai pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen määräykseen tai sisäministeriön pelastusviranomaisen määräykseen.

---

105 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Hyvinvointialueen pelastusviranomainen tai, jos on kyse 8 kohdassa tarkoitetusta asiasta, Lupa- ja valvontavirasto taikka, jos on kyse 9 kohdassa tarkoitetusta asiasta, rakentamisluvan myöntävä viranomainen voi määräajassa velvoittaa oikaisemaan sen, mitä on tehty tämän lain vastaisesti tai lyöty laimin. Määräys voidaan antaa sille, joka:

---

2) laiminlyö 12 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden pitää sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto, sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet ja palonilmaisulaitteet sekä muut hälytys- ja onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet tai poistumisreittien opasteet ja valaistuksen toimintakunnossa sekä huollettuina ja tarkastettuina asianmukaisesti;

---

5) laiminlyö 17 §:ssä säädetyn velvollisuuden varustaa asunto, majoitustilat ja 18 §:n 1 momentin kohteisiin kuuluvat tilat palovaroittimilla tai muilla laitteilla, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat siitä;

6) laiminlyö 18 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia poistumisturvallisuusselvitys ja jättää toimittamatta sen pelastusviranomaiselle;

---

15) laiminlyö 22 a–22 c §:ssä säädetyn velvollisuuden varautua öljyvahingon tai aluskemikaalivahingon torjuntaan;

16) laiminlyö 76 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden pitää väestönsuojien varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettuina;

17) laiminlyö 76 a §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma;

18) laiminlyö 76 b §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden väestönsuojan toimintakunnan tarkastuttamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleva asia käsitellään loppuun soveltaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

ajoneuvolain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ajoneuvolain (82/2021) 30 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 493/2023,
seuraavasti:

30 §

Pelastusauto, poliisiajoneuvo, Tullin ajoneuvo ja Rajavartiolaitoksen ajoneuvo

Pelastusauto on:

- 1) pelastustoimen käyttöön erityisesti valmistettu, kokonaismassaltaan yli 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan ajoneuvo;
- 2) muu M- tai N-luokan ajoneuvo, joka on hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tai valtion pelastushallinnon viranomaisen, Pelastusopiston tai lentoaseman pitäjän hallinnassa ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin;
- 3) sopimuspalokunnan käytössä oleva kokonaismassaltaan enintään 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan nelivetoinen ajoneuvo, jossa on avoin tai katettu lava ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin;
- 4) palokunnan omistuksessa oleva miehistöauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan autoverolain (777/2020) 14 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

14 §

Ajoneuvon rakenteen, käyttötarkoituksen tai omistuksen muutos

---

Jos kyse on 23 §:ssä tarkoitettusta ambulanssista, ruumisautosta tai eläinlääkintäautosta, 25 §:ssä tarkoitettusta taksista, 26 §:ssä tarkoitettusta vammautuneen henkilön ajoneuvosta tai ajoneuvolain 30 §:n 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettusta pelastusautosta, maksuunpannaan veroa kuitenkin se määrä, joka ajoneuvosta olisi tullut sitä ensi kertaa verotettaessa kantaa täysimääräisenä verona. Verosta vähennetään ajoneuvosta jo määrätyn veron määrä taikka suoritettun veron määrä, jos ajoneuvon verosta on myönnetty 27 §:ssä tarkoitettu palautus.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua veron määrästä vähennetään yksi neljäskymmeneskahdeksasosa jokaista rekisterissäoloajan täyttä kuukautta kohti, jos kyse on ruumisautosta, eläinlääkintäautosta tai ajoneuvolain 30 §:n 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettua pelastusautosta, sekä yksi kolmaskymmeneskuudesosa jokaista rekisterissäoloajan täyttä kuukautta kohti, jos kyse on taksista, ambulanssista tai vammautuneen henkilön ajoneuvosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

pelastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan pelastuslain (379/2011) 19 § ja 105 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 2 a §:n 1 momentin 2 kohta laissa 1353/2018, 19 § osaksi laeissa 616/2022 ja 754/2023,

muutetaan 1 §, 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 2 §:n 2 momentin 3 kohta, 2 §:n 5 momentti, 2 a §:n 1 momentin 1–3 ja 6 kohta, 12 §, 15 §:n 1 momentti, 17 §:n 2 momentti, 18 § ja sen otsikko, 20 §:n 2 momentti, 27 §, 30 §:n 1 momentti, 32 §:n 1 momentti, 36 b §:n 1 momentti, 40 §:n 1 momentti, 42 §:n 2 momentti, 57 §:n 4 momentti, 64 § ja sen otsikko, 65 § ja sen otsikko, 66 §:n 1 momentti, 71 § 2 momentti, 73 §, 76 §, 78 §:n 1 momentti, 80 §:n 3 momentti, 81 a §:n 2 momentti, 83 § ja sen otsikko, 98 §:n 2 momentti ja 105 §:n 1 momentin 2, 5, 6 ja 15 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 1 §, 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 2 §:n 2 momentin 3 kohta, 2 §:n 5 momentti, 2 a §:n 1 momentin 1–3 ja 6 kohta, 57 §:n 4 momentti, 64 § ja sen otsikko, 66 §:n 1 momentti ja 71 § 2 momentti laissa 1353/2018, 65 § ja sen otsikko laissa 1353/2018 ja 616/2022, 18 § osaksi laissa 616/2022, 27 § ja 30 §:n 1 momentti laissa 616/2022 ja 436/2023, 20 §:n 2 momentti, 42 §:n 2 momentti, 80 §:n 3 momentti ja 83 § ja sen otsikko laissa 616/2022, 36 b §:n 1 momentti, ja 81 a §:n 2 momentti ja 98 §:n 2 momentti laissa 436/2023, 40 §:n 1 momentti laissa 563/2023, 73 § laissa 754/2023, 105 §:n 1 momentin 2, 5, 6 ja 15 kohta laissa 739/2021 ja 754/2023, ja

lisätään 2 §:n 1 momenttiin uusi 6 kohta, uusi 6 a §, uusi 24 §, uusi 57 §:ään 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, uusi 64 a, uusi 64 b, 65 a §, 66 §:ään uusi 3 momentti, uusi 76 a §, uusi 76 b § ja 105 §:n 1 momenttiin uusi 16–18 kohta sellaisena kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentti laissa 1353/2018, 57 § laissa 1353/2018 ja 105 §:n 1 momentti laissa 754/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain tavoite

Lain tavoite

Tämän lain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Tämän lain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan *ja vaaran uhatessa väestöä varoitetaan ja suojataan*, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta:

Tässä laissa säädetään ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta:

5) osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen.

5) osallistua pelastustoiminnan tehtäviin, osallistua väestönsuojeluun varautumiseen ja väestönsuojelukoulutukseen;

(uusi)

6) *Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan (SopS 82/1980) edellyttämän suojelun toimeenpanoon varautumisessa.*

Tässä laissa säädetään lisäksi:

Tässä laissa säädetään lisäksi:

3) pelastustoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen toimivallasta pelastustoimessa.
(uusi)

3) pelastustoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen toimivallasta pelastustoimessa;

4) *pelastustoimen viranomaisten tehtävistä ja velvollisuuksista väestönsuojeluun varautumisessa.*

Tämän lain mukainen toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain (1552/2011) mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

Tämän lain mukainen toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain (1552/2011) mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen *viranomaisten ja pelastusviranomaisten* erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

2 a §

2 a §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *pelastustoimella* tehtäväalaa, joka koostuu tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisystä sekä pelastustoiminnasta;

1) *pelastustoimella* tehtäväalaa, joka koostuu tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisystä sekä pelastustoiminnasta, *väestönsuojelusta sekä niihin varautumisesta;*

2) *pelastustoiminnalla* kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia;

2) *pelastustoimen viranomaisella pelastustoimen järjestämisestä vastaavaa hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunkia sekä niiden pelastuslaitoksia, sisäministeriötä ja Lupa- ja valvontavirastoa;*

3) *suojaväistöllä* ihmisten ja omaisuuden kiireellistä evakuointia, joka tapahtuu pelastusviranomaisen määräyksestä tulipalon tai

3) *suojaväistöllä pelastusviranomaisen määräyksestä tulipalon tai muun onnettomuuden tai muun välittömän vaaran vuoksi*

Voimassa oleva laki

muun onnettomuuden tai niiden välittömän uhan vuoksi;

6) *sopimuspalokunnalla* pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt hyvinvointialueen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta;

(uusi)

12 §

Ehdotus

ihmisten ja omaisuuden kiireellistä *siirtämistä* niiden suojaamiseksi;

6) *sopimuspalokunnalla* pelastustoimen järjestelmään kuuluvaa vapaaehtoista palokuntaa, laitospalokuntaa, teollisuuspalokuntaa tai sotilaspalokuntaa, joka on tehnyt hyvinvointialueen kanssa sopimuksen pelastustoimeen kuuluvien tehtävien hoitamisesta;

6 a §

Avotulen tekemistä koskeva poikkeus

Se, mitä säädetään 6 §:ssä avotulen tekemisestä, ei koske räjähteiden käyttöä maanpuolustustehtävään kuuluvassa sotilaskoulutuksessa eikä rajaturvallisuustehtävään kuuluvassa koulutuksessa Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle pysyvästi osoitetuilla alueilla eikä sotilas- tai siviiliräjähteiden raivamisessa, jos toiminta on Puolustusvoimille tai Rajavartiolaitokselle laissa säädettyjen tehtävien kannalta tai yleisen turvallisuuden vuoksi välttämätöntä eikä sitä voida toteuttaa muulla tavoin.

Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen tulee 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa arvioida toiminnan riskit, ilmoittaa toiminnasta ennakolta pelastuslaitokselle, ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin syyttymisvaaran ehkäisemiseksi ja varautua sammutustoimintaan.

Hyvinvointialueen pelastusviranomaisella on oikeus määrätä 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen saatuaan toimenpiteistä syyttymisvaaran ehkäisemiseksi ja sammutustoimintaan varautumiseksi, kieltää sekä keskeyttää toiminta, jos se aiheuttaa olosuhteiden tai muun syyn vuoksi merkittävää uhkaa alueelle tai sen ympäristölle.

Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos vastaa 1 momentissa tarkoitetussa koulutustoiminnassa välittömästi syttyneiden tulipalojen sammutuskustannuksista.

12 §

*Laitteiden kunnossapito**Laitteiden kunnossapito*

Seuraavat tässä laissa tai muissa säädöksissä vaaditut tai viranomaisten määräämät varusteet ja laitteet on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti:

- 1) sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto;
- 2) sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet;
- 3) palonilmaisu-, hälytys- ja muut onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet;
- 4) poistumisreittien opasteet ja valaistus;
- 5) väestönsuojien varusteet ja laitteet.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista velvoitteista vastaa rakennuksen yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyiden osalta rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja osaltaan sekä huoneiston haltija hallinnassaan olevien tilojen osalta.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista sekä kunnossapito-ohjelmasta;
- 2) laitteista, joille on tehtävä käyttöönotto- tai määräaikaistarkastus tai jotka on huollettava määrävällein;
- 3) huollon ja tarkastuksen ajankohdasta ja määrävälisestä;
- 4) toimenpiteiden kirjaamisesta.

15 §

Pelastussuunnitelma

Rakennukseen tai muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma 14 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä. Pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen tai kohteen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia,

Seuraavat tässä laissa tai muissa säädöksissä vaaditut tai viranomaisten määräämät varusteet ja laitteet on pidettävä toimintakunnossa sekä huollettava ja tarkastettava asianmukaisesti:

- 1) sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto;
- 2) sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet;
- 3) palonilmaisu-, hälytys- ja muut onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet;
- 4) poistumisreittien opasteet ja valaistus.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista velvoitteista vastaa rakennuksen yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyiden osalta rakennuksen omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja osaltaan sekä huoneiston haltija hallinnassaan olevien tilojen osalta.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista sekä kunnossapito-ohjelmasta;
- (kumotaan)

(kumotaan)

- 2) toimenpiteiden kirjaamisesta.

15 §

Pelastussuunnitelma

Rakennukseen tai muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuuriomaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma 14 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä. Pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen tai kohteen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia,

Voimassa oleva laki

rakennuksen haltijan tulee laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia rakennuksen pelastussuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:ssä tarkoitetun *hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen* toiminnanharjoittajan kanssa.

17 §

Palvaroittimet

Majoitustiloissa sekä 18 §:ssä tarkoitetuissa hoitolaitoksissa ja palvelu- ja tukiasumisessa 1 ja 2 momentissa rakennuksen omistajalle säädetty velvollisuus on toiminnanharjoittajalla.

18 §

Poistumisturvallisuus hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa

Sairaaloissa, vanhainkodeissa ja muussa laitoshuollossa, suljetuissa rangaistuslaitoksissa ja muissa näihin verrattavissa kohteissa (*hoitolaitokset*) sekä asumisyksikön muotoon järjestetyissä palvelu- ja tukiasunnoissa ja muissa näihin verrattavissa asuinrakennuksissa ja tiloissa, joissa asuvien toimintakyky on tavanomaista huonompi (*palvelu- ja tukiasuminen*), toiminnanharjoittajan on etukäteen laadittu selvityksin ja suunnitelmin ja niiden perusteella toteutettuihin toimenpitein huolehdittava, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa itsenäisesti tai avustettuina.

Edellä 1 momentin mukaisella toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa hyvinvointialuetta, kuntaa ja muuta julkisoikeudellista yhteisöä. Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan myös yritystä ja muuta yhteisöä, joka hyvinvointialueen, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön

Ehdotus

rakennuksen haltijan tulee laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia rakennuksen pelastussuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:ssä tarkoitetun toiminnanharjoittajan kanssa.

17 §

Palvaroittimet

Majoitustiloissa sekä 18 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa kohteissa 1 ja 2 momentissa rakennuksen omistajalle säädetty velvollisuus on toiminnanharjoittajalla.

18 §

Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys

Sairaalassa, terveydenhuollon laitoshoidossa, sosiaalihuollon laitospalvelussa ja toiminnanharjoittajan tiloissa toteutetussa asumispalveluyksikössä, ympärivuorokautisessa varhaiskasvatuksessa sekä suljetussa rangaistuslaitoksessa tai poliisin säilytystilassa, toiminnanharjoittajan on laadittava selvitys poistumisturvallisuudesta (*poistumisturvallisuusselvitys*). Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan tässä pykälässä palvelun järjestämisestä tai tuottamisesta vastaavaa julkisoikeudellista yhteisöä sekä yksityistä yritystä ja muuta yhteisöä.

Poistumisturvallisuusselvityksen on sisällettävä selvitys toimenpiteistä ja poistumisjärjestelyistä, joilla varaudutaan ja varmistetaan potilaiden ja asiakkaiden itsenäinen tai avustettu poistuminen tulipalossa ja muussa vaaratilanteessa huomioiden rakennuksen tai tilan käyttötarkoitus, laitoksen tai yksikön potilaiden ja asiakkaiden toimintakyky sekä rakennukseen tai yksikköön ja muuhun poistumisturvallisuuteen vaikuttavat tekijät.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tai muutoin vastaa tai huolehtii hoitolaitoksen ylläpidosta tai palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä.

Rakentamisluvan yhteydessä kohteeseen laadittu turvallisuus selvitys vastaa poistumisturvallisuus selvitystä.

(uusi)

Poistumisturvallisuus selvitys on laadittava ennen toiminnan aloittamista ja se on päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein tai toiminnan muuttuessa olennaisesti.

(uusi)

Poistumisturvallisuus selvitys ja sen muutokset on toimitettava hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle 20 §:n 1 momentissa tarkoitettun arvion tekemistä varten.

(uusi)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä poistumisturvallisuus selvityksen laatimisesta, selvityksen sisällöstä ja sen päivittämisestä.

19 §

(kumotaan)

Poistumisturvallisuus selvitys

Edellä 18 §:ssä tarkoitettun toiminnanharjoittajan on laadittava selvitys siitä, miten rakennuksen tai tilan käyttötapa ja henkilöiden rajoittunut, heikentynyt tai poikkeava toimintakyky sekä muut poistumisturvallisuuteen vaikuttavat tekijät otetaan huomioon tulipaloihin ja muihin vaaratilanteisiin varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä (poistumisturvallisuus selvitys). Rakentamisluvan yhteydessä kohteeseen laadittu turvallisuus selvitys vastaa poistumisturvallisuus selvitystä.

Poistumisturvallisuus selvitys on laadittava ennen toiminnan aloittamista ja päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein tai toiminnan muuttuessa olennaisesti.

Poistumisturvallisuus selvitys ja sen muutokset on toimitettava hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle 20 §:n 1 momentissa tarkoitettun arvion tekemistä varten. Poistumisturvallisuus selvitys on toimitettava lisäksi tiedoksi rakennusvalvontaviranomaiselle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä poistumisturvallisuus selvityksen laatimisesta ja päivittämisestä sekä selvityksen sisällöstä.

20 §

20 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma

Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma

Ennen 1 momentissa tarkoitetun asian ratkaisemista hyvinvointialueen pelastusviranomaisen voi velvoittaa toiminnanharjoittajan määräajassa täydentämään 19 §:ssä tarkoitettua poistumisturvallisuusselvitystä ja toteuttamaan yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa kohteessa poistumiskokeen.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun asian ratkaisemista hyvinvointialueen pelastusviranomaisen voi velvoittaa toiminnanharjoittajan määräajassa täydentämään 18 §:ssä tarkoitettua poistumisturvallisuusselvitystä ja toteuttamaan yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa kohteessa poistumiskokeen.

(uusi)

24 §

Väestön varoittaminen

Sisäministeriö vastaa valtakunnallisesta väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen kehittämisestä ja yhteensovittamisesta.

Sisäministeriö päättää varoittamiseen käytettävistä merkeistä ja menetelmistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen yhteensovittamisesta sekä varoittamiseen käytettävien merkkien ja menetelmien kuvauksesta ja niiden käytöstä.

27 §

27 §

Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Pelastustoimen järjestämisestä hyvinvointialueella säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) ja pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa.

Hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan:

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
- 2) pelastustoimen valvontatehtävistä;

Pelastustoimen järjestämisestä hyvinvointialueella säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) ja pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan:

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa; (kumotaan)

Voimassa oleva laki

3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteesta sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;

4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.
Edellä 2 momentissa ja muussa laissa säädetyn lisäksi pelastuslaitos:

1) tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää;

2) osallistuu 38 §:ssä tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon;

3) huolehtii muistakin muussa laissa hyvinvointialueen pelastustoimelle ja pelastusviranomaiselle säädettyistä tehtävistä.

Hyvinvointialue voi lisäksi tuottaa tämän lain 32 §:n mukaisia pelastustoimintaan kuuluvia palveluita hankkimalla niitä sopimuspalokunnalta tai muulta pelastusalaalla toimivalta yhteisöltä siten kuin siitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään.

Hyvinvointialueen, pelastuslaitoksen ja pelastusviranomaisten tehtävistä pelastustoimessa voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

30 §

Sammutusvesi

Pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (*sammutusvesisuunnitelma*) yhteistyössä hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien ja hyvinvointialueen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitetussa palvelutasopäätöksessä määriteltyjä onnettomuusuhkia. *Sammutusvesisuunnitelman hyväksyy aluevaltuusto.*

Ehdotus

2) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteesta sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;

(kumotaan)

3) ensihoitopalveluun kuuluvien palvelujen tuottamisesta;

4) osallistumisesta 38 §:ssä tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon.

Hyvinvointialue voi lisäksi tuottaa tämän lain 32 §:n mukaisia pelastustoimintaan kuuluvia palveluita hankkimalla niitä sopimuspalokunnalta tai muulta pelastusalaalla toimivalta yhteisöltä siten kuin siitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyvinvointialueen, pelastuslaitoksen ja pelastusviranomaisten tehtävistä pelastustoimessa.

30 §

Sammutusvesi

Pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (*sammutusvesisuunnitelma*) yhteistyössä hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien ja hyvinvointialueen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitetussa palvelutasopäätöksessä määriteltyjä onnettomuusuhkia.

32 §

32 §

*Pelastustoiminnan sisältö**Pelastustoiminnan sisältö*

Pelastustoimintaan kuuluu:

- 1) hälytysten vastaanottaminen;
- 2) väestön varoittaminen;
- 3) uhkaavan onnettomuuden torjuminen;
- 4) onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;
- 5) tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen;
- 6) 1–5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia. Pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, tulipalojen sammuttaminen ja uhkaavan onnettomuuden tai muun vaaran torjuminen sekä pelastustoimintaan liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

36 b §

36 b §

*Alusta ja sen lastia koskevat toimenpiteet**Alusta ja sen lastia koskevat toimenpiteet*

Jos Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä alus uppoaa, joutuu karille tai yhteentörmäyksen osapuoleksi, saa vuodon tai konevian taikka muutoin joutuu tilaan, johon liittyy ilmeinen öljyn tai muun haitallisen aineen vuodon vaara, Rajavartiolaitos voi määrätä ryhdyttäväksi sellaisiin alukseen ja sen lastiin kohdistuviin pelastus- tai muihin toimenpiteisiin, jotka se katsoo välttämättömiksi vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä Rajavartiolaitoksen on neuvoteltava tilanteesta Liikenne- ja viestintäviraston kanssa sekä kuultava asianomaista ympäristöviranomaista, ellei tilanteen kiireellisyys muuta edellytä. Lisäksi Rajavartiolaitoksen on neuvoteltava aluksen omistajan, toimeksiannon saaneen pelastusyhtiön ja vakuutusenantajien edustajien kanssa, jos se voi tapahtua aiheuttamatta tarpeetonta viivytystä. Alukseen, josta on tullut hylky, sovelletaan merilain (674/1994) 11 a lukua.

Jos Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä alus uppoaa, joutuu karille tai yhteentörmäyksen osapuoleksi *taikka muuhun merenkulkuonnettomuuteen*, saa vuodon tai konevian taikka muutoin joutuu tilaan, johon liittyy ilmeinen öljyn tai muun haitallisen aineen vuodon vaara, Rajavartiolaitos voi määrätä ryhdyttäväksi sellaisiin alukseen ja sen lastiin kohdistuviin pelastus- tai muihin toimenpiteisiin, jotka se katsoo välttämättömiksi vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä Rajavartiolaitoksen on neuvoteltava tilanteesta Liikenne- ja viestintäviraston kanssa sekä kuultava asianomaista ympäristöviranomaista, ellei tilanteen kiireellisyys muuta edellytä. Lisäksi Rajavartiolaitoksen on neuvoteltava aluksen omistajan, toimeksiannon saaneen pelastusyhtiön ja vakuutusenantajien edustajien kanssa, jos se voi tapahtua aiheuttamatta tarpeetonta viivytystä. Alukseen, josta on tullut hylky, sovelletaan merilain (674/1994) 11 a lukua.

40 §

40 §

*Jälkiraivaus ja -vartiointi sekä jälkitorjunta**Jälkiraivaus ja -vartiointi sekä jälkitorjunta*

Kohteen omistaja on velvollinen huolehtimaan tulipalon tai muun onnettomuuden jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Jos muussa laissa ei toisin säädetä, kohteen omistaja on lisäksi velvollinen huolehtimaan säteilyvaaratilanteen jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sekä säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen rajoittamisesta sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Pelastustoiminnan päättymisen ajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Sen lisäksi, mitä 34 §:n 4 momentissa säädetään, pelastustoiminnan lopettamisesta on ilmoitettava öljyvahinkojen osalta öljyvahinkojen jälkitorjunnasta vastaavalle viranomaiselle ja säteilyvaaratilanteiden osalta Säteilyturvakeskukselle.

Kohteen omistaja on velvollinen huolehtimaan tulipalon tai muun onnettomuuden jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Jos muussa laissa ei toisin säädetä, kohteen omistaja on lisäksi velvollinen huolehtimaan säteilyvaaratilanteen jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sekä säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen rajoittamisesta sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Pelastustoiminnan päättymisen ajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Sen lisäksi, mitä 34 §:n 5 momentissa säädetään, pelastustoiminnan lopettamisesta on ilmoitettava öljyvahinkojen osalta öljyvahinkojen jälkitorjunnasta vastaavalle viranomaiselle ja säteilyvaaratilanteiden osalta Säteilyturvakeskukselle.

42 §

42 §

*Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä**Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä*

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusrisikin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös hyvinvointialuetta, kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettua *hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa* toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä.

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusrisikin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös hyvinvointialuetta, kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä.

57 §

57 §

*Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset**Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset*

Voimassa oleva laki

(uusi)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksesta.

64 §

Pelastustoimen viranomaisten varautuminen väestönsuojeluun

Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:

1) huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista;

2) kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin;

3) huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta;

4) varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen; sekä

5) huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi pelastustoimen viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin säädetään valmiuslaissa.

(uusi)

Ehdotus

Mitä yksi momentissa säädetään ei koske pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä eikä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoiminnoissa toimivia henkilöitä. Tällaiset henkilöt, joilla ei ole 1 momentissa säädettyä kelpoisuutta, eivät voi käyttää 36 §:ssä säädettyjä pelastusviranomaisen toimivaltuuksia.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 ja 4 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksesta.

64 §

Sisäministeriön tehtävät väestönsuojeluun varautumisessa

Sisäministeriö huolehtii väestönsuojeluun varautumisen valtakunnallisesta yleisestä yhteensovittamisesta.

Sisäministeriö huolehtii toimialaansa kuuluvasta väestönsuojelun valtakunnallisesta valmiussuunnittelusta sekä muista toimialan valtakunnallisista poikkeusolojen toiminnan etukäteisvalmisteluista sekä toimialaansa kuuluvasta väestönsuojeluun varautumisen kansainvälisestä yhteistyöstä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa.

64 a §

Lupa- ja valvontaviraston tehtävät väestönsuojeluun varautumisessa

Lupa- ja valvontavirasto tukee sisäministeriötä 64 §:ssä säädettyssä väestönsuojelun varautumistehtävissä.

(uusi)

64 b §

Hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen varautuminen väestönsuojeluun

Pelastustoimen järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen ja sen pelastuslaitoksen on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin voimavaroin, valmiussuunnitelmin ja toiminnan etukäteisvalmisteluin.

Hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tulee varautua väestönsuojeluun:

1) huolehtimalla väestönsuojelun edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista;

2) huolehtimalla poikkeusolojen toiminnan edellyttämästä materiaalisesta varautumisesta ja huoltovarmuudesta sekä ajoneuvojen, ja työkalujen varaamisesta;

3) kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin;

4) varautumalla evakuoitien toimeenpääntöön ja niiden johtamiseen;

5) huolehtimalla poikkeusolojen toiminnan edellyttämien johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta;

6) huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä väestönsuojeluun varautumisessa.

65 §

65 §

Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa

Yleiset velvollisuudet väestönsuojeluun varautumisessa

Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Edellä sanottu koskee myös näiden tehtävien suorittamista varten tarpeelliseen koulutukseen osallistumista.

Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Edellä sanottu koskee myös näiden tehtävien suorittamista varten tarpeelliseen koulutukseen osallistumista.

Voimassa oleva laki

Kukin viranomainen huolehtii väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varauksesta ja kouluttamisesta.

Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Ahvenanmaan valtionvirasto huolehtii yleisesti Ahvenanmaan maakuntaa koskevien väestönsuojeluvalmistelujen ja -järjestelyjen yhteensovittamisesta.

Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista.

Edellä 4 momentissa säädettyssä tarkoituksessa:

1) Puolustusvoimat antaa pelastusviranomaisille sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavat tiedot;

2) sosiaali- ja terveysviranomaiset ja hallinnonalan laitokset vastaavat niitä koskevissa sääöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti ensihoitopalvelun järjestämisestä sekä psykososiaalisen tuen palveluista sekä valmiuslain 121 §:n nojalla siirretyn väestön majoituksesta, muonituksesta ja muusta huollosta ja siirretyn väestön tilapäisestä majoittamisesta;

3) liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset ja hallinnonalan laitokset huolehtivat liikenneväylien käytön yhteistoimintakysymyksistä ja kuljetusten järjestämisestä valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettussa väestön siirtämisessä.

Viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten yhteistyöstä ja suunnitelmista väestönsuojeluun varautumisessa voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

(uusi)

Ehdotus

Kukin viranomainen huolehtii väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varauksesta ja kouluttamisesta.

[ks. 65 a §:n 1 mom.]

[ks. 65 a §:n 2 mom.]

[ks. 65 a §:n 3 mom.]

65 a §

Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa

Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Ahvenanmaan valtionvirasto huolehtii yleisesti Ahvenanmaan maakuntaa koskevien väestönsuojeluvalmistelujen ja -järjestelyjen yhteensovittamisesta.

Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista.

Edellä 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa:

1) Puolustusvoimat antaa pelastusviranomaisille sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavat tiedot sekä ilmauhtatilanteissa väestön varoittamiseksi tarvittavat tiedot ja sopii näihin liittyvistä järjestelyistä sisäministeriön kanssa;

2) sosiaali- ja terveysviranomaiset vastaavat niitä koskevissa säädöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti ensihoitopalvelun järjestämisestä sekä psykososiaalisen tuen palveluista sekä valmiuslain 121 §:n nojalla siirretyn väestön, muonituksesta ja muusta huollosta ja siirretyn väestön tilapäisestä majoittamisesta;

3) liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset ja hallinnonalan laitokset huolehtivat liikenneväylien käytön yhteistoimintakysymyksistä ja kuljetusten järjestämisestä valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettussa väestön siirtämisessä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten yhteistyöstä ja suunnitelmista väestönsuojeluun varautumisessa.

66 §

Geneven yleissopimusten mukainen suojelu

Väestönsuojelutehtäviä hoitava henkilöstö
nauttii aseellisissa selkkauksissa

66 §

Geneven yleissopimusten mukainen suojelu

Väestönsuojelutehtäviä hoitava henkilöstö
nauttii aseellisissa selkkauksissa

humanitäärisiä tehtäviä suorittaessaan kunnioitusta ja suojelua, josta on sovittu Geneven yleissopimuksissa sekä kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta ja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta tehdyssä Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan 61 artiklassa. Sama koskee artiklassa määritellyissä tehtävissä käytettävää materiaalia ja tiloja.

humanitaarisia tehtäviä suorittaessaan kunnioitusta ja suojelua, josta on sovittu Geneven yleissopimuksissa (*SopS 8/1955*) sekä kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta ja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta tehdyssä Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan 61 artiklassa. Sama koskee artiklassa määritellyissä tehtävissä käytettävää materiaalia ja tiloja.

(uusi)

Kukin viranomainen huolehtii vastuullaan olevan väestönsuojelutehtävistä huolehtivan henkilöstön sekä väestönsuojelutehtävissä käytettävien rakennusten ja materiaalien merkitsemisestä väestönsuojelun kansainvälisellä tunnuksella siten kuin eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä annetun lain (947/1979) 5 §:ssä säädetään. Lisäksi kukin viranomainen myöntää vastuullaan olevalle 1 momentissa tarkoitetulle siviilihenkilölle henkilökortin.

71 §

71 §

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä

Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jos sen kerrosala on vähintään 1 200 neliometriä ja siinä asutaan tai työskennellään tai oleskellaan muutoin pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja koontumisrakennusta varten väestönsuoja on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava, jos rakennuksen tai rakennusryhmän kerrosala on vähintään 1 500 neliometriä. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tontilla tai rakennuspaikalla tai yhteisessä väestönsuojassa on ennestään tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetty määrä vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja.

Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jos sen kerrosala on vähintään 1 200 neliometriä ja siinä asutaan tai työskennellään tai oleskellaan muutoin pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja koontumisrakennusta varten väestönsuoja on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava, jos rakennuksen tai rakennusryhmän kerrosala on vähintään 1 500 neliometriä. *Kerrosalalla tarkoitetaan pinta-alaa, josta on vähennetty rakentamislain (751/2023) 9 §:n 2 momentissa mainitut pinta-alat, joilla rakennettavaksi sallitun kerrosalan voi ylittää.* Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tontilla tai rakennuspaikalla tai yhteisessä väestönsuojassa on ennestään tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetty määrä vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja.

73 §

Poikkeus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta

Tämän lain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske maatilatalouden tuotantorakennuksia taikka olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa rakentamislupaa edellyttävää korjaus- tai muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla.

(uusi)

(uusi)

(uusi)

76 §

Väestönsuojan käyttö normaalioloissa ja käyttöönottovalmius

Väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa.

(uusi)

(uusi)

73 §

Poikkeus väestönsuojan rakentamis- ja kunnostamisvelvollisuudesta

Tämän lain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske:

1) maatilatalouden tuotantorakennuksia taikka olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa rakentamislupaa edellyttävää korjaus- tai muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla;

2) Puolustusvoimien käyttöön välittömästi puolustustarkoitusta varten rakennettavia rakennuksia, jotka ovat aseellisen selkkauksen tai sodan aikana erityisessä vaarassa joutua vihollisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi.

Päätöksen 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua väestönsuojan rakentamista jättämisestä tekee Puolustusvoimat sotilaalliseen uhka-arvioon perustuen.

Edellä 72 §:ssä säädetty väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus korjaus- tai muutostyön yhteydessä ei koske 1 momentin 2 kohdassa mainittuja rakennuksia.

76 §

Väestönsuojan toimintakunto ja käyttöönottovalmius

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on osaltaan pidettävä väestönsuojan varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettava niitä asianmukaisesti. Väestönsuoja on pidettävä kokonaisuutena toimintakunnossa siten, että se voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan varusteiden ja laitteiden kunnossapidosta.

76 a §

Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma

Rakennukseen, jossa on väestönsuoja, on laadittava väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma poikkeusoloissa toteutettavista omatoimisen varautumisen toimenpiteistä. Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulee laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia kyseinen suunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:n 1 momentissa tarkoitetun kohteen toiminnanharjoittajan kanssa.

Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman tulee sisältää toimenpiteet, joita tarvitaan väestönsuojan käyttöön ottamiseksi ja käyttämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman sisällöstä.

(uusi)

76 b §

Väestönsuojan toimintakunnon tarkastaminen

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että väestönsuojan tiiveys ja toimintakunto laitteineen, varusteineen ja tarvikkeineen sekä 76 a §:n mukaisen väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma tarkastetaan ennen rakentamislain 122 §:n mukaista loppukatselmusta tai rakentamislain 123 §:n mukaista osittaista loppukatselmusta ja tämän jälkeen kymmenen vuoden välein.

Väestönsuojan toimintakunnon tarkastuksen suorittajalla on oltava riittävät tiedot ja taidot tarkastuksen suorittamiseen.

Väestönsuojan toimintakunnon tarkastuksen suorittajan tulee laatia väestönsuojan toimintakunnon tarkastuksesta tarkastustodistus. Tarkastustodistuksessa yksilöidään havainnot väestönsuojan, sen laitteiden ja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

varusteiden toimintakunnosta sekä väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmasta. Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä väestönsuojan toimintakunnan tarkastuksen ja tarkastustodistuksen sisällöstä.

78 §

78 §

Pelastuslaitoksen valvontatehtävä

Pelastuslaitoksen valvontatehtävä

Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista.

Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava 2 ja 3 luvun ja 76–76 b §:n säännösten noudattamista.

80 §

80 §

Palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittaminen

Palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittaminen

Kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on pyynnöstä toimitettava hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle maksutta 15 §:ssä tarkoitettu pelastussuunnitelma, 22 b ja 22 c §:ssä tarkoitettu suunnitelma ja mahdolliset muut sellaiset kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita hyvinvointialueen pelastusviranomaisen tarvitsee 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään.

Kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on pyynnöstä toimitettava hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle maksutta 15 §:ssä tarkoitettu pelastussuunnitelma, 22 b ja 22 c §:ssä tarkoitettu suunnitelma, 76 a §:ssä tarkoitettu väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma, 76 b §:n 3 momentin mukainen väestönsuojan tarkastustodistus, ja mahdolliset muut sellaiset kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita hyvinvointialueen pelastusviranomaisen tarvitsee 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään.

81 a §

81 a §

Tarkastus rakennushankkeen aikana

Tarkastus rakennushankkeen aikana

Pelastusviranomaisen laatii tarkastuksesta kirjallisen lausunnon rakennusvalvontaviranomaiselle, joka voi ryhtyä lausunnon johdosta tarvittaviin maankäyttö- ja rakennuslain mukaisiin toimenpiteisiin. Lausunto annetaan tiedoksi rakennushankkeeseen ryhtyvälle ja tarvittaessa muille asianosaisille.

Pelastusviranomaisen laatii tarkastuksesta kirjallisen lausunnon rakennusvalvontaviranomaiselle, joka voi ryhtyä lausunnon *takia* tarvittaviin rakentamislain mukaisiin toimenpiteisiin. Lausunto annetaan tiedoksi rakennushankkeeseen ryhtyvälle ja tarvittaessa muille asianosaisille.

83 §

Puolustusvoimien salassa pidettävät kohteet

Mitä 78 §:ssä säädetään, ei koske sellaisia Puolustusvoimien hallinnassa olevia kohteita, jotka valtakunnan turvallisuuden vuoksi on pidettävä salassa ja joiden valvontatehtävästä Puolustusvoimat on hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle ilmoittanut pitävänsä huolta. Puolustusvoimat vastaa näiden kohteiden palotarkastuksista. Tarkastustoiminnasta voidaan antaa tarkempia säännöksiä puolustusministeriön asetuksella.

98 §

Pelastustoimintaa varten saadun avun korvaaminen

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös tilannetta, jossa avun pyytäminen perustuu yhteistyösuunnitelmaan tai pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen määräykseen.

105 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Hyvinvointialueen pelastusviranomainen tai, jos on kyse 8 kohdassa tarkoitetusta asiasta, Lupa- ja valvontavirasto taikka, jos on kyse 9 kohdassa tarkoitetusta asiasta, rakentamisluvan myöntävä viranomainen voi määräjassa velvoittaa oikaisemaan sen, mitä on tehty tämän lain vastaisesti tai lyöty laimin. Määräys voidaan antaa sille, joka:

83 §

Maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavien ja valtakunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettävien kohteiden valvonta

Puolustusvoimat huolehtii pelastustoimen valvontatehtävän suorittamisesta niissä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa, joista se on hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle ilmoittanut pitävänsä huolta sekä kohteissa, jotka valtakunnan turvallisuuden vuoksi on pidettävä salassa ja tehtävä on muussa lainsäädännössä osoitettu Puolustusvoimille.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä *Puolustusvoimien 1 momentissa tarkoitetusta valvontatehtävästä.*

98 §

Pelastustoimintaa varten saadun avun korvaaminen

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös tilannetta, jossa avun pyytäminen perustuu yhteistyösuunnitelmaan tai pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavan pelastuslaitoksen pelastusviranomaisen määräykseen tai sisäministeriön pelastusviranomaisen määräykseen.

105 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Hyvinvointialueen pelastusviranomainen tai, jos on kyse 8 kohdassa tarkoitetusta asiasta, Lupa- ja valvontavirasto taikka, jos on kyse 9 kohdassa tarkoitetusta asiasta, rakentamisluvan myöntävä viranomainen voi määräjassa velvoittaa oikaisemaan sen, mitä on tehty tämän lain vastaisesti tai lyöty laimin. Määräys voidaan antaa sille, joka:

2) laiminlyö 12 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden pitää sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto, sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet ja palonilmaisulaitteet sekä muut hälytys- ja onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet, poistumisreittien opasteet ja valaistuksen tai väestönsuojien varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettuina ja tarkastettuina asianmukaisesti;

2) laiminlyö 12 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden pitää sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto, sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet ja palonilmaisulaitteet sekä muut hälytys- ja onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet tai poistumisreittien opasteet ja valaistuksen toimintakunnossa sekä huollettuina ja tarkastettuina asianmukaisesti;

5) laiminlyö 17 §:ssä säädetyn velvollisuuden varustaa asunto, majoitustilat, hoitolaitos tai palvelu- ja tukiasumiseen kuuluvat tilat palovaroittimilla tai muilla laitteilla, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat siitä;

5) laiminlyö 17 §:ssä säädetyn velvollisuuden varustaa asunto, majoitustilat ja 18 §:n 1 momentin kohteisiin kuuluvat tilat palovaroittimilla tai muilla laitteilla, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat siitä;

6) laiminlyö 19 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia poistumisturvallisuusselvitys ja jättää toimittamatta sen pelastusviranomaiselle ja rakennusvalvontaviranomaiselle;

6) laiminlyö 18 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia poistumisturvallisuusselvitys ja jättää toimittamatta sen pelastusviranomaiselle;

15) laiminlyö 22 a–22 c §:ssä säädetyn velvollisuuden varautua öljyvahingon tai alusmikaalivahingon torjuntaan.

15) laiminlyö 22 a–22 c §:ssä säädetyn velvollisuuden varautua öljyvahingon tai alusmikaalivahingon torjuntaan;

(uusi)

16) laiminlyö 76 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden pitää väestönsuojien varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettuina;

(uusi)

17) laiminlyö 76 a §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma;

(uusi)

18) laiminlyö 76 b §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden väestönsuojan toimintakunnan tarkastuttamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleva asia käsitellään loppuun soveltaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

ajoneuvolain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ajoneuvolain (82/2021) 30 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 493/2023,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 §

30 §

Pelastusauto, poliisiajoneuvo, Tullin ajoneuvo ja Rajavartiolaitoksen ajoneuvo

Pelastusauto, poliisiajoneuvo, Tullin ajoneuvo ja Rajavartiolaitoksen ajoneuvo

Pelastusauto on pelastustoimen käyttöön erityisesti valmistettu, kokonaismassaltaan yli 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan ajoneuvo. Pelastusauto on myös muu M- tai N-luokan ajoneuvo, joka on hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tai valtion pelastushallinnon viranomaisen, Pelastusopiston tai lentoaseman pitäjän hallinnassa ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin. Pelastusauto on myös palokunnan omistuksessa oleva miehistöauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle. Pelastusauton on oltava pelastustoimen käyttöön soveltuva.

Pelastusauto on:

1) pelastustoimen käyttöön erityisesti valmistettu, kokonaismassaltaan yli 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan ajoneuvo;

2) muu M- tai N-luokan ajoneuvo, joka on hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tai valtion pelastushallinnon viranomaisen, Pelastusopiston tai lentoaseman pitäjän hallinnassa ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin;

3) sopimuspalokunnan käytössä oleva kokonaismassaltaan enintään 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan nelivetoinen ajoneuvo, jossa on avoin tai katettu lava ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin;

4) palokunnan omistuksessa oleva miehistöauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

:

3.

Laki

autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan autoverolain (777/2020) 14 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

14 §

Ajoneuvon rakenteen, käyttötarkoituksen tai omistuksen muutos

Ajoneuvon rakenteen, käyttötarkoituksen tai omistuksen muutos

---

Jos kyse on 23 §:ssä tarkoitettusta ambulanssista, pelastusautosta, ruumisautosta tai eläinlääkintäautosta, 25 §:ssä tarkoitettusta taksista tai 26 §:ssä tarkoitettusta vammautuneen henkilön ajoneuvosta, maksuunpannaan veroa kuitenkin se määrä, joka ajoneuvosta olisi tullut sitä ensi kertaa verotettaessa kantaa täysimääräisenä verona. Verosta vähennetään ajoneuvosta jo määrätyn veron määrä taikka suoritettun veron määrä, jos ajoneuvon verosta on myönnetty 27 §:ssä tarkoitettu palautus.

Edellä 2 momentissa tarkoitettusta veron määrästä vähennetään yksi neljäskymmeneskahdeksasosa jokaista rekisterissäoloajan täyttä kuukautta kohti, jos kyse on pelastusautosta, ruumisautosta tai eläinlääkintäautosta, sekä yksi kolmaskymmeneskuudesosa jokaista rekisterissäoloajan täyttä kuukautta kohti, jos kyse on taksista, ambulanssista tai vammautuneen henkilön ajoneuvosta.

Jos kyse on 23 §:ssä tarkoitettusta ambulanssista, ruumisautosta tai eläinlääkintäautosta, 25 §:ssä tarkoitettusta taksista, 26 §:ssä tarkoitettusta vammautuneen henkilön ajoneuvosta tai ajoneuvolain 30 §:n 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettusta pelastusautosta, maksuunpannaan veroa kuitenkin se määrä, joka ajoneuvosta olisi tullut sitä ensi kertaa verotettaessa kantaa täysimääräisenä verona. Verosta vähennetään ajoneuvosta jo määrätyn veron määrä taikka suoritettun veron määrä, jos ajoneuvon verosta on myönnetty 27 §:ssä tarkoitettu palautus.

Edellä 2 momentissa tarkoitettusta veron määrästä vähennetään yksi neljäskymmeneskahdeksasosa jokaista rekisterissäoloajan täyttä kuukautta kohti, jos kyse on ruumisautosta, eläinlääkintäautosta tai ajoneuvolain 30 §:n 1 momentin 1, 2 tai 4 kohdassa tarkoitettua pelastusautosta, sekä yksi kolmaskymmeneskuudesosa jokaista rekisterissäoloajan täyttä kuukautta kohti, jos kyse on taksista, ambulanssista tai vammautuneen henkilön ajoneuvosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
